

BELGIË

Nationaal actieplan voor

hernieuwbare energie

overeenkomstig Richtlijn 2009/28/EG

November 2010

Opgesteld door de Energie Overleggroep Staat-Gewesten ENOVER/CONCERE, waaraan de volgende overheden deelnemen:

Federale overheid:

FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

Algemene Directie Energie

Marie-Pierre Fauconnier, voorzitter van de overleggroep ENOVER/CONCERE

Gewestelijke overheden:

Vlaams Gewest:

Vlaams Energie Agentschap

Luc Peeters, administrateur-generaal

Waals Gewest:

Operationeel Directoraat-generaal Ruimtelijke Ordening, Wonen, Erfgoed en Energie

Departement Energie en Duurzaam Bouwen

Dominique Simon, inspecteur-generaal

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Brussels Instituut voor Milieubeheer

Jean-Pierre Hannequart, directeur-generaal

Glossarium

BROH: Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting
BNSWEP: Belgian North Sea Wind Energy Platform
BRUGEL: Brusselse reguleringscommissie voor energie
CBS: Colleges van burgemeester en schepenen
BWRO: Brussels Wetboek voor Ruimtelijke Ordening
BWLKE: Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energie
Domeinconcessie: een administratieve overeenkomst waarbij de overheid een gebruiker het recht verleent om een gedeelte van het openbaar domein tijdelijk en op een wijze die het recht van anderen uitsluit, in gebruik te nemen, met het oog op een welbepaald doel, op duurzame maar onbestendige en herroepbare wijze en tegen betaling van een vergoeding.
COP: Coefficient of Performance of Prestatiecoëfficiënt
CREG: Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
CWAPE : Commission wallonne pour l'Energie
CWATUPE: Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie
DSO: Distribution System Operators
Elia: beheerder van het Belgische hoogspanningsnet
TSE: toekomstgerichte studie elektriciteit
FEDESCO: publiek ESCO (Energy Services Company) of energiedienstenbedrijf, in maart 2005 opgericht als naamloze vennootschap van publiek recht
BIM: Brussels Instituut voor Milieubeheer
BIM: het bestuur voor leefmilieu en energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
B.S.: het Belgisch Staatsblad (officieel publicatieblad)
BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest
RECAST EPBD: herziene Europese richtlijn inzake de Energieprestatie van Gebouwen
AREI: het Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties
HEB: hernieuwbare energiebronnen
Sibelga: beheerder van de distributienetten elektriciteit en aardgas voor de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
FOD: Federale Overheidsdienst
SPW: Service Public de Wallonie of Waalse Overheidsdienst
TRDE: Technisch Reglement Distributie Elektriciteit
TSO: Transmission System Operators
BMM: Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee
VG: Vlaams Gewest
Vlarea: Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en -beheer
VLIF: Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VREG: Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt

Inhoud

1.	SAMENVATTING VAN NATIONAAL BELEID INZAKE HERNIEUWBARE ENERGIE	3
1.1.	<i>De bevoegdheidsverdeling van 8 augustus 1980 - Bijzondere wet tot hervorming der instellingen (B.S. van 15/08/1980). .....</i>	3
1.2.	<i>Overzicht van het Belgische energiebeleid .....</i>	3
2.	VERWACHT EINDENERGIEVERBRUIK: 2010-2020	3
3.	STREEFCIJFERS EN TRAJECTEN VOOR HERNIEUWBARE ENERGIE	3
3.1.	<i>Algemene nationale streefcijfers.....</i>	3
4.	MAATREGELEN VOOR HET BEREIKEN VAN DE STREEFCIJFERS	3
4.1.	<i>Overzicht van alle maatregelen en beleid ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen .....</i>	3
4.2.	<i>Specifieke maatregelen om te voldoen aan de vereisten in de artikelen 13, 14, 16 en 17 t/m 21 van Richtlijn 2009/28/EG.....</i>	3
4.2.1.	<i>Administratieve procedures en ruimtelijke ordening (artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2009/28/EG) .....</i>	3
4.2.2.	<i>Technische specificaties (artikel 13, lid 2, van Richtlijn 2009/28/EG).....</i>	3
4.2.3.	<i>Gebouwen (artikel 13, lid 3, van Richtlijn 2009/28/EG) .....</i>	3
4.2.4.	<i>Informatieverstrekking (artikel 14, lid 1, 2 en 4, van Richtlijn 2009/28/EG).....</i>	3
4.2.5.	<i>Certificatie van installateurs (artikel 14, lid 3, van Richtlijn 2009/28/EG).....</i>	3
4.2.6.	<i>Ontwikkeling van infrastructuur voor elektriciteit (artikel 16, lid 1 en artikel 16, lid 3 t/m 6, van Richtlijn 2009/28/EG) .....</i>	3
4.2.7.	<i>Beheer van het elektriciteitsnetwerk (artikel 16, leden 2, 7 en 8, van Richtlijn 2009/28/EG)...</i>	3
4.2.8.	<i>Integratie van biogas in het aardgasnetwerk (artikel 16, leden 7, 9 en 10, van Richtlijn 2009/28/EG) .....</i>	3
4.2.9.	<i>Ontwikkeling van infrastructuur voor stadsverwarming en -koeling (artikel 16, lid 11, van Richtlijn 2009/28/EG) .....</i>	3
4.2.10.	<i>Biobrandstoffen en andere vloeibare biomassa — duurzaamheidscriteria en controle op de naleving (artikelen 17 t/m 21 van Richtlijn 2009/28/EG) .....</i>	3
4.3.	<i>Steunregelingen ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor elektriciteit die worden toegepast door de lidstaat of een groep lidstaten .....</i>	3
4.4.	<i>Steunregelingen ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor verwarming en koeling die worden toegepast door de lidstaat of een groep lidstaten .....</i>	3
4.5.	<i>Steunregelingen ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor het vervoer die worden toegepast door de lidstaat of een groep lidstaten .....</i>	3
4.6.	<i>Specifieke maatregelen ter bevordering van het gebruik van energie uit biomassa.....</i>	3
4.6.1.	<i>Energievoorziening uit biomassa: zowel voor binnenlands gebruik als voor de handel.....</i>	3
4.6.2.	<i>Maatregelen ter vergroting van de beschikbaarheid van biomassa, waarbij rekening wordt gehouden met andere gebruikers van biomassa (land- en bosbouw).....</i>	3
4.7.	<i>Gepland gebruik van statistische overdracht tussen lidstaten en geplande deelname in gezamenlijke projecten met andere lidstaten en derde landen .....</i>	3
4.7.1.	<i>Procedurele aspecten .....</i>	3

4.7.2.	<i>Geschatte overmatige productie van hernieuwbare energie ten opzichte van het indicatieve traject die kan worden overgedragen aan andere lidstaten .....</i>	<i>3</i>
4.7.3.	<i>Geschat potentieel voor gezamenlijke projecten.....</i>	<i>3</i>
4.7.4.	<i>Geschatte vraag naar hernieuwbare energie waarin op andere manieren moet worden voorzien dan met binnenlandse productie.....</i>	<i>3</i>
5.	Evaluatie	3
5.1.	<i>Totale verwachte bijdrage van iedere technologie voor hernieuwbare energie om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in elektriciteit, verwarming en koeling en vervoer .....</i>	<i>3</i>
5.2.	<i>Totale verwachte bijdrage van maatregelen voor energie-efficiëntie en energiebesparing om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in elektriciteit, verwarming en koeling en vervoer.....</i>	<i>3</i>
5.3.	<i>Effectbeoordeling.....</i>	<i>3</i>
5.4.	<i>Opstelling van het nationale actieplan voor energie uit hernieuwbare bronnen en follow-up van de tenuitvoerlegging.....</i>	<i>3</i>

1. SAMENVATTING VAN NATIONAAL BELEID INZAKE HERNIEUWBARE ENERGIE

1.1. De bevoegdheidsverdeling van 8 augustus 1980 - Bijzondere wet tot hervorming der instellingen (B.S. van 15/08/1980).

De bevoegdheden inzake energiebeleid worden verdeeld tussen de federale overheid en de gewesten.

Gewestelijke energieaspecten zijn onder meer:

- (a) de distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk aan 70.000 volt; de openbare gasdistributie; de aanwending van mijn gas en van gas afkomstig van hoogovens; de netten van warmtevoorziening op afstand; de valorisatie van steenbergeng;
- (f) de nieuwe energiebronnen met uitzondering van deze die verband houden met kernenergie; de terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers; het rationeel energieverbruik.

De federale overheid is echter bevoegd voor de aangelegenheden die wegens hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal niveau behoeven, meer bepaald:

- (i) het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector; de kernbrandstofcyclus; de grote infrastructuur voor de stockering, het vervoer en de productie van energie; de tarieven.

De zeegebieden waarin België rechtsmacht kan uitoefenen overeenkomstig het internationaal zeerecht behoren tot het bevoegdheidsdomein van de federale overheid. De inrichtingen voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen in de Noordzee vallen dus onder de bevoegdheid van de federale overheid.

1.2. Overzicht van het Belgische energiebeleid

De Belgische overheden voeren een duurzaam energiebeleid dat tegelijk rekening houdt met de economische en maatschappelijke belangen van energie, met de uitputting van fossiele energiebronnen en met de milieuproblematiek.

In die context dragen hernieuwbare energiebronnen bij tot het verwezenlijken van de volgende doelstellingen:

- het verbruik van energie uit fossiele bronnen terugschroeven om reserves aan te leggen voor de toekomst; de uitstoot van broeikasgassen verminderen;
- het land minder afhankelijk maken van energie-invoer; de impact van prijsschommelingen voor andere energiebronnen beperken; werkgelegenheid scheppen in het kader van een vernieuwende economie; het energieaanbod diversifiëren voor een beter werkende energiemarkt.

Voor de productie van elektriciteit voerde België een systeem met groenestroomcertificaten en gewaarborgde minimumprijzen in om de ontwikkeling van energieproductie op basis van hernieuwbare bronnen te ondersteunen.

Op federaal niveau wordt aan dit systeem een pakket van maatregelen gekoppeld dat meer bepaald de uitbouw beoogt van offshore windparken op het Belgisch continentaal plateau (Noordzee).

De gewesten ontwikkelen tevens een beleid inzake de ondersteuning van groene warmte.

Om de vestiging te ondersteunen van centrales die energie produceren op basis van hernieuwbare bronnen hebben de Gewesten, terwijl de federale overheid gebruik maakt van fiscale instrumenten (belastingaftrek voor ondernemingen en belastingvermindering voor particulieren), algemeen een aantal systemen opgezet waarbij ze investeringshulp verstrekken aan bedrijven en premies toekennen aan particulieren.

Om de ontwikkeling van biobrandstoffen in de transportsector te bevorderen, voerde de federale overheid fiscaal vrijgestelde biobrandstofquota in, evenals een verplichting tot bijmenging (momenteel 4%).

Al die maatregelen worden ondersteund met grootschalige informatie-, opleidings- en bewustmakingscampagnes om zowel ondernemingen als burgers en de verschillende actoren van de sector zo goed mogelijk in te lichten.

Op het gebied van regelgeving dienen de projecten voor hernieuwbare energie te voldoen aan de geldende stedenbouwkundige en milieuregels, voornamelijk wat vergunningen betreft. Voor sommige technologieën worden echter specifieke, versoepelde systemen voorzien op basis van de grootte van de installatie.

2. *VERWACHT EINDENERGIEVERBRUIK: 2010-2020*

Tabel 1 : Verwacht bruto-eindverbruik van energie voor verwarming en koeling, elektriciteit en vervoer tot 2020, rekening houdend met de effecten van energie-efficiënte en energiebesparende maatregelen van 2010 tot 2020 (ktoe)

	2005	2010		2011		2012		2013		2014	
		Ref.	EE	Ref.	EE	Ref.	EE	Ref.	EE	Ref.	EE
1. Verwarming en koeling	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804
2. Elektriciteit	7912	8670	8371	8822	8462	8973	8554	9125	8646	9276	8737
3. Vervoer	8493	9485	9304	9522	9306	9552	9301	9589	9304	9629	9308
4. GFEC	38209	41012	40517	41222	40630	41426	40736	41638	41121	41852	40967

	2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	Ref	EE	Ref	EE	Ref	EE	Ref	EE	Ref	EE	Ref	EE
1. Verwarming en koeling	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804	21804
2. Elektriciteit	9428	8829	9539	8968	9651	9108	9762	9247	9874	9387	9985	9526
3. Vervoer	9661	9306	9591	9187	9530	9077	9463	8963	9399	8852	9333	8740
4. GFEC	42057	41076	42119	41116	42189	41164	43055	41207	42321	41254	42386	41301

3. STREEFCIJFERS EN TRAJECTEN VOOR HERNIEUWBARE ENERGIE

3.1. Algemene nationale streefcijfers

Tabel 2 - Algemene nationale streefcijfers voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in 2005 en 2020 (cijfers moeten worden overgenomen uit bijlage I, deel A, bij Richtlijn 2009/28/EG)

(A) Aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in 2005 (S2005) (%)	2,20%
(B) Streefcijfer voor energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in 2020 (S2020) (%)	13%
(C) Verwacht totaal aangepast energieverbruik in 2020 (uit tabel 1, laatste vak) (ktoe)	41301
(D) Verwachte hoeveelheid energie uit hernieuwbare bronnen die overeenkomt met het streefcijfer voor 2020 (berekend als B × C) (ktoe)	5369

Tabel 3 : Nationale streefcijfers voor 2020 en geschat traject voor energie uit hernieuwbare bronnen in verwarming en koeling, elektriciteit en vervoer (*)

%	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
HEB-Verwarming & Koeling	2,3%	3,5%	4,2%	4,7%	5,1%	5,9%	6,6%	7,5%	8,5%	9,6%	10,7%	11,9%
HEB-Elektriciteit	2,7%	4,8%	6,2%	7,8%	9,5%	11,3%	12,7%	14,8%	16,5%	18,2%	19,6%	20,9%
HEB-Vervoer	0,0%	3,8%	3,8%	4,8%	4,8%	5,7%	5,8%	6,3%	6,5%	7,9%	9,0%	10,14%
Algemeen aandeel HEB	2,2%	3,8%	4,4%	5,2%	5,8%	6,8%	7,5%	8,6%	9,5%	10,7%	11,9%	13,0%
<i>Waarvan via samenwerkingsmechanisme (*)</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Overschot voor samenwerkingsmechanisme (*)</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

(*) Indien de omstandigheden van die aard zijn dat bij tussentijdse rapportage blijkt dat de doelstellingen niet binnenlands gehaald zullen worden, kan alsnog beslist worden beroep te doen op de samenwerkingsmechanismen.

Volgens deel B van Bijlage I bij de Richtlijn	2011-2012	2013-2014	2015-2016	2017-2018		2020
	$S_{2005} + 20\%^*$ ($S_{2020} - S_{2005}$)	$S_{2005} + 30\%^*$ ($S_{2020} - S_{2005}$)	$S_{2005} + 45\%^*$ ($S_{2020} - S_{2005}$)	$S_{2005} + 65\%^*$ ($S_{2020} - S_{2005}$)		S_{2020}
<i>Minimumtraject HEB (%)</i>	4,36	5,44	7,06	9,22		13
<i>Minimumtraject HEB (ktoe)</i>	1773,78	2232,79	2901,38	3797,30		5370,17

Tabel 4a: Rekentabel voor de bijdrage van hernieuwbare energie per sector in het eindverbruik van energie (in ktoe)

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
A. Verwacht bruto-eindverbruik van hernieuwbare energie voor verwarming en koeling	490,6	766,4	910,2	1015,1	1120,0	1277,3	1434,6	1644,4	1854,2	2098,9	2343,7	2588,4
B. Verwacht bruto-eindverbruik van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen	211,7	401,0	526,6	667,2	823,8	985,6	1121,0	1322,9	1506,3	1678,7	1841,6	1988,0
C. Verwacht eindverbruik van energie uit hernieuwbare bronnen in vervoer	16,4	352,9	356,1	441,9	445,9	534,1	540,7	548,5	558,0	642,4	721,1	798,0
D. Verwacht totaalverbruik van hernieuwbare energiebronnen	702,3	1520,3	1792,9	2124,2	2389,6	2796,9	3096,4	3515,9	3918,4	4420,0	4906,3	5374,4
E. Verwachte overdracht van hernieuwbare energiebronnen naar andere lidstaten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F. Verwachte overdracht van hernieuwbare energiebronnen van andere regio's of landen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
G. Verwacht verbruik van hernieuwbare energiebronnen aangepast voor streefcijfer (D+F)	702,3	1520,3	1792,9	2124,2	2389,6	2796,9	3096,4	3515,9	3918,4	4420,0	4906,3	5374,4

Tabel 4b: Rekentabel voor het aandeel hernieuwbare energie in vervoer

(ktoe)	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
C. Verwacht verbruik van hernieuwbare energiebronnen voor vervoer	16,4	352,9	356,1	441,9	445,9	534,1	540,7	548,5	558,0	642,4	721,1	798,0
H. Verwacht elektriciteitsverbruik uit hernieuwbare energiebronnen voor wegvervoer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3	4,7	7,4	10,2	13,4	16,6
I. Verwacht verbruik van biobrandstoffen uit afval, residuen, non-food cellulosemateriaal en lignocellulosehoudend materiaal voor vervoer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2	22,0	50,6	57,1	63,4
J. Verwachte bijdrage van hernieuwbare energiebronnen aan vervoer voor de streefcijfers voor vervoer: $C + (2,5 - 1) \times H + (2 - 1) \times I$	16,4	352,9	356,1	441,9	445,9	534,1	544,1	577,8	591,0	708,3	798,2	886,3

4. MAATREGELEN VOOR HET BEREIKEN VAN DE STREEFCIJFERS

4.1. Overzicht van alle maatregelen en beleid ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen

Tabel 5: Overzicht van alle maatregelen en beleid

Naam en referentie van de maatregel	Type maatregel R=regulerend FIN=financieel NB=niet bindend	Verwacht resultaat GV=gedragsverandering MW=geïnstalleerde capaciteit (MW; t/jaar) KTOE=energie gegenereerd/verbruikt (ktoe)	Doelgroep en/of -activiteit INV=investeerders GEB=eindegebruikers ADM=administratie INST=installateurs, productie van biobrandstoffen D/TNB=distributie/transportnet-beheerder	B = bestaand of IV = in voorbereiding	Start- en einddatum van de maatregel
1. Bevordering van hernieuwbare energie					
1.1. Elektriciteit uit offshore windenergie					
Afbakening van een gebied voorbehouden voor de bouw van offshore windparken	R	MW	ADM	B	2000>
Toekenning van domeinconcessies	R	MW	INV	B	2000>
Ondersteuning productie elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen (groenestroomcertificaten)	FIN	KTOE	INV	B	2002>
Gunstig stelsel voor afwijkingen in productie	FIN	KTOE	INV	B	2009>
Bijdrage bekabelingskosten	FIN	MW	INV	B	2008>
1.2. Onshore elektriciteit					
Mechanisme groenestroomcertificaten met gewaarborgde minimumprijs	FIN	KTOE	INV	B	2002>
Groenestroomquota	FIN	KTOE	Elektriciteitsleveranciers	B	2002>
Specifieke waarde van groenestroomcertificaten voor fotovoltaïsche energie (VG) Vermenigvuldigingsfactor (RW)	FIN	KTOE	DNB	B	2006>
Compensatieprincipe voor systemen met een vermogen van minder dan 10 kVA	FIN	KTOE	Producenten	B	2008
Toekenning van labels van garantie van oorsprong	R	KTOE	INV	B	2002>
Opheffen beperkingen voor windturbines in landbouwgebied (VG)	R	MW	INV	B	2009>
Actieplannen energiezorg bij overheid – aankoop groene stroom	NB	GV	ADM	B	2009>

1.3. Verwarming en warmtekrachtkoppeling					
Warmtekrachtkoppelings-certificaten	FIN	KTOE	Elektriciteitsleveranciers	B	2005>
Ondersteuning groene warmte	FIN	KTOE	INV	IV	2009-2014
2. Bevordering van investeringen in hernieuwbare energie					
Belastingvermindering voor investeringen in hernieuwbare energie (particulieren)	FIN	MW	INV	B	2002 >
Belastingaftrek voor investeringen in hernieuwbare energie (ondernemingen)	FIN	MW	INV	B	2004 >
Belastingvermindering op de interest van een lening en belastingvermindering op de interest voor investeringen in hernieuwbare energie in woningen (particulieren)	FIN	MW	INV	B	2009 – 2011
Financiering derde investeerder FEDESCO	FIN	MW	ADM	B	2007 >
Premies voor de installatie van uitrustingen voor hernieuwbare energie	FIN	MW	Ondernemingen Particulieren	B	doorlopend
Landbouwinvesteringen (VLIF)	FIN	MW	Land- en tuinbouwsector	B	doorlopend
Tussenkomst in de kosten voor aansluiting van een installatie met hernieuwbare energiebronnen (VG)	FIN	MW	DNB	B	2004>
Bijkomende steun aan lokale overheden	FIN	MW	Lokale overheden	B	2004>
Verplichte haalbaarheids(voor)studie Hernieuwbare Energie voor nieuwbouwwoningen (>1000 m ²) en grondig gerenoveerde woningen vanaf 5000 m ²	R	GV	INV	B	2008>
Subsidie voor de bouw van bijzonder innoverende en voorbeeldwoningen	FIN	MW	Architecten	B	2007>
Premie voor warmtenetwerken	FIN	MW	INV	B	2008>
LGO voor biogas					
3. Bevordering van vervoer met hernieuwbare energiebronnen					
3.1. Elektrische voertuigen					
Belastingverminderingen en premies voor elektrische voertuigen en oplaadterminals	FIN	GV	GEB	B	2010 - 2012
Voorbeeldfunctie overheid	NB	GV	ADM	B	2010>
3.2. Bevordering van biobrandstoffen					
Verplichte bijmenging van duurzame biobrandstoffen	R	KTOE	Oliemaatschappijen	B	01/07/2009- 30/06/2011
Vergunning voor vermarkting van niet-genormeerde biobrandstoffen en zuivere koolzaadolie	R	KTOE	Autobouwers, verdelers van biobrandstoffen en petroleumproducten, landbouwers	B	November 2006 >
Fiscale vrijstelling van duurzame biobrandstofquota	FIN	GV	Oliemaatschappijen	B	01/11/2006 – 30/09/2013
Vrijstelling van zuivere koolzaadolie	FIN	GV	Landbouwers	B	Maart 2006 >

4. Administratieve vereenvoudiging					
Eén enkele federale interface voor vergunningen voor energie-infrastructuren	R	Administratieve vereenvoudiging	ADM	EP	Aan de gang
Omzendbrief bouw windparken	R	MW	Vergunnende instanties	B	2001>
Windparken in landbouwgebieden	R	MW	Vergunnende instanties	B	2008>
Omzendbrief bouw biogasinstallaties	R	MW	Vergunnende instanties	B	2006>
Werkgroep omtrent coördinatie beleid en actoren in het domein van biomethaanvorming	R, begeleiding		Landbouw-coöperatieven	B	2009>
Vergunningsvrijstelling voor zonnepanelen	R	MW	INV	B	2008>
5. Toegang tot het net					
Ontwikkelingsplannen elektrische infrastructuur (en TSE)	R	MW	INV, TNB		3-jaarlijks
Financiering van BeProne-platform m.b.t. betrouwbaarheid netten	NB		ADM, universiteiten	B	2009>
Prioritaire aansluiting van productie-installaties van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen	R	KTOE	TNB, DNB	B	2002>
Prioritaire toegang voor productie-installaties van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen	R	KTOE	TNB, DNB	B	2002>
Technische voorschriften voor aansluiting van gedecentraliseerde productie-installaties die parallel met het distributienet werken	R	KTOE	INST	B	2001>
Eenvoudige aangifte voor installaties met een vermogen van minder dan 5 kW met enkelfasige aansluiting, of van minder dan 10 kW met driefasige aansluiting	NB	MW	GEB	B	2009>
Ontwikkeling van smart grids (onder meer proefprojecten)	R	MW	DNB	IV	2009>
6. Samenwerking federale overheid - gewesten					
Samenwerkingsakkoord voor energieoverleg	R	Overleg	ADM	B	1993>
Platform voor certificering van installateurs	NB	Harmonisatie	ADM	B	2009>
Aanvullingen AREI tot vastlegging van de technische voorschriften voor installaties voor hernieuwbare energie (nota 71)*	NB	Samenwerking	ADM, INV	B	07/10/2008>
7. Beschermen en informeren van consumenten					
Burgers informeren over hernieuwbare energie	NB	GV	GEB	B	doorlopend
Ondersteuning van instanties voor de bevordering van hernieuwbare energie (bijvoorbeeld: facilitators, loketten, ...)	NB	GV	Ruim publiek	B	doorlopend

Promotiecampagnes van de overheid (telefonische begeleiding, website, professionele begeleiding, tijdschriften, advertenties, campagnes, fiches, instrumenten, naslagwerken, ...)	NB	GV	Ruim publiek	B	doorlopend
Bewustmaking van professionals in de sector (technische seminars, wedstrijden, technische fiches, ...)	NB	GV	INV, architecten	B	doorlopend
Opleiding van installateurs voor HEB-thuisinstallaties (zonnewarmte en fotovoltaïsche energie)	Opleiding	GV	INST	B	2003 >
De belangstelling van lokale actoren en burgers voor windenergieprojecten wekken (participatieve windenergie)	FIN, begeleiding	MW	Gemeenten en particulieren	B	2008>
Opstellen van naslagwerken (gids van goede praktijken, vademecum,...)	NB	GV	INST	B	doorlopend
Publicatie van jaarstatistieken: geïnstalleerd vermogen, prijs, hoeveelheid geproduceerde hernieuwbare energie	NB	GV	ADM, publiek	B	doorlopend
8. Voorbeeldfunctie overheid					
Bijzondere bepalingen ter bevordering van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie in openbare gebouwen, meer bepaald van de Regie der Gebouwen	NB	GV, MW, KTOE	ADM	B + IV	2008>
9. R&D, studies					
Programma Milieu-Innovatie 2	FIN	Kennis	Onderzoekscentra	B	2009
Studies tot toelichting en het oplossen van problemen in de sector van hernieuwbare energie in het BHG	NB	MW	INV	B	doorlopend
Haalbaarheidsstudie warmtenetwerken	R, FIN	KTOE	ADM	B	2009
Studie m.b.t. de ondersteuning van de productie van groene warmte	NB	KTOE	ADM	B	2010

*: nota nr. 71 betreffende artikel 235 van het AREI en bestemd voor erkende instanties m.b.t. het gelijkvormigheidsonderzoek van een fotovoltaïsche thuisinstallatie met laagspanning en een vermogen • 10 kVA – AC. 7/10/2008, FOD Economie, Algemene Directie Energie, 3 pagina's.

4.2. Specifieke maatregelen om te voldoen aan de vereisten in de artikelen 13, 14, 16 en 17 t/m 21 van Richtlijn 2009/28/EG

4.2.1. Administratieve procedures en ruimtelijke ordening (artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2009/28/EG)

- (a) *Lijst van nationale en eventuele gewestelijke wetgeving inzake procedures voor vergunning, certificering en de toekenning van licenties, meer bepaald m.b.t. ruimtelijke ordening, die van toepassing zijn op productie-installaties en de bijbehorende infrastructuur voor het transport- en distributienet:*

Het toekennen van milieuvergunningen en stedenbouwkundige vergunningen is een bevoegdheid van de Gewesten voor zover deze betrekking hebben op hun grondgebied en van de federale overheid voor de zeegebieden waarvoor België bevoegd is. De federale overheid verleent bovendien productievergunningen voor de productie van elektriciteit vanaf 25 MW.

De wetgeving ter zake wordt hieronder uitgesplitst naar bevoegdheidsniveau:

Federale overheid:

Inrichtingen voor de productie van elektriciteit in de zeegebieden

- Wet van 29 april 1999 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt;
- Koninklijk besluit van 20 december 2000 betreffende de voorwaarden en de procedure voor de toekenning van domeinconcessies voor de bouw en de exploitatie van installaties voor de productie van elektriciteit uit water, stromen of winden, in de zeegebieden waarin België rechtsmacht kan uitoefenen overeenkomstig het internationaal zeerecht;
- Wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België;
- Koninklijk besluit van 7 september 2003 houdende de procedure tot vergunning en machtiging van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België;
- Koninklijk besluit van 9 september 2003 houdende de regels betreffende de milieu-effectenbeoordeling in toepassing van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België;
- Koninklijk besluit van 16 juli 2002 betreffende de instelling van mechanismen voor de bevordering van elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen.

Andere inrichtingen voor de productie van elektriciteit (landinrichtingen)

- Wet van 29 april 1999 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt;
- Koninklijk besluit van 11 oktober 2000 betreffende de toekenning van individuele vergunningen voor de bouw van installaties voor de productie van elektriciteit

Vlaams Gewest:

Algemeen:

- De Vlaamse Codex voor Ruimtelijke Ordening, van kracht sinds 1 september 2009.
- Decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning
- Het besluit van de Vlaamse regering van 6 februari 1991 houdende vaststelling van het Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning (Vlarem I).
- Het besluit van de Vlaamse regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne (Vlarem II).
- Het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.
- Het besluit van de Vlaamse regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage.

Biomassa:

- Omzendbrief RO/2006/01 Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van installaties voor mestbehandeling en vergisting.

Specifiek voor biomassa-afval

- Het decreet van 2 juli 1981 betreffende de voorkoming en het beheer van afvalstoffen.
- Het besluit van de Vlaamse regering van 5 december 2003 tot vaststelling van het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en –beheer (Vlarea).

Windenergie:

- Omzendbrief EME/2006/01-RO/2006/02 van 12 mei 2006: Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van (grootschalige) windturbines.
- Omzendbrief LNE/2009/01- RO/2009/01: Beoordelingskader voor de inplanting van kleine en middelgrote windturbines
- Milieueffectrapportage voor 20 of meer windturbines die een aanzienlijke impact hebben of kunnen hebben op een specifiek grondgebied beschermd krachtens het besluit van de Vlaamse regering houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage.

Zonne-energie:

- Omzendbrief RO/2008/02 - Zonnepanelen en zonneboilers geïntegreerd in hellende dakvlakken van gebouwen en de relatie met verordenende bepalingen in verkavelingsvergunningen, bijzondere plannen van aanleg en ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Distributie-infrastructuur :

- Technisch Reglement Distributie Elektriciteit (TRDE), opgesteld door de VREG.

Waals Gewest:

Algemeen:

- Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie (CWATUPE).Decreet van 11 maart 1999 betreffende de milieuvergunning.
- Besluit van de Waalse regering van 4 juli 2002 tot bepaling van de lijst van de aan een milieueffectstudie onderworpen projecten en van de ingedeelde installaties en activiteiten.Decreet van 27 juni 1996 betreffende afvalstoffen.Besluit van de Waalse regering van 14 juni 2001 waarbij de nuttige toepassing van sommige afvalstoffen bevorderd wordt.

Windenergie:

- Referentiekader voor de inplanting van windmolens in het Waals Gewest van 18 juli 2002.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- Brussels Wetboek voor Ruimtelijke Ordening (BWRO).
- Ordonnantie van 5 juni 1997 inzake milieuvergunningen en wijzigingen.Ordonnantie van 22 april 1999 tot vaststelling van de lijst der ingedeelde inrichtingen van klasse 1A.Besluit van de regering van 4 maart 1999 tot vaststelling van de lijst van ingedeelde inrichtingen (1B, II en III).Het besluit van de Brusselse hoofdstedelijke regering van 4 september 2008 tot vaststelling van de lijst met inrichtingen van openbaar nut waarvoor de milieuattesten

en –vergunningen door het Brussels Instituut voor Milieubeheer worden afgeleverd. Het besluit van de Brusselse hoofdstedelijke regering van 28 mei 2009 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier voor de aanvraag van een milieuvergunning.

- Technische voorschriften van de netbeheerders (Sibelga en Elia).

(b) Verantwoordelijk(e) ministerie(s)/autoriteit(en) en hun bevoegdheden op dit gebied

Federale overheid:

De federale minister bevoegd voor energie, de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, en de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG).

De federale minister bevoegd voor het mariene milieu en de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, in nauwe samenwerking met de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM), de instantie belast met de milieueffectbeoordeling.

Vlaams Gewest:

Vlaams ministerie van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, bevoegd voor milieuvergunningen.

Vlaams agentschap Ruimte en Erfgoed, bevoegd voor stedenbouwkundige vergunningen.

Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), bevoegd voor de distributienetten voor gas en elektriciteit.

Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM), verantwoordelijk voor de milieuvergunningen en het afvalbeheer.

Voor stedenbouwkundige vergunningen:

- het gemeentecollege;
- voor handelingen en werken van openbaar nut: de gemachtigde ambtenaar of de minister.

Voor milieuvergunningen: het gemeentecollege of de provincie.

Waals Gewest:

De *Direction Générale opérationnelle de l'Environnement et de l'Agriculture* (DGO 3) (Algemene Operationele Directie Milieu en Landbouw).

De *Direction Générale opérationnelle de l'Aménagement du Territoire, du Logement, du Patrimoine et de l'Energie* (DGO 4) (Algemene Operationele Directie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Patrimonium en Energie).

Voor stedenbouwkundige vergunningen:

- het gemeentecollege;
- voor handelingen en werken van openbaar nut: de gemachtigde ambtenaar of de minister.

Voor milieuvergunningen: het gemeentecollege.

Inzake afval: het *Département du Sol et des Déchets* (DGO3) (Departement Bodem en Afval)

De *Commission Wallonne pour l'Energie* (CWaPE) of Waalse energielcommissie, het regulerende orgaan voor de gas- en elektriciteitsmarkten in Wallonië.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Inzake milieu en energie:

- De minister van de Brusselse hoofdstedelijke regering belast met Leefmilieu, Energie, Stadsvernieuwing en Bijstand aan Personen;
- Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) "Brussel Milieu";

- De Brusselse reguleringscommissie voor energie (BRUGEL); De gemeentebesturen.
- Inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw:

Op gewestelijk niveau

- De minister-president van de Brusselse hoofdstedelijke regering, belast met ruimtelijke ordening; De staatssecretaris van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, belast met stedenbouw; Het Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting (BROH);
- De gemachtigde ambtenaar (die ondertekenbevoegd is voor sommige handelingen en werken).

Op gemeentelijk niveau:

- De gemeentebesturen;
- De colleges van burgemeester en schepenen (CBS).

(c) Herziening voorzien om de passende maatregelen te nemen zoals beschreven in artikel 13, lid 1, van Richtlijn 2009/28/EG

Vlaams Gewest:

Het Vlaams Agentschap Ruimte & Erfgoed werkt momenteel aan enkele voorstellen voor de opzet van een beleidskader inzake ruimtelijke ordening voor de toepassing van hernieuwbare energiebronnen.

De dienst Milieuvergunningen onderzoekt of de aanvaardbaarheidscriteria voldoende garanties bieden tegen overlast en risico's verbonden aan de exploitatie van turbines.

Waals Gewest:

Het Waalse Gewest startte met een evaluatie van het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie. In het kader van die evaluatie zal worden nagegaan welke sporen kunnen worden gevolgd voor het verlichten van de problemen inzake mobiliteit en klimaatverandering, in het bijzonder wat betreft de vereenvoudiging en versnelling van procedures en het vinden van een goed evenwicht tussen regulering en individuele vrijheid.

De regering gaf alvast de opdracht om het referentiekader dat in juli 2002 werd aangenomen, te herzien. Het herziene referentiekader zou tegen oktober 2010 klaar moeten zijn.

Op initiatief van de werkgroep die eind 2009 werd opgericht, wordt momenteel gewerkt aan een specifiek regelgevingskader voor projecten inzake biomethaanproductie.

(d) Samenvatting van de bestaande en geplande maatregelen op gewestelijk en lokaal niveau:

Ter herinnering: in België worden de meeste maatregelen op gewestelijk niveau genomen. Ook de provincies en gemeenten lanceren initiatieven, maar deze worden in dit plan buiten beschouwing gelaten.

Vlaams Gewest:

Bestaande maatregelen:

Biomassa

- Het verbranden van onbehandeld stukhout in houtkachels voor de verwarming van woonverblijven en werkplaatsen, in sfeerverwarmers en gelijksoortige toestellen met een nominaal thermisch vermogen van maximaal 300 kW, is geen inrichting voor de verwerking van afvalstoffen, conform de uitzonderingsbepaling in rubriek 2.3.4. van bijlage 1 bij Vlare I en is vrijgesteld van een milieuvergunning. Het besluit van de Vlaamse regering van 19

september 2008 schakelde de emissiewaarden voor totaal stof, SO₂, NO_x en CO voor de verbranding van biomassa en biomassa -reststromen gelijk met de emissiewaarden voor de verbranding van vaste en vloeibare fossiele brandstoffen. Ministerieel besluit houdende de toekenning van een individuele afwijking op de verbodsbepalingen van artikel 5.4.2 van het besluit van de Vlaamse regering van 5 december 2003 tot vaststelling van het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en -beheer (verbranding dierlijke vetten).

Windenergie:

- Het decreet van 27 maart 2009 tot aanpassing en aanvulling van het decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening, dat bepaalt dat windturbines in een landelijk gebied rechtstreeks kunnen worden vergund (zonder ruimtelijk uitvoeringsplan)

Zonne-energie

- De vrijstelling van een stedenbouwkundige vergunning voor de installatie van zonnepanelen en zonneboilers (behalve in sommige beschermde landschappen of gebieden waar bijzondere voorschriften gelden) wordt voorzien in art. 3, 5°, van het besluit van de Vlaamse regering van 14 april 2000 tot bepaling van (...) de werken (...) waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning nodig is. De productie van elektriciteit uit zonne-energie is niet onderworpen aan de verplichte milieuvergunning, conform de uitzonderingsbepaling in rubriek 12 van Vlarem I.

Waals Gewest :

- Het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie (CWATUPE) staat toe dat de eenheden voor de energievalorisering van de biomassa die hoofdzakelijk afkomstig is van de resten van het bosbeheer en van de eerste houtverwerking worden toegelaten als aanvullende activiteit op de bosbeheersactiviteit.
- Het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie staat toe dat de eenheden voor biogaswinning in landbouwgebied worden toegelaten als activiteiten die bij de landbouwactiviteit behoren, voor zover hoofdzakelijk gebruik wordt gemaakt van dierlijke meststoffen en teeltresten afkomstig van een of meerdere landbouwbedrijven.
- Het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie voorziet eveneens dat de modules voor de productie van elektriciteit of warmte waarmee ieder bouwwerk, iedere installatie of ieder gebouw gelegen op hetzelfde onroerende goed rechtstreeks bevoorraad wordt en die uitsluitend werken op zonne-energie worden toegelaten, ongeacht de bestemming van het sectorplan en meer bepaald in landbouwgebied.
- Het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie voorziet een vereenvoudigde vergunningsprocedure en in sommige gevallen zelfs een vergunningsvrijstelling voor de plaatsing van een of meer modules voor de productie van elektriciteit of warmte waarmee ieder bouwwerk, iedere installatie of ieder gebouw gelegen op hetzelfde onroerende goed rechtstreeks bevoorraad wordt en waarvan de energiebron hernieuwbaar is.
- In het kader van de herziening van het referentiekader voor de inplanting van windmolen, zal worden nagegaan of naast de herziening van het referentiekader ook een strategie voor de inplanting van de windmolens kan worden uitgestippeld om zo enige onzekerheid voor kandidaat investeerders uit te schakelen. Daartoe zullen verscheidene sporen worden verkend, onder meer:
  - (i) de invraagstelling van het principe 'first come, first served' door vaste termijnen vast te leggen voor de selectie van concurrerende projecten (bijv. één keer per jaar per subregio, om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het maximumpotentieel en landschapssuitzicht);

- (iii) de opstelling van een lijst van gunstige sites voor de inplanting van windmolens, waarvoor een bijzondere aanpak van de overheden vereist is, aangevuld met een geoptimaliseerd referentiekader voor de andere sites.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- Het onderzoek naar de administratieve belasting omwille van de wetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹ dat een administratieve vereenvoudiging beoogt van de aanvragen voor een milieuvergunning;
- Herziening van het aanvraagformulier voor een milieuvergunning (bepaald bij besluit van 1994, afgeschaft bij besluit van 28 mei 2009) met het oog op een vereenvoudiging, een betere leesbaarheid en uitwerking van het energiekader;
- Herziening van de lijst van ingedeelde inrichtingen met invoering van specifieke klassen voor de productie van hernieuwbare energie (besluit en ordonnantie van 1999);
- Vergunningsvrijstelling voor zonnepanelen en zonneboilers die niet zichtbaar zijn vanaf het openbaar domein of geïntegreerd in hellende dakvlakken.

(e) Zijn er onnodige belemmeringen of onevenredige eisen gevonden met betrekking tot de procedures voor het verlenen van vergunningen en certificeringen aan installaties en de bijbehorende netwerkinfrastructuur voor transmissie en distributie voor de productie van elektriciteit, verwarming of koeling uit hernieuwbare bronnen, en voor het proces waarmee biomassa wordt omgezet in biobrandstoffen of andere energieproducten? Wat zijn deze belemmeringen?

Federale overheid:

De analyse die in dit domein werd uitgevoerd, meer bepaald in het kader van de omzetting van Richtlijn 2006/123/EG van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt naar de nationale wetgeving, bracht geen onnodige belemmeringen of onevenredige eisen aan het licht.

Vlaams Gewest:

Er werd geen enkele onnodige belemmering of onevenredige eis vastgesteld.

Waals Gewest:

De verplichte voorintekening op het sectorplan van het netwerk van de hoofdinfrastructuren voor communicatie en het transport van vloeistoffen en energie zorgt voor langere vergunningsprocedures voor dergelijke infrastructuren. Daarom wordt een aanpassing van de regelgeving gepland, met een definitie van het begrip 'hoofdinfrastructuur' m.b.t. energietransport. Deze wijziging moet toelaten dit begrip nader te omschrijven en dus de verplichte intekening op het sectorplan te beperken.

Volgens de Europese definitie van 'afvalstof' en de indeling bepaald in het besluit van de Waalse regering van 24 januari 2002 tot vaststelling van een afvalcatalogus, worden sommige houtsoorten, hoewel ze uit zuiver hout bestaan, als afval beschouwd.

De injectie van water in de grond bij het gebruik van warmtepompen is onderworpen aan een strenge procedure inzake milieueffectrapportage.

---

¹ Dit onderzoek kadert binnen het Europese plan « Better Regulation », dat de administratieve belasting m.b.t. het bekomen van vergunningen met 25% wil terugschroeven en het gebruik van « Best Available Technologies » wil bevorderen (op het niveau van milieu-impact), evenwel rekening houdend met de kosten die daaraan verbonden zijn.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De procedure voor het verkrijgen van een milieuvergunning voor de nuttige toepassing van afval is relatief zwaar en complex. In het kader van de omzetting van Richtlijn 2008/98 naar de nationale wetgeving onderzoeken de betrokken vergunnende diensten of het mogelijk is om de administratieve procedure voor afvalstoffen en processen voor energievalorisering met een beperkte milieu-impact te vereenvoudigen en te verduidelijken.

- (f) Welk overheidsniveau (lokaal, regionaal en nationaal) is verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen aan en het certificeren van installaties voor hernieuwbare energie en voor ruimtelijke ordening? (Als dit per type installatie verschilt, gelieve dit te vermelden.) Hoe is de coördinatie tussen verschillende niveaus geregeld als meerdere niveaus een rol spelen? Hoe wordt de coördinatie tussen verschillende verantwoordelijke autoriteiten in de toekomst verbeterd?*

Federale overheid:

De federale overheid verleent vergunningen voor de productie van elektriciteit vanaf 25 MW.

Wat de vergunningen voor de offshore productie van elektriciteit betreft: zie vraag b).

Gewesten:

Voor de toekenning van milieuvergunningen verdelen de gewesten de inrichtingen die overlast veroorzaken voor mens en milieu in verschillende klassen (3), naargelang de aard en de omvang van hun milieueffecten.

Voor inrichtingen van klasse 3 volstaat kennisgeving aan de gemeente.

Voor inrichtingen van klasse 2 is een milieuvergunning vereist, aan te vragen bij de gemeente.

Voor klasse 1 en inrichtingen van openbaar nut moet een vergunning worden aangevraagd bij de bestendige deputatie van de provincie of het gewest (**Brussels Hoofdstedelijk Gewest**).

Wanneer in het **Waalse Gewest** en het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** een milieuvergunning nodig is, wordt een procedure ingesteld met het oog op het bekomen van een “enige vergunning” die zowel geldt als milieuvergunning en als stedenbouwkundige vergunning. De milieuvergunning wordt in de meeste gevallen toegekend door de gemeente.

In het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** wordt de vergunning bij afwijking van de regelgeving over de stedenbouw verleend door het Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting.

De bevoegde instantie in het **Waalse Gewest** is het gemeentecollege, dat een vergunning verleent op advies van de gemachtigde ambtenaar, behalve wanneer het modules voor de productie van elektriciteit of warmte betreft waarmee ieder bouwwerk rechtstreeks bevoorrad wordt en waarvan de energiebron hernieuwbaar is, zoals bedoeld in artikel 107. Het akkoord van de gemachtigde ambtenaar is vereist in het geval wordt afgeweken van het sectorplan of van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening.

Vlaams Gewest en Waals Gewest:

Voor projecten van openbaar nut (bijv. elektriciteitsnetten, leidingen, grote of middelgrote windturbines) moeten de vergunningen steeds worden aangevraagd bij de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar (één per provincie). Voor andere projecten kunnen de stedenbouwkundige vergunningen door de gemeentebesturen worden verleend.

- (g) Hoe wordt gewaarborgd dat er uitgebreide informatie beschikbaar wordt gesteld over de verwerking van vergunnings- en certificeringsaanvragen en over bijstand aan instanties die een aanvraag indienen? Welke informatie en bijstand hebben*

instanties tot hun beschikking die een aanvraag willen indienen voor nieuwe installaties voor hernieuwbare energie?

België zette Richtlijn 2006/123/EG van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt om naar de nationale wetgeving, waarin deze 'volledige informatie' voor vergunningsprocedure wordt toegelicht. Dit komt bovenop de bestaande kennisgeving via verschillende kanalen: website, ad-hocvergaderingen...

Elke administratieve entiteit verantwoordelijk voor de toekenning van een vergunning staat doorgaans ook in voor de verspreiding van de desbetreffende informatie, met onder meer:

- toelichting van de wetgeving op haar website;
- een vooranalyse van het project;
- een analyse van de aanvraag, met eventueel bijsturende opmerkingen;
- informatie over de resultaten van het overleg tussen de betrokken instanties.

In de verschillende gewesten werden diensten in het leven geroepen die gerichte inlichtingen verstrekken m.b.t. de voorschriften en vergunningsaanvragen. Daarenboven werden instanties opgezet die de productie van energie uit hernieuwbare bronnen stimuleren en aanmoedigen en waar adviseurs projectdragers gericht vergunningsadvies verlenen.

- (h) ***Hoe wordt horizontale coördinatie bevorderd tussen verschillende administratieve organen die verantwoordelijk zijn voor afzonderlijke onderdelen van de vergunning? Hoeveel procedurele stappen moeten worden gevolgd om de vergunning te krijgen? Is er één loket waar alle stappen worden gecoördineerd? Wordt vooraf meegedeeld binnen welke termijn aanvragen worden verwerkt? Wat is de gemiddelde termijn waarbinnen een besluit over de aanvraag wordt verkregen?***

Federale overheid: Inrichtingen voor de productie van elektriciteit in de zeegebieden:

Voor de installatie van offshore eenheden voor de productie van elektriciteit zijn 4 vergunningen nodig:

	Gemiddelde termijn
Domeinconcessie	1 jaar
Milieuvergunning	6 maanden tot 1 jaar
Vergunning « zeekabels »	6 maanden tot 1 jaar
Vergunning kabels openbare weg	6 maanden tot 1 jaar

Het voormelde koninklijke besluit van 20 december 2000 werd verscheidene keren gewijzigd met het oog op een vereenvoudiging van de procedure voor toekenning van domeinconcessies op zee, bijvoorbeeld bij een kleine wijziging van het project.

De koninklijke besluiten van 20 december 2000 en van 12 maart 2002 voorzien dat de betrokken besturen met elkaar overleggen bij de behandeling van de dossiers voor toekenning van domeinconcessies op zee en van vergunningen voor het leggen van onderzeese kabels.

In het kader van de procedure voor het bekomen van een milieuvergunning wordt de samenwerking tussen de bevoegde minister en de wetenschappelijke instantie die de milieueffectbeoordeling uitvoert (het BMM) uitdrukkelijk voorzien. De betrokken diensten komen tot een akkoord m.b.t. de behandeling van het dossier door het DG Leefmilieu binnen de wettelijke termijnen.

De termijnen voor de behandeling van de aanvragen voor de verschillende vergunningen kunnen worden afgeleid uit de geldende regelgeving.

Momenteel wordt onderzocht of het mogelijk is één enkel loket op te zetten binnen het kader van Richtlijn 2006/123/EG. Over de indiening van één enkel dossier werd in 2008 reeds overlegd in het kader van een ruim raadplegingsproces met de stakeholders (zie www.printempsdelenvironnement.be). Uit de eerste resultaten blijkt dat de invoering van één enkel dossier – dat per definitie omvangrijk en complexer is – contraproductief zou kunnen werken in vergelijking met de huidige situatie, waar de aangevraagde vergunningen elkaar in een logische volgorde opvolgen.

We vermelden tot slot nog het *Belgian North Sea Wind Energy Platform* (BNSWEP), dat dienst doet als platform voor de uitwisseling van ideeën met het oog op het wegwerken van de belemmeringen voor de ontwikkeling van offshore windparken.

Andere inrichtingen voor de productie van elektriciteit (landinrichtingen)

De behandeling van individuele vergunningsdossiers m.b.t. de bouw van landinrichtingen voor de productie van elektriciteit verloopt via overleg tussen de betrokkenen, meer bepaald de transportnetbeheerder en de betrokken federale en gewestelijke overheden.

De gemiddelde termijn voor toekenning van deze individuele vergunningen bedraagt in het huidige systeem 6 maanden tot 1 jaar. Het betreft een louter indicatieve raming vermits deze termijn afhangt van allerlei factoren waarop de overheid weinig vat heeft (bijv.: volledigheid van de dossiers).

Globaal gezien moet redelijkerwijs rekening worden gehouden met een gemiddelde termijn van 3 jaar voor de toekenning van alle vergunningen nodig voor de installatie van individuele centrales met een vermogen vanaf 25 MW. Deze termijn kan om allerlei redenen nog verder uitlopen, bijvoorbeeld omwille van de volgorde waarin de aanvrager de verschillende vergunningsaanvragen moet indienen.

Het voormelde koninklijke besluit van 11 oktober 2000 legt een timing vast die moet worden nageleefd bij de behandeling van de aanvraag van individuele vergunningen voor productie-inrichtingen.

Vlaams Gewest:

De behandelingstermijnen voor stedenbouwkundige vergunningen zijn vastgelegd in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

De behandelingstermijnen voor milieuvergunningen zijn vastgelegd in de VLAREM-wetgeving. Een aanvraag voor een milieuvergunning dient binnen de vijftien kalenderdagen na indiening van de aanvraag ontvankelijk en volledig te worden verklaard. De behandelingstermijn gaat in vanaf de verklaring van ontvankelijkheid en volledigheid. Binnen een termijn van 105 kalenderdagen moet het college van burgemeester en schepenen een beslissing nemen omtrent de aanvragen voor inrichtingen van klasse 2. Binnen een termijn van vier maanden moet de bestendige deputatie een beslissing nemen omtrent de aanvragen voor inrichtingen van klasse 1. Deze laatste termijn kan eenmalig met twee maanden worden verlengd. Binnen een termijn van dertig kalenderdagen kan tegen deze beslissingen beroep worden aangetekend, respectievelijk bij de bestendige deputatie van de provincie en bij de minister. Binnen de vier maanden na ontvangst van het beroep moet de bestendige deputatie een definitieve beslissing nemen. Deze termijn kan eenmalig met één maand worden verlengd. De minister moet een beslissing nemen binnen een termijn van vijf maanden na ontvangst van het beroep. Ook deze termijn kan eenmalig met één maand worden verlengd.

De procedures voor het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning en een milieuvergunning lopen gelijk (zie Codex Ruimtelijke Ordening, art. 4.7.3. en volgende).

WaaIs Gewest:

Stedenbouwkundige vergunning:

Indien de stedenbouwkundige vergunning wordt afgeleverd door de gemeente: verklaring van volledigheid binnen de 15 dagen, beslissing van het gemeentecollege binnen de daarop volgende 30 dagen; deze laatste termijn kan met 45 dagen worden verlengd indien het advies van de gemachtigde ambtenaar vereist is, of tot 75 dagen indien het advies van de gemachtigde ambtenaar en van andere diensten vereist is, of indien bijzondere bekendmakingsregelen gelden.

Indien de bouwvergunning wordt afgeleverd door de gemachtigde ambtenaar: 60 dagen voor projecten met een beperkte impact (zonne-energie), 90 dagen voor de andere projecten en 130 dagen indien het advies van de gemeentelijke commissie ruimtelijke ordening vereist is, of bekendmakingsregels gelden.

Milieuvergunning:

Verklaring van volledigheid van het dossier: 20 dagen

Opstellen van het evaluatieverslag: 70 dagen voor klasse 2, 110 dagen voor klasse 1

Beslissing: 90 dagen voor klasse 2, 140 dagen voor klasse 1.

Enige vergunning (één procedure voor de stedenbouwkundige vergunning en milieuvergunning):

De beslissing wordt genomen binnen de 90 dagen volgend op de verklaring van volledigheid van het dossier voor inrichtingen van klasse 2, en binnen de 140 dagen voor inrichtingen van klasse 1.

In ieder geval worden de voormelde termijnen, wanneer het project de opening, wijziging of afschaffing van een gemeenteweg inhoudt, uitgesteld met de termijn nodig voor de procedure « openbare weg ».

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De milieudienst van het gemeentebestuur doet in principe dienst als enig loket voor de volledige administratieve afhandeling. Voor het afleveren van milieuvergunningen gelden de volgende termijnen:

Klasse III	Onmiddellijk na behandeling van het dossier
Klasse I.C	20 dagen na indiening van een volledig dossier
Klasse II	Ten hoogste 60 dagen (vanaf de verklaring van volledigheid van het dossier)
Klasse I.B	Ten hoogste 160 dagen (idem)
Klasse I.A	Ten hoogste 450 dagen (idem)

- (i) ***Wordt in de vergunningsprocedures rekening gehouden met de specifieke kenmerken van de verschillende technologieën voor hernieuwbare energie? Indien dat het geval is, gelieve dat nader toe te lichten. Indien dat niet het geval is, hoe denkt u hiermee in de toekomst rekening te houden?***

Federale overheid:

Inrichtingen voor de productie van elektriciteit in de zeegebieden:

Omwille van hun specifieke kenmerken vallen de inrichtingen voor de productie van energie in offshore gebieden momenteel onder een specifiek vergunningsstelsel (zie hoger).

Andere inrichtingen voor de productie van elektriciteit (landinrichtingen)

Artikel 3 van het koninklijk besluit van 11 oktober bepaalt de criteria voor de toekenning van individuele vergunningen voor de bouw van inrichtingen voor de productie van elektriciteit met een vermogen vanaf 25 MW.

Deze criteria houden niet specifiek rekening met de bijzondere kenmerken van de verschillende technologieën voor hernieuwbare energie. Wel stellen ze als voorwaarde het noodzakelijke « gebruik van kanalen met hoog rendement die gebaseerd zijn op het gebruik van de beste beschikbare technologieën, hetgeen moet blijken uit het spaarzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen en het beheersen van specifieke uitstoot, ten einde rekening te houden met de internationale verbintenissen van België en in het bijzonder de gemeenschappelijke Europese reglementeringen betreffende de uitstoot van grote verbrandingsinstallaties ».

Vlaams Gewest en Waals Gewest:

De vergunningsregels verschillen naargelang de technologie en het vermogen van de inrichting.

De installatie van zonnepanelen op daken van gebouwen waarvoor in de verkavelingsvergunningen, bijzondere plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen geen bijzondere voorschriften zijn opgenomen, is volledig vrijgesteld van een stedenbouwkundige vergunning, behalve voor monumenten of beschermde gebouwen die voorkomen op een lijst van architecturaal erfgoed, of die zich in een beschermd dorps- of landschapskader bevinden.

In het Waalse Gewest stelden de wijzigingen aan het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie, opgenomen in het kader van de decreten van 22 mei 2008 en 30 april 2009, vereenvoudigde mechanismen en zelfs een vrijstelling van een stedenbouwkundige vergunning in voor de installatie van eenheden voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen.

Zo zijn de eenheden voor biogaswinning en zonnepanelen verenigbaar geworden in landbouwgebied, ofwel als activiteiten die bij de landbouwactiviteit behoren, ofwel omwille van hun omkeerbaarheid. Hetzelfde geldt voor de biomassa-eenheden in bosgebied. Deze wijzigingen laten toe het aantal gevallen te beperken waarbij de gemachtigde ambtenaar een afwijking moet toestaan om de realisatie van een dergelijk project mogelijk te maken, waardoor de termijnen voor het behandelen van de vergunningsaanvragen flink worden ingekort. Bovendien werd de mogelijkheid tot afwijking van het sectorplan voor de installatie van zonnepanelen, onafhankelijk van een bouwwerk, in het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie opgenomen.

Voor biomassaprojecten gelden dezelfde regels als voor gelijksoortige industriële projecten.

De evaluatiecriteria die betrekking hebben op de inplanting van de verschillende soorten projecten worden uitvoerig beschreven in allerhande documenten, onder meer in: de omzendbrief over grote windturbines, stedenbouwkundige voorschriften voor kleine windturbines, omzendbrief over biogaswinning,...

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De vergunningsprocedures houden rekening met de specifieke kenmerken van de geïnstalleerde inrichtingen voor energieopwekking, maar niet met de specifieke kenmerken van de technologieën voor hernieuwbare energie.

- (j) *Gelden er specifieke procedures, bijvoorbeeld eenvoudige aanmelding, voor kleinschalige, decentrale installaties (zoals zonnepanelen op gebouwen of biomassaketels in gebouwen)? Indien dat het geval is, uit welke stappen bestaan deze procedures? Zijn de regels openbaar toegankelijk voor burgers? Waar zijn deze gepubliceerd? Zijn er plannen om in de toekomst vereenvoudigde aanmeldingsprocedures in te voeren? Indien dat het geval is, voor welke types installaties/systemen? (Kan er gebruik worden gemaakt van energiemeters?)***

Federale overheid:

Voor inrichtingen met een vermogen van minder dan of gelijk aan 25 MW is geen vergunning nodig. Ze moeten echter wel worden aangegeven bij de minister van Energie en bij de CREG.

Vlaams Gewest:

Biomassaketels in gebouwen zijn vrijgesteld van vergunning tot een vermogen van 300 kW. Zonnepanelen zijn bijna altijd vrijgesteld van vergunning (behalve in bepaalde historisch of landschappelijk belangrijke gebieden).

Waals Gewest:

Het decreet van 19 april 2007 dat strekt tot gedeeltelijke omzetting van Richtlijn 2002/91/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2002 inzake de energieprestatie van gebouwen (E.P.B.) voorziet dat de voorschriften in de gemeentelijke plannen van aanleg en de gemeentelijke stedenbouwkundige verordeningen, evenals de verkavelingsplannen en –voorschriften die de installatie van zonnepanelen verbieden, worden ingetrokken, behalve voor gebouwen die voorkomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed, of voor beschermde gebouwen of gebouwen ingeschreven op de bewaarlijst.

Het Waals Wetboek inzake ruimtelijke ordening, stedenbouw, patrimonium en energie voorziet een vrijstelling van een stedenbouwkundige vergunning voor de plaatsing van een of meer modules voor de productie van elektriciteit of warmte waarmee ieder bouwwerk, iedere installatie of ieder gebouw gelegen op hetzelfde onroerende goed rechtstreeks bevoorraad wordt en die uitsluitend werken op zonne-energie, voor zover aan de technische voorwaarden beschreven in artikel 262, 2°, wordt voldaan. Deze vrijstelling is niet van toepassing op monumenten of beschermde gebouwen die voorkomen in een inventaris van bouwkundig erfgoed, of die in zich in een beschermd dorps- of landschapskader bevinden.

In het geval niet aan de technische voorwaarden wordt voldaan, werd de procedure ingekort voor de installatie van zonnepanelen door het gemeentecollege als enige bevoegd te maken, m.a.w. door de verplichting af te schaffen die voorziet dat de gemeente vooraf het advies van de gemachtigde ambtenaar moet vragen.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Voor de plaatsing van zonnepanelen is geen milieuvergunning nodig. Binnenkort zullen ook vereenvoudigde procedures worden ingevoerd voor de toekenning van milieuvergunningen (klasse I.C) voor kleine windturbines en voor hydro-elektrische, geothermische en biomassa-installaties met een laag vermogen.

(k) Waar worden de kosten gepubliceerd waarmee vergunningsaanvragen voor nieuwe installaties gepaard gaan? Staan deze in verhouding tot de administratieve kosten voor het verlenen van dergelijke vergunningen? Zijn er plannen om deze kosten te herzien?

De kosten voor vergunningsaanvragen zijn zeer laag (verwaarloosbaar ten aanzien van de projectkosten). De Belgische wetgeving wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Inrichtingen voor de productie van elektriciteit in de zeegebieden

De BMM, die instaat voor de milieueffectbeoordeling, vraagt een retributie voor het uitvoeren van die beoordeling en berekent het bedrag daarvan op basis van de gegevens vermeld in de aanvraag, met een vergoeding voor administratiekosten.

Andere inrichtingen voor de productie van elektriciteit (landinrichtingen)

In het huidige stelsel wordt een symbolische bijdrage gestort op de rekening van de CREG bij de indiening van de aanvraag.

(l) Hebben lokale en regionale bestuursorganen officiële richtsnoeren tot hun beschikking inzake het ontwerpen, bouwen en renoveren van industriegebieden en woonwijken zodat hier uitrustingen en systemen kunnen worden geïnstalleerd die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen voor de opwekking van elektriciteit en verwarming en koeling, inclusief stadsverwarming en -koeling? Indien dergelijke officiële richtlijnen niet bestaan of ontoereikend zijn, hoe en wanneer moeten deze dan worden ingevoerd?

In dit domein zijn er geen officiële richtsnoeren voor lokale bestuursorganen. In het Waalse Gewest vermelden we wel de cel met energieconsulenten van de UVCW, de vereniging van Waalse steden en gemeenten, de energieconsulenten van de gemeenten en een facilitator houtenergie voor de overheidssector.

(m) Bestaan er speciale opleidingen voor instanties en personen die zich toelagen op de procedures voor het verlenen van vergunningen en het certificeren van installaties voor hernieuwbare energie?

Wallonië subsidieert de jaarlijkse aanwerving van een of meer consulenten ruimtelijke ordening en stedenbouw die onder meer de administratieve vergunningen binnen de gemeenten behandelen. De toekenning van de subsidie is onderworpen aan de verplichting voor de consulent om ieder jaar een opleiding te volgen, verstrekt door de CPDT, de *Conférence Permanente de Développement Territorial* of vaste conferentie inzake ruimtelijke ordening, met medewerking van de universiteiten ULB, ULg-FUSAGx, UCL. Het thema van een van de opleidingsmodules is « duurzaam bouwen en energie – de rol van de consulent? », een module die heel wat bijval oogst en werd uitgebreid.

4.2.2. Technische specificaties (artikel 13, lid 2, van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Moeten technologieën voor hernieuwbare energie aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoen om in aanmerking te komen voor steunregelingen? Voor welke

installaties geldt dit en wat zijn de kwaliteitsnormen? Zijn er nationale of regionale normen die verder reiken dan de Europese normen?

De federale en gewestelijke steunmaatregelen (belastingverminderingen) voor investeringen in hernieuwbare energie schrijven de naleving van Europese en nationale normen voor. Andere criteria inzake kwaliteit en de prestatie van de installaties zijn eveneens van toepassing. Vermits er zoveel vereisten en normen zijn waaraan elk project moet voldoen, is het onmogelijk om ze hier allemaal op te sommen.

Voor onshore windturbines is een certificering in overeenstemming met de internationale en Europese normen ter zake vereist.

Dit is meer bepaald het geval voor het verkrijgen van gewestelijke premies voor warmtepompen, waarvoor de 3 Gewesten de naleving van de prestatievereisten (COP) van het Europese ecolabel voorschrijven. Zo komen ook enkel glazen zonnecollectoren in aanmerking voor een gewestpremie.

Een werkgroep Staat-Gewesten ijvert voor de harmonisering van deze vereisten op nationaal niveau.

4.2.3. Gebouwen (artikel 13, lid 3, van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Verwijzing naar eventuele bestaande nationale en regionale wetgeving en samenvatting van lokale wetgeving betreffende de bevordering van het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in de bouwsector:

De drie gewesten zijn verantwoordelijk voor de omzetting van de Richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen op hun grondgebied, waarbij bepaalde aspecten parallel lopen.

Bij de berekening van het E-peil wordt rekening gehouden met het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen:

1° actieve zonnesystemen en andere systemen voor verwarming en de productie van elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen;

2° elektriciteit en warmte geproduceerd door een warmtekrachtinstallatie met hoog rendement;

3° systemen voor stads- of blokverwarming of -koeling.

Bovendien is de uitvoering van een haalbaarheidsstudie m.b.t. de installatie van systemen voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen verplicht voor gebouwen met een oppervlakte van meer dan 1000 m² en bij ingrijpende renovaties.

Maatregelen in de pijp in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest:

Het regeerakkoord 2009-2014 stelt een aandeel van 30% groene energieproductie voorop in het energieverbruik van nieuw gebouwde overheidsgebouwen en wil het regelgevingskader versterken om rendabele maatregelen te stimuleren. Deze versterking steunt op drie pijlers en beoogt de lancering van indirecte maatregelen inzake hernieuwbare energie:

- strengere energie-eisen voor nieuwe gebouwen, met inachtneming van de passiefnorm, en toepassing van de lage energiestandaard bij grondige renovaties tegen 2015;
- energiebeheerprogramma waarbij eigenaars die in het bezit zijn van meer dan 300.000 m² gebouwen in Brussel verplicht worden om onder meer een energiekadaster bij te houden;
- verplichte energieaudit voor grote verbruikers uit de tertiaire sector en de industrie (gebouwen van meer dan 3500 m²) bij hernieuwing van hun milieuvergunning.

(b) Verantwoordelijk(e) ministerie(s)/autoriteit(en):

In het Vlaams Gewest: Vlaams Energieagentschap.

In het Waals Gewest: het Departement Energie en Duurzaam Bouwen van het Operationeel Directoraat-generaal Ruimtelijke Ordening, Wonen, Erfgoed en Energie (DG04) van de Waalse Overheidsdienst (SPW).

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: het ministerie van Leefmilieu, Energie, Waterbeleid, Stadsvernieuwing, Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp en Huisvesting. De verantwoordelijke instantie is het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM).

(c) *Herziening van regelgeving voorzien uiterlijk: [31 december 2012]*

Wanneer de nieuwe Europese Richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (RECAST EPBD) in werking treedt, zal ook het EPB-kaderdecreet moeten worden herzien.

In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt in 2010 een ontwerp van kaderordonnantie voorgelegd met de naam Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energie (BWLKE). Dit ontwerp van ordonnantie zal enerzijds een rechtskader uitwerken voor de omkadering van de maatregelen die de regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest lanceert en beoogt anderzijds de vereenvoudiging van de wetgeving inzake luchtkwaliteit, luchtmissies, energie en klimaat.

(d) *Samenvatting van de bestaande en geplande maatregelen op regionaal en lokaal niveau: (in voorkomend geval).*

Ter herinnering: gezien de bouwbevoegdheid een gewestelijke aangelegenheid is (hoofdstuk 1), worden alle bouwmaatregelen bij de andere rubrieken ingedeeld.

(e) *Gelden er minimumniveaus voor het gebruik van hernieuwbare energie in bouwverordeningen en -voorschriften? In welke geografische gebieden gelden deze en waaruit bestaan deze bepalingen? (Gelieve deze regelgeving kort samen te vatten.) Welke maatregelen zijn er in het bijzonder in deze voorschriften opgenomen om ervoor te zorgen dat er meer hernieuwbare energie wordt gebruikt in de bouwsector? Wat zijn de toekomstplannen met betrekking tot deze vereisten en maatregelen?*

In geen enkel van de drie Gewesten geldt een minimumniveau voor het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen. In het Vlaamse Gewest loopt een studie om de haalbaarheid van een dergelijke verplichting en het aangewezen niveau te bepalen.

(f) *Wat is de verwachte toename van hernieuwbare energie in gebouwen tot 2020?*

Er zijn momenteel voor België geen cijfers voorhanden om deze tabel te kunnen invullen. Het verwachte aandeel zal worden becijferd in het kader van de opvolging van het Plan.

(g) *Zijn er in het nationale beleid verplichtingen opgenomen voor minimumniveaus van hernieuwbare energie in nieuwe en onlangs gerenoveerde gebouwen? Wat zijn deze niveaus? Als dit niet het geval is, hoe wordt dan tegen 2015 nagegaan of dergelijk beleid passend is?*

In geen enkel van de drie Gewesten geldt momenteel een verplicht minimumniveau voor het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen.

In het **Vlaamse Gewest** loopt een studie om de haalbaarheid van een dergelijke verplichting en het aangewezen niveau te bepalen.

In het **Waalse Gewest** voorziet het EPB-decreet de verplichte installatie van zonnecollectoren op ieder nieuw of grondig gerenoveerd gebouw voor warmwaterproductie. Deze maatregel is evenwel nog niet van toepassing en zal worden herzien bij de inwerkingtreding van de nieuwe Europese Richtlijn over de energieprestatie van gebouwen (RECAST EPBD), in combinatie met de huidige HEB-richtlijn.

- (h) Beschrijf plannen waarmee de voorbeeldrol van openbare gebouwen op nationaal, regionaal en lokaal niveau wordt gewaarborgd door installaties voor hernieuwbare energie te gebruiken of deze met ingang van 2012 om te vormen tot nulenergiegebouwen. (Houd hierbij rekening met de vereisten van de richtlijn inzake energieprestaties, de EPBD).**

Zowel de **federale overheid als de drie gewesten** lanceren projecten ter versterking van de voorbeeldrol van de overheden door in hun gebouwen gebruik te maken van installaties voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen, of door passiefgebouwen op te trekken.

FEDESCO: doet dienst als derde investeerder, meer bepaald voor de installatie van zonnepanelen op overheidsgebouwen.

In het **Vlaamse Gewest** werd in 2006 een actieplan opgestart dat concrete doelstellingen en maatregelen voorziet, zowel met het oog op energiebesparingen als m.b.t. hernieuwbare energie in overheidsgebouwen.

Het **Waalse Gewest** wil, in het kader van de eerste Alliantie Werkgelegenheid-Milieu, een globale strategie uitstippelen voor energiebeheer in gewestelijke en lokale gebouwen (met inbegrip van de instellingen van openbaar nut). Om het goede voorbeeld te geven zal het Waalse Gewest deze normen vanaf 2012 toepassen voor alle overheidsgebouwen en voor de toekenning van subsidies, dotaties of andere vormen van hulp bij vastgoedinvesteringen die het Gewest verstrekt aan andere openbare of gelijkgestelde instanties. We vermelden bovendien de lopende auditprocedure voor gewestelijke overheidsgebouwen van meer dan 2000 m² met het oog op het uitwerken van een energiekadaster voor overheidsgebouwen en van een investeringsprogramma voor de praktische uitvoering van de aanbevelingen van deze audits.

In het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** zullen de Brusselse overheden het aandeel groene energieproductie geleidelijk moeten optrekken naar 30% van het energieverbruik van nieuw gebouwde overheidsgebouwen.

- (i) Hoe worden energie-efficiënte technologieën voor hernieuwbare energie in gebouwen bevorderd? (Dergelijke maatregelen kunnen betrekking hebben op biomassaketels, warmtepompen en warmtesystemen op zonne-energie die voldoen aan de vereisten voor de milieukeur of aan andere normen die op nationaal of Europees niveau zijn ontwikkeld (zie de tekst van artikel 13, lid 6)).**

Het kwaliteitscentrum Quest werd in 2006 met de steun van het **Vlaamse Gewest** opgericht. Quest is verantwoordelijk voor de ontwikkeling, de uitvoering en het operationele beheer van een professioneel kwaliteitssysteem bedoeld voor thuissystemen voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen zoals zonnecollectoren, zonnepanelen en warmtepompen.

Het **Waalse Gewest** bouwde een netwerk van facilitators uit (zie vraag 4.2.4), alsook een systeem met financiële incentives bedoeld om de integratie van kwaliteitsvolle HEB's in gebouwen te bevorderen met naleving van de Europese normen en in het geval van zonne-energie door verplicht een door het Gewest erkende installateur in te schakelen.

De energieprijzen van het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** zijn onderworpen aan technische voorschriften geënt op nationale en Europese normen (zie 4.2.2). Deze technische voorschriften zullen jaarlijks worden herzien bij de herziening van de premies.

Over de erkenning en/of invoering van duidelijke normen^{2/}labels die de kwaliteit van het materieel en/of de brandstof beoordelen, zal zo snel mogelijk worden overlegd en nagedacht. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft bovendien een eigen « facilitator hernieuwbare energie » en steunt tal van partners die ijveren voor hernieuwbare energie en ecologisch verantwoord bouwen.

4.2.4. Informatieverstrekking (artikel 14, lid 1, 2 en 4, van Richtlijn 2009/28/EG)

De **gewestelijke** overheden spelen een voorname rol in de informatieverstrekking over uitrustingen en hernieuwbare energie in het algemeen, stadsverwarming, certificering van installateurs en alle informatie die daarop betrekking heeft. Deze informatieverstrekking gaat doorgaans gepaard met bewustmaking omtrent rationeel energiegebruik. Specifieke platforms beogen een onderlinge afstemming tussen de drie Gewesten op het gebied van certificering van installateurs en van de coördinatie voor woningen en niet-residentiële gebouwen.

De **lokale** overheden (steden en gemeenten, provincies) organiseren ook stipt bewustmakingscampagnes omtrent hernieuwbare energie.

Zowel de **Gewesten als de FOD Financiën (federaal niveau)** verstrekken informatie over toekenningsvoorwaarden, het type en de omvang van de hulpmaatregelen voor consumenten en professionals m.b.t. investeringen in hernieuwbare energie. Een werkgroep Staat-Gewesten ijvert voor een betere coherentie tussen belastingaftrekken en gewestelijke premies.

Federaal: <http://economie.fgov.be/nl/consument/Energie/index.jsp>Vlaams Gewest:

<http://koba.minfin.fgov.be/commande/form/commande1.php?clan=n>

Vlaams Gewest: www.energiesparen.be

Waals Gewest: <http://energie.wallonie.be>

Brussels Hoofdstedelijk Gewest : <http://www.leefmilieubrussel.be/Templates/Home.aspx>

(a) Verwijzing naar eventuele bestaande nationale en regionale wetgeving met betrekking tot informatievereisten op grond van artikel 14 van Richtlijn 2009/28/EG:

Algemeen:

- Verplichting van openbaarheid van bestuur.
- Verplichting tot het toegankelijk maken van milieu-informatie voor het publiek, met inbegrip van deeldomeinen waaronder energie.

Federale overheid:

Koninklijk besluit van 3 april 2003 houdende de facturatie van elektriciteit en gas.

Gewesten:

- Verplichting om op de facturen bepaalde gegevens te vermelden over de kost van de groenestroomcertificaten (Waals Gewest).

---

² Technische productgoedkeuring

- In gebouwen met een oppervlakte van minstens 1000 m² houdt de toepassing van EPB in dat de haalbaarheid wordt nagegaan van de eventuele installatie van systemen voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen, wat op zich een informatieverstrekking inhoudt aan de promotoren.

(b) Orgaan dat verantwoordelijk is voor de verspreiding van informatie:

De FOD Justitie is verantwoordelijk voor de bekendmaking van de wettelijke bepalingen in het Belgisch Staatsblad. De federale besturen verstrekken ook informatie, meer bepaald via hun websites en door middel van informatiecampagnes.

Ieder Gewest is bovendien verantwoordelijk voor de verspreiding van informatie inzake energie bij burgers en professionals (het Vlaams Energieagentschap in het Vlaamse Gewest, het Operationeel Directoraat-generaal Ruimtelijke Ordening, Wonen, Erfgoed en Energie in het Waalse Gewest, het Brussels Instituut voor Milieubeheer in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest).

De aan de sectoren en professionals verstrekte informatie wordt ook door de beroepsverenigingen en –federaties verder doorgespeeld, waarvan er verscheidene door de overheid worden gesubsidieerd. Ook de regulatoren en TSO's/DSO's verstrekken informatie.

(c) Samenvatting van de bestaande en geplande maatregelen op regionaal en lokaal niveau (indien relevant):

Zie punt d)

(d1) Gelieve aan te geven hoe aan alle relevante actoren (consumenten, bouwbedrijven, installateurs, architecten, leveranciers van relevante systemen en voertuigen) informatie beschikbaar wordt gesteld over ondersteunende maatregelen voor het gebruik van hernieuwbare energiebronnen voor de opwekking van elektriciteit, verwarming en koeling en voor vervoer.

Fiscale steunmaatregelen (installatie van zonnewarmtesystemen of fotovoltaïsche systemen, biomassaketel, groene lening, biobrandstoffen): via brochures (gratis verdeeld met de post, via infoshops, op beurzen en salons,...) en via downloads op de website van de FOD Financiën. Deze informatie wordt ook meegedeeld in de toelichtingen bij de belastingaangifte, die jaarlijks worden bijgewerkt. Tot slot werd ook een callcenter in het leven geroepen en worden regelmatig informatiecampagnes georganiseerd.

Systemen met groenestroomcertificaten: websites van de regulatoren en de gewestelijke en federale energiebesturen.

Gewestelijke premies voor investeringen in hernieuwbare energie: via de energieloketten, de facilitators, de permanente opleidings- en informatiecentra, brochures en gidsen voor professionals in de sector, specifieke verenigingen (actief in het domein van hernieuwbare energie in het algemeen, biogas, warmtekrachtkoppeling, windenergie, duurzaam bouwen, biomassa, biobrandstoffen,...), via communicatiecampagnes (radioberichten, affiches, verspreiding van infobrochures en online downloads,...).

Via al deze kanalen worden verschillende doelgroepen aangesproken: particulieren, installateurs, ondernemers, landbouwsector,...

Als verplichte gemeenschapsdienst, opgelegd door de overheid, moeten de distributienetbeheerders voor gas en elektriciteit het administratieve beheer van sommige « energiepremies » voor hun rekening nemen; ze verspreiden daartoe informatie via hun website.

(d.2) Wie is verantwoordelijk voor de adequaatheid en de publicatie van deze informatie?

De administraties voor Energie en Financiën, vermeld bij punt b).

(d.3) Zijn er specifieke informatiebronnen voor de verschillende doelgroepen, zoals eindgebruikers, bouwbedrijven, beheerders, makelaars, installateurs, architecten, landbouwers, leveranciers van apparaten en systemen die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen, en overheidsinstanties?

De specifieke informatiebronnen, aangeboden door de overheid, richten zich tot:

- particulieren;
- professionals (ondernemingen);
- de tertiaire sector en de industrie;
- de collectieve huisvestingssector;
- de verenigingssector.

De sectoren worden echter het vaakst gericht gesensibiliseerd via hun sectorfederatie (architecten, notarissen, lokale overheden, vakbonden, petroleumfederaties, ...).

(d.4) Zijn er op dit moment informatiecampagnes of permanente informatiecentra of zijn er plannen om deze in de toekomst op te zetten?

- Permanente informatiecentra: huis van de duurzame energie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, energieloketten, facilitators, Kamp C, Centrum Duurzaam Bouwen, DiffuSER, ...
- websites met telefonische begeleidingsdienst, FAQ's, adviesdiensten, gepersonaliseerde antwoorddiensten via e-mail, event- en opleidingskalenders, informatie over premies, nieuwsbrieven, ...
- mediacampagnes, deelname aan beurzen en salons, ...
- pedagogische documentatie voor scholen,
- publicaties (brochures, folders, persartikelen,...) voor een ruim publiek,
- steun aan allerhande verenigingen die ijveren voor de bevordering van hernieuwbare energie en die vorming en advies verlenen, projecten lanceren, gratis conferenties organiseren, contacten leggen met de media, technische ondersteuning bieden bij initiatieven van burgers en activiteiten op het terrein, opleidingen, ...
- gidsen met (erkende) installateurs,...
- ...

De drie Gewesten ondersteunen bovendien de productie van tv- en radioprogramma's zoals het « weerbericht voor hernieuwbare energie », dat het wekelijkse zonne- en windkrachtpotentieel voorspelt op basis van de weersomstandigheden voor de week en ruime media-aandacht aan deze vormen van hernieuwbare energie besteedt via indicatoren die een « ruim publiek » aanspreken.

Het Waalse Gewest richtte energieloketten op.

Het **Waalse Gewest** en het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** financieren themafacilitators voor iedere sector. De facilitator biedt een algemene begeleiding m.b.t. de bestaande technologieën, de leveranciers van uitrustingen, de bestaande financiële hulpmaatregelen en de administratieve procedures en voorafgaande metingen voor systemen voor de productie van hernieuwbare energie. Hij verleent bovendien technisch advies in de verschillende stadia van een project voor hernieuwbare energie, zoals het doornemen van haalbaarheidsstudies, bestekken, prijsopgaven enz. In het kader van zijn opdracht organiseert de facilitator bovendien seminars en plaatsbezoeken.

Het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** biedt op zijn website ook allerlei handige tools aan, zoals infofiches, vademecums, succesverhalen, technische gidsen, standaardbestekken enz. bestemd voor professionals. Het Gewest organiseert tevens een wedstrijd waarbij professionals gratis haalbaarheidsaudits kunnen winnen. In Brussel staat ook het « Huis voor Duurzame Energie » dat kan rekenen op de belangstelling van een ruim publiek en van de sleutelactoren in de bouwsector (architecten, aannemers,...).

*Geplande maatregelen (voorbeelden **Brussels Hoofdstedelijk Gewest**):*

- informatieverstrekking en technische bijstand aan consumenten opdrijven.
- de voornaamste stakeholders/actoren identificeren en de aangewezen communicatiekanalen en -middelen bepalen voor een efficiënte communicatie met de sector.
- groepsaankopen van systemen voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen aanmoedigen.
- overheidsgebouwen moeten een toonbeeld zijn op het vlak van energie (passiefstandaard en zeer lage energiestandaard).

(e) Wie is verantwoordelijk voor de publicatie van informatie over de nettovoordelen, de kosten en de energie-efficiëntie van apparatuur en systemen die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen voor verwarming, koeling en elektriciteit?

De Gewesten bieden op hun websites allerlei simulatie/rekenmodules en/of technische fiches aan om de voordelen en rendabiliteit te evalueren van systemen en uitrustingen die gebruik maken van energie uit hernieuwbare bronnen.

De publicatie van informatie over de kost en energie-efficiëntie blijft grotendeels de verantwoordelijkheid van de leveranciers van de uitrustingen en van de privéondernemingen die deze uitrustingen installeren.

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) staat in voor de monitoring van systemen die gebruik maken van hernieuwbare energie op zijn grondgebied met het oog op het verspreiden van dit soort informatie onder de inwoners van Brussel.

(f) Hoe worden aan planologen en architecten richtsnoeren meegegeven waarmee zij bij het ontwerpen, bouwen en renoveren van industriegebieden en woonwijken adequaat kunnen overwegen wat de optimale combinatie is van hernieuwbare energiebronnen, technologieën met een hoge efficiëntie en stadsverwarming en -koeling? Wie is daarvoor verantwoordelijk?

In het kader van de EPB-regelgeving werden een aantal online analysetools ontwikkeld die de haalbaarheid van forse investeringen in zonne-energie nagaan, onder meer « EPB-on-web », nieuwe software voor het invoeren van formulieren bestemd voor architecten en EPB-consulenten. Daarnaast worden er ook online rekenmodules aangeboden om de

kosten/baten van fotovoltaïsche en warmtekrachtinstallaties te evalueren, de afmetingen daarvan te bepalen en mogelijke subsidies op te sporen.

Richtlijn 2009/28/EG zal voorts een aantal minimumniveaus voorschrijven voor het gebruik van hernieuwbare energie bij bouwwerken na 2014. Richtsnoeren zullen tijdig worden meegedeeld.

De verschillende facilitators organiseren ieder jaar verscheidene seminars omtrent rationeel energiegebruik in gebouwen en m.b.t. technieken voor het inbouwen van hernieuwbare energie voor planologen en architecten.

Het **Vlaamse Gewest** stimuleert de CO₂-neutraliteit op bedrijventerreinen via voorwaarden bij het subsidiebesluit op de aanleg van bedrijventerreinen.

In het **Waalse Gewest** vermelden we het principe van compensatie van milieu-impact voor nieuwe industriële terreinen.

Sinds drie jaar organiseert het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** jaarlijks een wedstrijd « Voorbeeldgebouw », waarbij bijzonder vernieuwende gebouwen die op het vlak van energie een voorbeeld kunnen zijn voor andere bouwers, in de verf worden gezet en worden gesubsidieerd. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een internetmodule waar de winnende gebouwen worden voorgesteld. Voorstellings-, synthese- en technische fiches voor deze gebouwen kunnen er online worden ingekeken.

(g.1) Gelieve de bestaande en geplande programma's te beschrijven waarmee burgers bewust worden gemaakt van en worden geïnformeerd en opgeleid over de voordelen en praktische aspecten van het ontwikkelen en gebruiken van energie uit hernieuwbare bronnen.

Bestaande programma's (voorbeelden):

De drie Gewesten bieden tal van websites aan die een schat aan informatie en bewustmakingsinstrumenten bevatten omtrent hernieuwbare energie.

De door de overheid gesubsidieerde verenigingen lanceren bovendien regelmatig bewustmakingscampagnes: « weerbericht hernieuwbare energie », « zonnemeter », dag van het « groene huis », radiospots, publieke aankondigingen, tijdschriften (« Mijn stad onze planeet », ...), animatie voor kinderen (de « zonnekiosk », « Frimo », « Met groene energie wint iedereen », ...), ...

In het **Vlaamse Gewest** werd in 2008 de campagne “groene energie is geen science fiction” opgestart, om gerichte informatie toegankelijk te maken voor burgers en de lokale overheden te ondersteunen. Een andere campagne wordt gedragen door de « klimaatwijken », waar groepen van gezinnen (enkele honderden in 2009-2010) zich ertoe verbinden om hun broeikasgasuitstoot binnen de 6 maanden met 8% te verminderen.

In het **Waalse Gewest** loopt momenteel een campagne omtrent de energieprestatie van gebouwen.

In het **Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** organiseert het BIM ieder jaar een reeks conferenties (interactieve workshops) over energie, bestemd voor burgers. In het kader van die conferenties worden ook bezoeken rond het thema « hernieuwbare energie » georganiseerd. De « Ateliers de la rue Voot » verzorgen infosessies rond hernieuwbare energie, meer bepaald rond zonne-energie, en bieden deelnemers die dat wensen de mogelijkheid om zelf hun zonnepanelen te bouwen (technisch vademecum, permanentie).

Opleidingsprogramma's van de verschillende organisaties:

Espace Formation Petites et Moyennes Entreprises (EFPME) verstrekt een certificerende opleiding voor installateurs van zonnepanelen (BruSolTherm-opleiding) en fotonvoltaïsche installaties. Zie ook punt 4.2.5.

De opleidingen tot « energieverantwoordelijke » en « energieconsulent in de woningsector » bieden een module aan die helemaal in het teken staat van hernieuwbare energie in gebouwen.

Te ontwikkelen initiatieven:

- campagne gericht op de ondersteuning van energie uit hernieuwbare bronnen, opgenomen in het Energie-Klimaat-pakket;
- de diensten voor burgers (privé/overheid, betalend/gratis...) aanpassen en opdrijven voor een meer doeltreffende, gerichte dienstverlening;
- folder waarin de verschillen tussen fotonvoltaïsche zonne-energie en thermische energie en hun respectieve voordelen worden toegelicht, in het kader van de zonnekiosk;
- bewustmakingscampagnes in kleine collectieve woningen en scholen,...

(g.2) Welke rol spelen regionale en lokale actoren bij het opzetten en beheren van deze programma's?

In de drie Gewesten ontwikkelen de gemeenten en provincies een aantal programma's op maat, meer bepaald voor de groepsaankoop van producten die betrekking hebben op hernieuwbare energie, de toekenning van premies, informatiecampagnes,...

4.2.5. Certificatie van installateurs (artikel 14, lid 3, van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Verwijzing naar eventuele bestaande nationale en/of regionale wetgeving met betrekking tot certificatie of gelijkwaardige kwalificatieregelingen voor installateurs op grond van artikel 14, lid 3, van Richtlijn 2009/28/EG:

De Gewesten, die bevoegd zijn voor dit domein, beschikken momenteel niet over enige wetgeving die de certificering of kwalificering van installateurs regelt, zoals bedoeld in artikel 14 van de Richtlijn. Deze maatregelen worden momenteel voorbereid.

Het Waalse Gewest werkte echter wel een systeem uit voor de officiële erkenning van installateurs van zonnearmtesystemen³, evenals een erkende opleiding voor fotonvoltaïsche zonnepanelen.

(b) Verantwoordelijk orgaan voor het opstellen en goedkeuren van certificatieregelingen voor installateurs van kleinschalige warmwaterketels en verwarmingsketels op biomassa, fotonvoltaïsche en ondiepe geothermische systemen op zonne-energie en warmtepompen, uiterlijk tegen 2012.

De gewestelijke besturen belast met energie zijn verantwoordelijk voor de implementering van deze systemen voor certificatie/kwalificatie. De Gewesten zouden de uitvoering van bepaalde aspecten van deze certificatie/kwalificatie kunnen uitbesteden aan gespecialiseerde organisaties.

---

³ Soltherm-erkenning - Besluit van de Waalse regering van 27 november 2003.

(c) Bestaan dergelijke certificatieregelingen/kwalificaties al? Indien dat het geval is, verzoeken we u deze te beschrijven.

Het Vlaamse Gewest beoogt de verdere ontwikkeling van de vereniging QUEST en haar kwaliteitslabel om, in samenwerking met de Vlaamse overheid, de kwaliteitseisen voor installateurs en uitrustingen vast te leggen.

In het Waalse Gewest verloopt de erkenning van installateurs van thermische zonnepanelen al sinds 2004 via het Soltherm-programma.

Om deze erkenning te verkrijgen, moeten de installateurs:

- Een opleiding volgen in een door het Gewest erkend centrum en slagen voor het eindexamen voor toetsing van hun vaardigheden;
- Een aanvullende technische opleiding van 8 uur volgen bij een leverancier;
- Beschikken over toegang tot het beroep conform de desbetreffende federale reglementering.

Een gelijkaardige opleiding wordt verstrekt aan de installateurs van fotovoltaïsche zonnepanelen. Deze opleiding werd uitgewerkt in overleg met het Waalse bestuur en is erkend door middel van een overeenkomst getekend door de verantwoordelijke van de opleidingscentra en het Waalse bestuur.

In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest worden de opleidingen voor zonne-installateurs verleend door EFPME⁴ erkend door de Waalse overheid.

(d) Is informatie over deze regelingen openbaar beschikbaar? Zijn er lijsten gepubliceerd met gecertificeerde of gekwalificeerde installateurs? Waar zijn deze gepubliceerd? Worden andere regelingen aanvaard als gelijkwaardig aan de nationale of regionale regeling?

Het Waalse en Brusselse Gewest publiceren op hun website lijsten met erkende installateurs van zonnepanelen (thermisch en fotovoltaïsch) en/of die een erkende opleiding gevolgd hebben. In het Vlaamse Gewest publiceert de vereniging QUEST de procedures voor certificatie, de voorwaarden en de erkenningen op de website: www.questforquality.be

(e) Samenvatting van de bestaande en geplande maatregelen op regionaal en lokaal niveau (indien relevant):

De drie Gewesten worden vertegenwoordigd binnen een werkgroep (ENOVER installateurs) die de ontwikkeling van een nationale kwaliteitsreglementering/certificering voor de installateurs beoogt.

Deze werkgroep stelt een rapport op dat het proces beschrijft voor de implementering van artikel 14, lid 3 in de verschillende Gewesten.

Het rapport omvat onder meer:

- Het nationaal actieplan voor de implementering van de Richtlijn;
- De communicatie met de verenigingen uit de sector, kenniscentra, installateurs, opleidingscentra en consumenten;

---

⁴ Espace Formation pour les Petites et Moyennes Entreprises

- Steun door kenniscentra, sectorfederaties en kenniscentra voor de ontwikkeling van het referentiekader van de opleidingen;
- *Benchmarking* Europese en Belgische reglementering;
- Planning, taakverdeling en verantwoordelijkheden;

Het rapport zal worden overgemaakt in 2010.

4.2.6. Ontwikkeling van infrastructuur voor elektriciteit (artikel 16, lid 1 en artikel 16, lid 3 t/m 6, van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Verwijzing naar bestaande wetgeving met betrekking tot vereisten inzake energienetwerken:

De federale overheid is bevoegd voor de grote infrastructuren voor opslag, het vervoer en de productie van energie, in dit geval het vervoersnet voor elektriciteit (beheerd door Elia).

De Gewesten zijn bevoegd voor de distributie en het lokale vervoer van elektriciteit via netwerken waarvan de nominale spanning kleiner is dan of gelijk aan 70 kV (uitgezonderd wat betreft de hernieuwbare installaties in zee (offshore windturbines of andere)). De Gewesten zijn ook bevoegd voor hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik.

Hieronder worden de wettelijke bepalingen van de federale overheid en de Gewesten uiteengezet:

Federale overheid:

- Wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, hierna de “electriciteitswet” genoemd;
- Koninklijk besluit van 19 december 2002 houdende een technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe, hierna “technisch reglement” genoemd;
- Koninklijk besluit van 03 april 2003 houdende de facturatie van elektriciteit en gas;
- Koninklijk besluit van 20 december 2007 betreffende de procedure van opstelling, goedkeuring en bekendmaking van het plan inzake ontwikkeling van het transmissienet voor elektriciteit;
- Koninklijk besluit van 08 juni 2007 betreffende de regels met betrekking tot de vaststelling van en de controle op het totaal inkomen en de billijke winstmarge, de algemene tariefstructuur, het saldo tussen kosten en ontvangsten en de basisprincipes en procedures inzake het voorstel en de goedkeuring van de tarieven, van de rapportering en kostenbeheersing door de beheerder van het nationaal transmissienet;
- Koninklijk besluit van 02 september 2008 betreffende de regels met betrekking tot de vaststelling van en de controle op het totaal inkomen en de billijke winstmarge, de algemene tariefstructuur, het saldo tussen kosten en ontvangsten en de basisprincipes en procedures inzake het voorstel en de goedkeuring van de tarieven, van de rapportering en kostenbeheersing door de beheerders van distributienetten voor elektriciteit;
- Koninklijk besluit van 30 maart 2009 betreffende productieafwijkingen op installaties voor de productie van elektriciteit uit wind in de zeegebieden (BS 31 maart 2009);
- Wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening;
- Koninklijk besluit van 26 november 1973 betreffende de wegvergunningen voorzien door de wet van 10 maart 1925;
- Koninklijk besluit van 27 augustus 1925 op de verklaringen van openbaar nut;

- Koninklijk besluit van 11 oktober 2000 tot vaststelling van de criteria en de procedure voor toekenning van individuele vergunningen voorafgaand aan de aanleg van directe lijnen.
- Koninklijk besluit van 12 maart 2002 betreffende de nadere regels voor het leggen van elektriciteitskabels die in de territoriale zee of het nationaal grondgebied binnenkomen of die geplaatst of gebruikt worden in het kader van de exploratie van het continentaal plat, de exploitatie van de minerale rijkdommen en andere niet-levende rijkdommen daarvan of van de werkzaamheden van kunstmatige eilanden, installaties of inrichtingen die onder Belgische rechtsmacht vallen.

Vlaams Gewest:

- Het decreet van 17 juli 2000 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt;
  - o Artikel 7, §1 van het Elektriciteitsdecreet: De netbeheerder staat in voor de exploitatie, het onderhoud en de ontwikkeling van het distributienet. In dit kader is hij inzonderheid belast met de volgende taken: (3°) voldoende capaciteit voor de distributie van elektriciteit aanhouden. Deze taken worden vastgelegd in het Technisch Reglement Distributie Elektriciteit (TRDE), vastgelegd in uitvoering van de artikelen 8 en 14 van het Elektriciteitsdecreet.
- Technisch Reglement Distributie Elektriciteit van 21 januari 2010, artikel II.1.1.2: Het investeringsplan omvat een gedetailleerde raming van de nodige behoeften aan distributiec capaciteit, met aanduiding van de onderliggende hypothesen, en vermeldt het investeringsprogramma (programma van aanleg van nieuwe distributienetten en distributienetversterkingen, programma van het ondergronds brengen van verbindingen enzovoort) dat de distributienetbeheerder vooropstelt om die behoeften te kunnen dekken.
- Artikel II.1.1.4 TRDE: De VREG analyseert de investeringsplannen en beoordeelt of de distributienetbeheerder het nodige doet om te voldoen aan de taak, opgenomen in artikel 7, §1, 3°, van het Elektriciteitsdecreet, namelijk het aanhouden van voldoende capaciteit voor de distributie van elektriciteit op zijn distributienet. De VREG deelt zijn conclusies mee aan de distributienetbeheerder en de CREG.

Waals Gewest:

- Het decreet van 12 april 2001 houdende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt en opeenvolgende wijzigingen.
- Waals Wetboek voor Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Erfgoed.
- Besluit van de Waalse regering van 24 mei 2007 betreffende de herziening van het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest alsook de toegang daartoe
- Besluit van de Waalse regering van 24 mei 2007 betreffende de herziening van het technisch reglement voor het beheer van het lokale elektriciteitstransmissienet in het Waalse Gewest en de toegang ertoe
- Besluit van de Waalse regering van 30 maart 2006 met betrekking tot de openbare dienstverplichtingen in de elektriciteitsmarkt
- Besluit van de Waalse regering van 30 november 2006 betreffende de bevordering van elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen of warmtekrachtkoppeling.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- Verordening met betrekking tot de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001
- Verordening met betrekking tot de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1 april 2003 betreffende de wegvergoedingen op het gebied van gas en elektriciteit en houdende wijziging van de verordening van 19 juli 2001 beschrijven de basiswetgeving op het gebied van elektriciteit in het Brusselse Gewest.
- Technisch reglement "elektriciteit" voor de beheerder van het gewestelijk vervoernet (Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006)
- Technisch reglement "elektriciteit" voor de beheerder van het distributienet (Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006)

(b) Hoe wordt ervoor gezorgd dat er transmissie- en distributienetten worden ontwikkeld met het oog op integratie van de beoogde hoeveelheid hernieuwbare elektriciteit, met behoud van de veiligheid van het elektriciteitssysteem? Hoe wordt deze vereiste verwerkt in de periodieke netwerkplanning van de exploitant die de energie doorzendt en distribueert?

Inzake de vervoernetten:

De beheerder van het vervoernet (ELIA) moet een plan opstellen voor de ontwikkeling van het transmissienet in samenwerking met de Algemene Directie Energie en het Federaal Planbureau. Dit ontwikkelingsplan overspant een periode van 10 jaar en moet om de 4 jaar aangepast worden. Het wordt goedgekeurd door de federale minister bevoegd voor Energie op advies van de CREG.

Dit ontwikkelingsplan houdt rekening met de prospectieve studie opgesteld door de Algemene Directie Energie in samenwerking met het Federale Planbureau. Deze prospectieve studie bepaalt de met name "de richtsnoeren inzake de keuze van primaire bronnen met zorg voor een gepaste diversificatie van de brandstoffen, de bevordering van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen en de inpassing van de door de Gewesten bepaalde randvoorwaarden inzake leefmilieu".

België is verder samen met Frankrijk, Duitsland, Nederland en Luxemburg lid van het *Pentalateral Energy Forum*. De ministers vergaderen regelmatig in het kader van dit forum en twee steungroepen zijn momenteel actief:

- Steungroep I: Optimalisatie van de beschikbare onderlinge koppelingen en de toekenningsmechanismen;
- Steungroep II: Veiligheid van de bevoorrading en ontwikkeling van de onderlinge koppelingen.

Deze activiteiten leidden onder meer in juni 2007 tot de ondertekening tussen de Ministers en de betrokken partijen van een verstandhoudingsmemorandum over de koppeling van de markten en de veiligheid van de bevoorrading in Midden-West Europa.

België werkt ook actief mee aan activiteiten in verband met het *North Seas Countries Offshore Grid Initiative*. Dit initiatief is onder meer bedoeld om een gecoördineerde ontwikkeling van de netinfrastructuren te verzekeren (op zee en op het land) rekening houdend met de belangrijke verwachte ontwikkeling van windturbines op zee in de Europese Unie.

Wat de lokale distributie/transmissienetten betreft:

De Gewesten, die voor dit domein bevoegd zijn, hebben in hun respectieve reglementering voorzien dat de netbeheerders aanpassingsplannen voor het netwerk moeten opstellen. Deze plannen hebben een welbepaalde geldigheidsduur en worden goedgekeurd/gecontroleerd door de regulatoren. Tijdens deze controle waken de regulatoren erover dat de ontwikkeling van het netwerk gebeurt rekening houdend met de bestaande of voorziene gedecentraliseerde productie-eenheden.

(c) Wat is de rol van intelligente netwerken, hulpmiddelen op het gebied van informatietechnologie en opslagfaciliteiten? Hoe wordt de ontwikkeling daarvan gewaarborgd?

ELIA, transmissienetbeheerder, beschikt al over een zogenaamd intelligent netwerk. Het net van ELIA is een gesuperviseerd en op afstand te bedienen net (wat ontlasting mogelijk maakt bij congestie). Het maakt onder meer het beheer van tweerichtingsstromen mogelijk en beschikt over systemen die elk kwartier metingen uitvoeren. Bovendien gebeurt het in evenwicht brengen van het net via het gebruik van een instrumentenpaneel dat het mogelijk maakt in te spelen op aanbod en vraag (zie infra).

Voor de distributienetbeheerders is de ontwikkeling van intelligente netwerken een belangrijk aspect om een dynamisch beheer van het evenwicht tussen de gedecentraliseerde productie en lokale consumptie te verzekeren.

In het kader van de ontwikkeling van een intelligent netwerk, breidt de distributienetbeheerder de waaier van zijn meet- en controle-inrichtingen uit voor eigen gebruik. Zo kan hij steeds de daadwerkelijke belasting, het spanningsniveau en het evenwicht tussen fasen in een zone kennen en acties ondernemen om deze te optimaliseren. Indien nodig kan men vanop afstand het vermogen verminderen of selectief gaan ontlasten. Bij defect kan men nauwkeurig nagaan welke abonnees daarbij betrokken zijn en de gepaste maatregelen treffen. Hij beschikt dus over informatie voor een beter beheer van het hele net en een reële planning. Deze informatie blijkt noodzakelijk te zijn voor de ontwikkeling op grote schaal van de gedecentraliseerde productie.

Een intelligent beheer van het elektriciteitsnet dat gevoed wordt met verbruiks- en productiegegevens in werkelijke tijd maakt dus een betere aanpassing mogelijk van de productie en het elektriciteitsverbruik wat de volgende voordelen biedt:

- Vermindering van de spanningspieken op sleutelpunten in het net;
- Vermindering van de verbruikspieken;
- Vermijden van defecten door overbelasting;
- Integratie van intermitterende gedecentraliseerde producties.

Er werden initiatieven gelanceerd en andere worden nog gelanceerd om de verschillende uitdagingen in verband met de overgang naar intelligente netwerken te bestuderen. Overleg tussen de verschillende actoren is aan de gang.

In het **Waalse Gewest** evalueren de netbeheerders momenteel de doeltreffendheid van verschillende mechanismen die hen enerzijds in staat stellen om te beschikken over de vereiste informatie op verschillende punten van het net om de spanning en de richting van de energiestromen te kennen en anderzijds zorgen voor een evenwicht tussen gedecentraliseerde productie en verbruik. Een deelname in het kader van Europese projecten zou hen in staat moeten stellen om gebruik te maken van de Europese ervaring op dat vlak. Ores (DNB) is een partner van de Europese projecten, onder meer het Ecogrid-project op het Deense Bornholm-eiland. Overigens voorziet as 5 van het Marshall-plan 2. Groen de invoering van een onderzoeksprogramma op het gebied van intelligente technologieën voor het beheer van het elektriciteitsnet en om de beheersing van deze

technologieën door de netbeheerders uit te breiden. Er werd een budget van 6,8 miljoen Euro voorzien voor deze actie.

We merken ook op dat de verschillende Belgische entiteiten al politieke bereidwilligheid aan de dag legden.

Wat de intelligente meters betreft, volgt België het kader dat hieromtrent werd opgezet door Richtlijn 2009/72/EG van het Europese Parlement en van de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit. Deze Richtlijn raadt de invoering aan van "intelligente meetsystemen of netwerken" om een efficiënt energieverbruik en een gedecentraliseerde productie te bevorderen.

Diezelfde Richtlijn maakt het mogelijk om de plaatsing van deze intelligente meters ondergeschikt te maken aan een economische evaluatie van alle kosten en baten voor de markt en voor de consument. Het is ook belangrijk om aan te geven dat het doel om 80% van de klanten hiermee uit te rusten onderworpen is aan een gunstige evaluatie van het systeem.

(d) *Is het de bedoeling de koppelingscapaciteit met buurlanden te versterken? Indien dat het geval is, wat zijn dan de onderlinge koppelingen, voor welke capaciteit en binnen welke termijn?*

Er werden al enkele investeringen gedaan om de onderlinge koppelingscapaciteit van België met de buurlanden te versterken. De voorbije jaren ging de beheerder van het vervoernet onder meer over tot de volgende investeringen:

- Versterking van de verbinding Avelin (FR) – Avelgem (BE) (ingebruikname: november 2005);
- Installatie van een transformator met faseverschuiving in Monceau en overgang naar 220 kV van de lijn Jamiolle-Monceau (ingebruikname: januari 2007);
- Installatie van 3 transformatoren met faseverschuiving aan de noordgrens (ingebruikname: 2008).

Momenteel worden nog andere investeringen in onderlinge koppelingen bestudeerd:

- Aanleg van een elektrische leiding tussen België en het Verenigd Koninkrijk (Nemo, +/- 1 GW, 2016-2019);
- Versterking van de onderlinge koppelingen met Luxemburg (CREOS);
- Installatie van een elektrische leiding in een rechtstreekse verbinding tussen België en Duitsland.

(e) *Hoe wordt ervoor gezorgd dat vergunningsprocedures voor de netwerkinfrastructuur sneller verlopen? Wat is de huidige situatie en de gemiddelde tijd voor het verkrijgen van een goedkeuring? Hoe wordt dit verbeterd? (Gelieve hier te verwijzen naar de huidige status en wetgeving, gevonden hinderpalen en plannen om de procedure te stroomlijnen met de termijn voor tenuitvoerlegging en verwachte resultaten.)*

Inzake het transmissienet:

De bouw van elementen van het elektrische vervoernet houdt een aantal relatief zware administratieve vergunningen in, onder meer in verband met stedenbouw (verklaring van openbaar nut, herziening van het sectorplan, stedenbouwkundige vergunning, milieuvergunning, wegvergunning, ...). Er werd een taskforce opgericht bij de federale overheid om in samenwerking met de gewestelijke overheden een denkproces op te starten rond de administratieve vereenvoudiging van de vergunningsprocedures of zelfs het oprichten van een gezamenlijk loket met een kenniscentrum.

De gemiddelde termijn voor de aanleg van een nieuwe koppeling bedraagt 7 tot 10 jaar tussen het ontwerp en de ingebruikname via het verkrijgen van de verschillende vereiste vergunningen en goedkeuren.

Inzake het distributienet en het plaatselijke vervoernet:

Vlaams Gewest:

In het Regeerakkoord van 13 juli 2009 wordt vooropgesteld dat een goede dienstverlening met het sneller verlenen van de vergunning centraal staat.

Voor grote projecten wordt een projectgroep en een projectleider aangewezen, met een duidelijke opdracht en een duidelijk mandaat om de doorgang van het project tot een goed einde te brengen.

Er wordt ook, bij de start van het nieuwe decreet Ruimtelijke Ordening, een impulsmaatregel genomen die inhoudt dat voor de duur van twee jaar projecten van algemeen belang volgens de reguliere procedure voor private projecten vergund worden. Deze maatregel wordt, na evaluatie, mogelijks verlengd.

Waals Gewest:

De aanvragen voor aanpassing/uitbreiding van de netten moeten voorzien worden in de voornoemde aanpassingsplannen. De concrete procedure voor het uitvoeren van deze aanpassingen/uitbreidingen wordt beschreven in artikel 25 van het Technisch reglement "distributienet".

Er bestaat een gelijkaardige bepaling voor het lokale vervoernetwerk in artikel 253 van het technisch reglement "lokaal vervoernet".

Een mogelijk knelpunt bij de aanpassing van het net ligt bij de procedures voor de "ruimtelijke ordening" (zie punt 4.1.2).

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Als distributienetbeheerder van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft Sibelga het recht (zie federale wet van 10 maart 1925 op de elektriciteitsvoorziening en de Brusselse verordeningen inzake de organisatie van de elektriciteits- en de gasmarkt) om op of onder de pleinen, wegen, paden, waterwegen en kanalen die deel uitmaken van het openbaar domein alle werken uit te voeren die het aanleggen en het in goede staat houden van de bovengrondse of ondergrondse leidingen omvatten.

Het plaatsen van een infrastructuurelement is niet aan een vergunning onderworpen. De werken die de realisatie daarvan mogelijk maken, vereisen echter wel een voorafgaande toelating. Bovendien kan het uitreiken van een bijkomende vergunning vereist zijn in functie van de bijzonderheden van de werken. Voor een uitbreiding van het netwerk rekent de distributienetbeheerder op een termijn van maximum 180 dagen.

(f) Hoe worden de goedkeuring voor de netwerkinfrastructuur en andere administratieve procedures voor de aanleg ervan gecoördineerd?

De federale wetgeving voorziet een consultatieproces van alle betrokken instanties zowel op globaal niveau (bijv.: ruimtelijke ordening) als op een meer specifiek niveau (beheerder van een betrokken domein).

(g) Zijn er prioritaire koppelingsrechten of bepaalde koppelingscapaciteiten voorbehouden voor nieuwe installaties die elektriciteit produceren uit hernieuwbare energiebronnen?

De logica achter de prioritaire aansluiting van de eenheden voor de productie van hernieuwbare energie wordt voorzien in de reglementeringen zowel op het niveau van de uitvoering van studies als op het niveau van de aansluiting.

Federale overheid:

- artikel 79§2 en 94§2 van het Koninklijk Besluit van 19 december 2002.

Vlaams Gewest:

- Artikel 19, §3 van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004 inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen.

Waals Gewest:

- artikel 13 van het Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, artikel 77, 86, 95 en 237 van het technisch reglement “distributienetwerk” en artikel 84, 100, 113, 173 van het technisch reglement “plaatselijk vervoernet”.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- artikel 89 van het Besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 13 juli 2006 tot goedkeuring van het technisch reglement voor het beheer van het distributienet voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

(h) Zijn er installaties voor hernieuwbare energie die klaar zijn om aan het netwerk te worden gekoppeld, maar daarvan worden weerhouden door capaciteitsbeperkingen van het netwerk? Indien dat het geval is, welke stappen worden er ondernomen om dit op te lossen en wanneer zal dit naar verwachting zijn opgelost?

Momenteel zijn er geen van dit type in België. In de praktijk mag een promotor die een productie-eenheid wil bouwen niet met de bouwwerken beginnen zonder op voorhand over zekerheid te beschikken wat betreft de mogelijkheid om zijn eenheid aan te sluiten.

We betreuren echter bepaalde plaatselijke problemen met congestie die op korte termijn de aansluiting van een installatie voor het opwekken van hernieuwbare elektriciteit kunnen verhinderen.

Wat de ontwikkeling betreft van windturbineprojecten met een domeinconcessie op het Belgische continentaal plat, zal een versterking van het bestaande landnet noodzakelijk zijn. Het Stevin-project dat betrekking heeft op de uitbreiding van het net van 380 kV van Eeklo naar Zeebrugge wil een antwoord bieden op deze uitdaging. De procedure voor het integreren van deze koppeling in een gewestelijk plan van aanleg (GRUP), na het opstellen van een plan voor het evalueren van de milieu-incidentie (MER-plan) werd eind 2009 gestart. Deze koppeling zou in de loop van 2014-2015 operationeel moeten zijn.

(i) Zijn er regels opgesteld voor het delen en het dragen van de kosten van technische aanpassingen aan het netwerk en zijn deze gepubliceerd door exploitanten van transmissie- en distributiesystemen? Waar zijn deze gepubliceerd? Hoe wordt gewaarborgd dat deze regels gebaseerd worden op objectieve, transparante en niet-discriminatoire criteria? Gelden er speciale regels voor producenten in perifere regio's en regio's met een lage bevolkingsdichtheid?

De kosten voor technische aanpassingen van het net worden verrekend in de tarieven. Ze behoren tot de exclusieve bevoegdheid van de Federale Overheid.

De tarieven worden door de netbeheerders voorgesteld en worden goedgekeurd door de federale regulator de CREG en worden gepubliceerd op diens website⁵.

Artikel 12 van de elektriciteitswet bepaalt dat de tarieven niet-discriminerend en transparant moeten zijn.

De Koninklijke besluiten van 08 Juni 2007 (art. 20) en van 02 september 2008 (art. 24 en 25) bepalen onder meer de regels met betrekking tot het publiceren van de tarieven. Deze moeten onder meer gepubliceerd worden op de website van de CREG en de betrokken netbeheerders.

In **het Vlaamse Gewest** worden de aansluitingskosten beperkt tot de kosten veroorzaakt door de aansluiting op het dichtstbijzijnde netwerk dat over voldoende spanning beschikt, zelfs indien de netbeheerder een aansluiting vraagt op een andere plaats/een andere spanning (art. 19 van het besluit van 5 maart 2004 inzake de groene elektriciteit).

Tot nog toe is het niet relevant gebleken om in een dicht bevolkt land zoals België regels op te stellen voor producenten in randgebieden en regio's met een lage bevolkingsdichtheid.

- (j) *Gelieve te beschrijven hoe de kosten van koppeling en technische aanpassing worden toegekend aan producenten en/of exploitanten van transmissie- en/of distributiesystemen. Hoe kunnen exploitanten van transmissie- en/of distributiesystemen deze investeringskosten terugverdienen? Is er in de toekomst een wijziging voorzien van deze regels voor het dragen van de kosten? Welke wijzigingen worden er overwogen en welke resultaten worden daarvan verwacht?***

De aansluitingskosten en de kosten van technische aanpassingen worden gedragen door de netbeheerder. De aansluitingstarieven worden gepubliceerd op de website van de CREG en de parameters die deze tarifiering sturen zijn daar ook verkrijgbaar.

De tariefvoorstellen van de netbeheerders moeten geregeld worden door het principe van de reflecteerbaarheid van de kosten. De CREG keurt deze voorstellen goed op basis van onder meer de controle van de budgetten en waakt over de toepassing van de "echte" kosten.

De Belgische wetgever heeft verschillende tarieven en diverse categorieën van klanten ingevoerd zodat elke consument verantwoordelijk is voor de kosten die hij genereert. Binnen deze categorieën bestaat een formule voor het mutualiseren van de kosten.

Er is momenteel geen herziening van de tariefprincipes voorzien. De CREG werkt echter samen met de netbeheerders aan de identificatie van de kosten veroorzaakt door deze nieuwe aansluitingen zodat deze correct verrekend en getarifeerd kunnen worden. Recent publiceerde de CREG een studie "met betrekking tot de eventuele schrapping of vrijstelling van de injectietarieven (gehanteerd bij distributie) voor de productie-installaties op basis van hernieuwbare energie en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling" waarvan de resultaten geanalyseerd worden.

- (k) *Gelden er regels voor het delen van de kosten tussen producenten die van meet af aan en producenten die op een later moment aan het netwerk worden gekoppeld? Als dat niet het geval is, hoe wordt dan rekening gehouden met de voordelen voor producenten die op een later moment worden aangekoppeld?***

---

⁵ <http://www.creg.be>

Momenteel gelden er geen regels voor het delen van de kosten tussen producenten die van meet af aan en producenten die op een later moment aan het netwerk worden gekoppeld.

- (I) Hoe wordt gewaarborgd dat exploitanten van transmissie- en distributiesystemen nieuwe producenten die willen worden aangekoppeld de noodzakelijke informatie over kosten verstrekken evenals een precies tijdschema voor de verwerking van hun aanvragen en een indicatief tijdschema voor de aankoppeling van hun net?**

Inzake het transmissienet

Artikel 79 van het technisch reglement (**federaal** niveau) verplicht de beheerder van het vervoernet om prioritair de aanvragen te behandelen van oriëntatiestudies met betrekking tot productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken. Artikel 88 van datzelfde reglement verplicht de netbeheerder om in zijn oriëntatiestudie een bepaald aantal technische elementen op te nemen (bijv.: schattingen van de termijn, de kosten, ...).

Artikel 94 en 100 van het technisch reglement vermelden dat de behandeling en de evaluatie van de aanvraag tot aansluiting rekening moeten houden met de prioriteit die gegeven wordt aan de installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken.

Dit reglement legt ook een kalender op voor de procedure van de behandeling van de aansluitingsaanvraag.

Inzake het transmissienet

Vlaams Gewest:

De herziene Aansluitingscode van het Technisch Reglement voor Distributie van Elektriciteit bepaalt concreet dat de aanvrager binnen de 30 à 40 werkdagen (naar gelang de spanningshoogte van het net waarop aangesloten moet worden) kennis krijgt van het gevolg dat daaraan gegeven kan worden, en –in voorkomend geval- een offerte toegestuurd krijgt met daarin de uitvoeringsvoorwaarden en uitvoeringstermijnen. De offerte, die wordt opgesteld naar aanleiding van een aanvraag tot aansluiting, moet gedetailleerd zijn en gerelateerd aan de door de distributienetbeheerder gepubliceerde tarieven.

Voor installaties met een vermogen < 5 MVA wordt in deze herziene Aansluitingscode bepaald dat de aanvrager uitvoering mag eisen binnen de 18 weken. Slechts in deze uitzonderlijke omstandigheden en na motivatie mag de distributienetbeheerder afwijken van deze termijnen (artikel III/3.3.27§TRDE).

Waals Gewest:

De tariefaspecten behoren tot de federale bevoegdheid en worden gepubliceerd op de website van de federale regulator (CREG). De termijnen worden vastgelegd in de technische reglementen (vastgelegd door de netbeheerders in overleg met de CWaPE).

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De Reguleringscommissie voor energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest [Brugel⁶] kreeg een algemene opdracht van toezicht op en controle van de toepassing van de verordeningen en besluiten met betrekking tot de vrijgemaakte markten van elektriciteit en gas (art. 30, §2 van de verordening van 19 juli 2001, gewijzigd door de verordeningen van 1 april 2004, 14 december 2006 en 4 september 2008) met betrekking tot de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en waarvan art. 19 verder bepaalt dat de distributienetbeheerder en de vervoernetbeheerder onder meer op hun website de geldende tarieven voor het net in kwestie moeten publiceren.

---

⁶ <http://www.brugel.be>

4.2.7. Beheer van het elektriciteitsnetwerk (artikel 16, leden 2, 7 en 8, van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Hoe wordt de transmissie en distributie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen door exploitanten van transmissie- en distributiesystemen gewaarborgd? Wordt er prioritaire of gegarandeerde toegang verleend?

Inzake het transmissienet

De richtlijnen die de manier bepalen waarmee de prioriteit gegeven aan de installaties voor het opwekken van elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen wordt uitgedrukt, worden bepaald in het technisch reglement (federaal niveau).

Artikel 319 bepaalt een algemeen principe volgens hetwelk de netbeheerder - in de mate van het mogelijke, rekening houdend met de noodzakelijke continuïteit van de voorziening - prioriteit moet geven aan de productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen.

Het technisch reglement bepaalt bovendien dat, rekening houdend met de noodzaak om de veilige toevoer te verzekeren, de prioriteit voor de installaties die werken op basis van hernieuwbare energiebronnen moet worden toegekend bij:

- De behandeling van de aanvragen van oriëntatiestudies (art. 79);
- De behandeling en het onderzoek van de aansluitingsaanvragen (art. 94 en 100);
- Het beheer van congesties (art. 265);
- De coördinatie van de oproep van de productie-eenheden (art. 268).

Inzake het transmissienet

Vlaams Gewest:

Er is geen garantie van distributie in de regelgeving ingeschreven, maar de mogelijkheid van de distributienetbeheerder om de distributie onmogelijk te maken, is klein. Enkel installaties vanaf 2,5 MVA kunnen in bepaalde omstandigheden worden afgeschakeld in een N-1 situatie om de stabiliteit van het net te kunnen verzekeren. Een N-1 situatie wordt veroorzaakt door de situatie waarin een component van het distributienet defect is en de toevoer naar het net gecompenseerd wordt door een andere weg op het net.

In het Technisch Reglement Distributie Elektriciteit staat onder de afdeling 'Congestiebeheer' een bepaling van toepassing voor ELIA (ELIA is de uitbater van o.m. de netten van 20-70 kV).

Rekening houdend met het recht van voorrang aan kwalitatieve warmtekrachtkoppelinginstallaties en installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, neemt de distributienetbeheerder de maatregelen waarover hij beschikt om op een veilige, betrouwbare en efficiënte wijze de elektriciteitsstromen op het distributienet te beheren.

Een gelijkaardige bepaling voor de netten op spanningen lager dan 20 kV is nog niet opgenomen met als achterliggende redenering dat:

- er zich vooralsnog geen problemen van congestie stellen;
- als er zich al problemen zouden stellen, dan treden die op spanningen lager dan 20 kV op tussen warmtekracht- en hernieuwbare-energie-installaties onderling: het heeft dan ook geen zin om een algemene voorrang van toegang te geven voor al die installaties. Als er congestie optreedt, moet er een 'voorrangsregeling' komen in functie van andere criteria.

Waals Gewest:

Tijdens aansluitingsstudies van eenheden die uitgevoerd moeten worden op het niveau van de distributie vindt overleg plaats tussen de betrokken netbeheerder en de vervoerbeheerder. De logica van de prioritaire toegang bestaat zoals hierboven vermeld.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Artikel 89 van het Technisch reglement elektriciteit voor de distributienetbeheerder in het Brusselse Gewest⁷ voorziet dat prioriteit wordt toegekend, in de mate van het mogelijke (naleven van de continuïteit van de toevoer) aan de behandeling van de aansluitingsaanvragen, de reservatie van capaciteit of de realisaties van aansluitingswerken, wanneer deze aanvragen betrekking hebben op warmtekraftkoppelingsinstallaties of installaties voor het opwekken van elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen of op basis van afval en recuperatie van industriële processen.

(b) Hoe wordt ervoor gezorgd dat exploitanten van transmissiesystemen bij het verdelen van elektriciteitsopwekkende installaties voorrang verlenen aan installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen?

Het **federaal** technisch reglement voorziet dat een coördinatiecontract voor de oproep van de productie-eenheden (CIPU-contract) moet worden opgesteld tussen de producenten en de vervoernetbeheerders. Dit contract voorziet onder meer de bepalingen met betrekking tot het herzieningsplan, de beschikbaarstelling van een productie-eenheid, het productieplan van de productie-eenheden en het dagelijkse toegangsprogramma. Via deze uitwisseling van informatie kan de netbeheerder erop toezien dat de ter beschikking gestelde productiemiddelen voldoende zijn om zowel op basis van lange termijn als dicht bij in reële tijd een permanent evenwicht te garanderen tussen aanbod en vraag van elektriciteit. Tijdens deze verschillende fasen moet de netbeheerder de prioriteit geven aan installaties voor de productie van energie die hernieuwbare energiebronnen gebruiken of aan warmtekraftkoppelingseenheden. In de praktijk zal de netbeheerder er, indien de situatie dat vereist (bijv. onderhoud op een deel van het net), op toezien dat hij slechts in laatste instantie overgaat tot het opleggen van een eis op het gebied van de productie aan de hernieuwbare eenheden.

Om overigens optimaal te voldoen aan zijn taak om de veiligheid, de betrouwbaarheid en de doeltreffendheid van het net te verzekeren, beschikt de vervoernetbeheerder over aanvullende middelen met inbegrip van de gecontractualiseerde en de niet-gecontractualiseerde reserves:

- de gecontractualiseerde reserves: de hulpdiensten in verband met de regeling van de frequentie en de spanning worden georganiseerd in het kader van een mededingingsprocedure opgesteld door de vervoernetbeheerder. Alle installaties voor de productie van elektriciteit, met inbegrip deze die werken op basis van hernieuwbare energiebronnen en die beantwoorden aan de technische voorschriften zoals opgesteld en gepubliceerd door de vervoernetbeheerder mogen eraan deelnemen. Deze hulpdiensten houden ook rekening met de mogelijkheid om beroep te doen op de onderbreekbare dienstverlening aan de klant;
- de niet-gecontractualiseerde reserves: In het kader van het CIPU-contract moet de producent aan de netbeheerder een dag voor de injectie (*day ahead*) het regelbare vermogen van hun centrales ter beschikking stellen (het niet gebruikte vermogen stijgt en het regelbaar vermogen daalt) tegen een vergoeding die vrij door de producenten wordt bepaald.

---

⁷ Het Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement voor het beheer van het elektriciteitsdistributienet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 13 juli 2006 .

Op basis van deze informatie stelt de vervoernetbeheerder een merit order curve op die de selectie van de meest democratische productie-eenheden mogelijk maakt om desgevallend in reële tijd te activeren.

De productie-eenheden die werken op basis van hernieuwbare energiebronnen, voor zover ze op afstand bediend kunnen worden, worden opgenomen in deze “merit order”. In de praktijk worden deze zelden batig gerangschikt, onder meer door de steunmaatregelen waarvan ze kunnen genieten die hen economisch minder interessant maken, in het bijzonder voor een dalende regeling, dan de klassieke eenheden.

(c) Hoe worden operationele maatregelen getroffen met betrekking tot het netwerk en de markt om belemmering van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen tot een minimum te beperken? Welke soorten maatregelen staan er op stapel en wanneer worden deze naar verwachting ten uitvoer gelegd?

Naast de voornoemde mechanismen en maatregelen werd een bepaald aantal initiatieven ingevoerd met onder meer als gevolg een grotere ontplooiing van de productie van elektriciteit van hernieuwbare oorsprong:

- Oprichting van een stroombeurs⁸ in *day-ahead*;
- Invoering van een marktkoppeling tussen de energiebeurzen Belpex, Pownext en APX voor een optimaal gebruik van de dagelijkse capaciteit die aan de grenzen beschikbaar is;
- Oprichting van een *intra-day hub* waarmee de bilaterale uitwisselingen tussen ARP's kunnen gebeuren;
- Oprichting – binnen Belpex – van een platform voor de uitwisseling van Waalse en Vlaamse groene certificaten;

Er wordt momenteel nagedacht om het marktkoppelmecanisme naar andere landen uit te breiden.

Bovendien voorziet de federale reglementering het toekennen van een aanvullende steunmaatregel voor offshore windturbineparken, genaamd “productie-afwijking”, om steun te bieden aan de verantwoordelijken voor het evenwicht die deze parken in hun productieportefeuille opnemen om hun evenwicht te beheren waarbij het minder voorspelbare karakter van de productie die van deze parken verwacht wordt, getemperd wordt. Dit mechanisme van de productie-afwijking voor offshore windenergie voorziet dat de netbeheerder met een aan- of verkoop het verschil compenseert tussen de vooraf genoemde injectie (de dag ervoor aangekondigd) en de reële injectie voor zover de productie-afwijking kleiner is dan of gelijk aan 30%. Voor de geproduceerde elektriciteit die in deze schijf valt, koopt de netbeheerder (bij onderschatting van de verwachte productie) of verkoopt hij (in geval van overschatting van de verwachte productie) deze aan de producent aan een prijs die dicht ligt bij de marktvoorwaarden (respectievelijk BELPEX -10% en BELPEX +10%). Deze aan- of verkopen worden geneutraliseerd voor de berekening van het onevenwicht van de betrokken verantwoordelijken. Voor productie-afwijkingen van meer dan 30% worden de overschotten of tekorten van meer dan 30% in aanmerking genomen in de berekening van het onevenwicht van het ARP. De netbeheerder past dan het gebruikelijke tarief toe op de afwijking tussen de daadwerkelijk geïnjecteerde hoeveelheid energie (geneutraliseerd op het aandeel energie dat binnen de schijf van de 30% valt) en de daadwerkelijk door het ARP in kwestie opgenomen hoeveelheid energie.

(d) Is de regelgevende autoriteit op energiegebied op de hoogte van deze maatregelen? Heeft deze autoriteit de bevoegdheid toe te zien op de tenuitvoerlegging en naleving van deze maatregelen?

De CREG is onder meer belast met de controle van de toepassing van het technisch reglement en de tarieven. Op gemotiveerde basis kan de CREG de netbeheerder vragen om alle nodige informatie te leveren voor het volbrengen van zijn opdracht (art. 23 en 26 van de elektriciteitswet).

(e) *Maken centrales die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen genereren deel uit van de elektriciteitsmarkt? Hoe zijn deze op de markt opgenomen? Welke verplichtingen hebben zij voor deelname aan de elektriciteitsmarkt?*

De centrales die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen genereren maken volledig deel uit van de elektriciteitsmarkt. De producenten verkopen de elektriciteit – ongeacht de productiewijze – aan de energieleveranciers die hem aan hun eindklanten leveren.

We vermelden hier ook het bestaan van het systeem van groene certificaten die steun bieden aan de producenten van elektriciteit van hernieuwbare oorsprong. Elke “hernieuwbare producent” geniet van groene certificaten die overeenstemmen met zijn productie van hernieuwbare energie. De leveranciers moeten elk jaar aan de regulator een quota groene certificaten voorstellen. Ze moeten deze certificaten dus van de producenten kopen. Dit steunstelsel maakt dus een positieve discriminatie mogelijk van de productie-installaties voor hernieuwbare elektriciteit. (dit systeem wordt beschreven in punt 4.3). We vermelden ook de maatregel “productie-afwijking” voor offshore windturbineparken (zie supra).

(f) *Wat zijn de tariefregels voor de transmissie en distributie aan generatoren van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen?*

Momenteel, wat betreft de energie die geïnjecteerd wordt op het vervoernet:

- De aansluitingstarieven houden geen rekening met het klassieke of hernieuwbare karakter van de productie-eenheid;
- De toegangstarieven en de tarieven van de hulpdiensten zijn nul;
- De tarieven voor onevenwicht, gericht aan de verantwoordelijken voor het evenwicht, zijn identiek ongeacht de aard van het productiepark van deze verantwoordelijke, uitgezonderd de “productieafwijking”-maatregel voor offshore parken.

De recente studie van de CREG die hierboven wordt genoemd (vraag 4.2.6.j) behandelt de kwestie van de toegangstarieven voor de productie op basis van hernieuwbare energie, aangesloten voor vervoer of distributie. Zoals aangegeven wordt deze studie nog geanalyseerd.

4.2.8. *Integratie van biogas in het aardgasnetwerk (artikel 16, leden 7, 9 en 10, van Richtlijn 2009/28/EG)*

(a) *Hoe wordt gewaarborgd dat de tarieven voor transmissie en distributie niet in het nadeel zijn van gas uit hernieuwbare energiebronnen?*

De CREG moet erop toezien dat er geen tariefdiscriminatie is, onder meer wat betreft het gas dat afkomstig is van hernieuwbare energiebronnen.

(b) *Heeft er een beoordeling plaatsgevonden van de noodzaak om de infrastructuur van het gasnetwerk uit te breiden om de integratie van gas uit hernieuwbare bronnen te bevorderen? Wat is daarvan het resultaat? Indien er geen beoordeling heeft plaatsgevonden, is er dan een gepland?*

Rekening houdend met het marginale karakter of eventueel het niet-significante karakter voor het net van de productie-installaties die zouden kunnen ontstaan, werd, minstens in eerste instantie, niet overgegaan tot een globale beoordeling. Deze beoordeling gebeurt geval per geval, in functie van de projecten, rekening houdend met onder meer de staat van de ontwikkeling van de lokale infrastructuur en de bestaande bepalingen op het gebied van de uitbreiding van het net.

Een globale beoordeling zou dan weer zinvol zijn bij het opstellen van een globaal plan waarin ambitieuze doelstellingen naar voren worden geschoven die een significante impact hebben op het uiteindelijke verbruik van gas, bijvoorbeeld de ontwikkeling van nieuwe toepassingen (bijv. brandstofgas en warmtenetten).

(c) Zijn er technische regels gepubliceerd over netwerkkoppeling en koppelingstarieven voor biogas? Waar zijn deze gepubliceerd?

De technische regels worden nog opgesteld in overleg tussen de regulatoren en de federaties Synergrid en KVBG. Ze zullen door de netbeheerders gepubliceerd worden en eventueel bevestigd worden door de toevoeging ervan aan het technisch reglement.

4.2.9. Ontwikkeling van infrastructuur voor stadsverwarming en -koeling (artikel 16, lid 11, van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Gelieve een beoordeling te geven van de noodzaak van een nieuwe infrastructuur voor stadsverwarming en -koeling waarbij gebruik wordt gemaakt van hernieuwbare energiebronnen en waarmee wordt bijgedragen aan de streefcijfers voor 2020. Zijn er op basis van deze beoordeling plannen om in de toekomst een dergelijke infrastructuur aan te leggen? Welke bijdrage kunnen grote faciliteiten voor biomassa, geothermische en zonne-energie naar verwachting leveren aan systemen voor stadsverwarming en -koeling?

Stadsverwarming komt momenteel weinig voor in België. Er lopen wel studies om het potentieel te beoordelen van warmtenetwerken die gevoed worden door de valorisatie van de restwarmte, van warmtekrachtkoppeling (biomassa) en geothermie.

Een analyse van de prioritaire zones in functie van volume en warmteverbruik, zowel vandaag als in de toekomst, is ook in uitvoering. De specifieke mogelijkheden in verband met projecten voor stadsrestauratie, de bouw van grote tuinbouwkundige complexen of de ontwikkeling van kantoor- of industriezones maken het voorwerp uit van een specifieke analyse. Er zijn in eerste instantie pilootprojecten voorzien en er wordt een mechanisme overwogen om steun te bieden aan hernieuwbare warmte in warmtenetten.

4.2.10. Biobrandstoffen en andere vloeibare biomassa — duurzaamheidscriteria en controle op de naleving (artikelen 17 t/m 21 van Richtlijn 2009/28/EG)

(a) Hoe worden de duurzaamheidscriteria voor biobrandstoffen en vloeibare biomassa op nationaal niveau ten uitvoer gelegd?

De duurzaamheidscriteria voor biobrandstoffen en vloeibare biomassa worden ingevoerd via een koninklijk besluit in het kader van de wet op de productnormering (wet van 21/12/1998). Dit besluit wijzigt dat van 4 maart 2005 betreffende de benamingen en de kenmerken van de biobrandstoffen.

Wat de vloeibare biomassa betreft, heeft de Vlaamse regering ook duurzaamheidsvoorwaarden opgelegd via het besluit van 5 maart 2004 inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (art. 15). Als bijkomende voorwaarden omvat dit besluit integraal de duurzaamheidscriteria van Richtlijn 2009/28/EG.

De certificering van de productiesites voor groene elektriciteit in het Waals Gewest vereist specifieke vereisten wat betreft het hernieuwbare karakter en de traceerbaarheid van de input aan biomassa. De input aan biomassa wordt als hernieuwbaar beschouwd in de mate

waarin de verbruikte biomassa equivalent verondersteld kan worden met de opnieuw gegenereerde biomassa.

Het voorgaande is uiteraard onder voorbehoud van verdere informatie over of en hoe rekening moet worden gehouden met de impact van het indirect landgebruik (ILUC – indirect land use change).

- (b) Hoe wordt gewaarborgd dat biobrandstoffen en vloeibare biomassa die meetellen in de nationale streefcijfers voor hernieuwbare energie, in nationale verplichtingen voor hernieuwbare energie en/of in aanmerking komen voor financiële steun, voldoen aan de duurzaamheidscriteria van artikel 17, leden 2 t/m 5, van Richtlijn 2009/28/EG? (Is er een nationale instelling of instantie verantwoordelijk voor monitoring en controle op de naleving van de criteria?)**

De controle van de conformiteit van de biobrandstoffen en de vloeibare biomassa met de duurzaamheidscriteria wordt verzekerd door onafhankelijke organismen op basis van een Europees kwaliteitssysteem zoals ontwikkeld door TC 383 van CEN. De onafhankelijke organen die belast zijn met de controle kunnen in België geaccrediteerd zijn (BELAC-procedure). De onafhankelijke controle-organen moeten regelmatig verslag uitbrengen bij de Overheid. Ze leggen controlerapporten voor zoals lijsten van de opgestelde *conformity assessment* (certificaten) die opgesteld en uitgereikt worden aan de producenten van biobrandstoffen. De oliemaatschappijen moeten de *conformity assessment* (certificaten) van de duurzaamheid van de biobrandstoffen bewaren die overeenstemmen met de hoeveelheden gebruikt in de mengsels en regelmatig deze informatie ter beschikking stellen van de Overheid voor controledoelinden.

- (c) Als een nationale autoriteit of een nationaal orgaan erop zal toezien dat aan de criteria wordt voldaan, bestaat deze of dit al? Gelieve een beschrijving te geven indien dat het geval is. Als een dergelijk orgaan nog niet bestaat, wanneer wordt dit dan in het leven geroepen?**

Federale overheid: Het Directoraat Generaal Leefmilieu van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu is belast met de invoering en het naleven van de duurzaamheidscriteria.

Vlaams Gewest: de VREG is verantwoordelijk voor het toezicht op de conformiteit van de duurzaamheidscriteria met betrekking tot de vaste en vloeibare biomassa voor stroomproductie. Zij baseert zich reeds op audits uitgevoerd door op internationaal niveau vermaarde auditbureaus.

Waals Gewest: Het CWaPE is bevoegd voor het toezicht op het naleven van de duurzaamheidscriteria met betrekking tot biomassa.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest: BRUGEL is verantwoordelijk voor het toezicht op het naleven van de duurzaamheidscriteria voor biomassa.

- (d) Gelieve informatie te verstrekken over het bestaan van nationale wetgeving inzake ruimtelijke ordening en kadaster voor de controle op de naleving van artikel 17, leden 3 t/m 5, van Richtlijn 2009/28/EG. Hoe hebben economische actoren toegang tot deze informatie?**

Vlaams Gewest: Informatie over de eigenschappen van gebieden is beschikbaar zowel via de gewestplannen (officiële bestemming van een bepaald terrein) als via het Agentschap Geografische Informatie Vlaanderen. Het publiek kan via een online toepassing op perceelsniveau de verschillende eigenschappen controleren.

Waals Gewest: De Wet op het Natuurbehoud van 12.07.1973, gewijzigd door het decreet "Natura 2000" van 28.11.2001 bepaalt het algemeen reglementair kader van de beschermde zones. Er bestaan ook talrijke teksten over de wetgeving op het gebied van de bescherming van sites (natuurreservaten, bosreservaten, vochtige zone van biologisch belang, enz.).

(e) *Gelieve voor beschermde gebieden informatie te verstrekken over de nationale, Europese of internationale regels op grond waarvan deze als zodanig zijn aangemerkt.*

De beschermde zones worden geklasseerd volgens het netwerk Natura 2000 (Europese Vogel- en habitatrichtlijn), de Ramsar-conventie en de conventie van Bern.

De verschillende beschermingsstatussen zoals bedoeld in de Wet op het Natuurbehoud hebben betrekking op de Natuurland, de staatsnatuurreservaten, de natuurreservaten, de bosreservaten, de vochtige zones van biologisch belang, de ondergrondse holttes van wetenschappelijk belang, de Ramsar-sites (vochtige zones van internationaal belang) en de sites Natura 2000.

(f) *Wat is de procedure voor wijziging van de bestemming van grond? Wie houdt wijzigingen in de bestemming van grond bij en meldt deze op nationaal niveau? Hoe vaak wordt het register met bestemmingsplannen bijgewerkt (maandelijks, jaarlijks, tweejaarlijks)?*

In het **Vlaams Gewest** voert het decreet op de ruimtelijke ordening (18.05.1999) de Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP) in op drie beleidsniveau's. Vooraleer de Vlaamse regering een definitieve beslissing neemt over een RUP van gewestelijk niveau krijgt elke burger of vereniging de gelegenheid om opmerkingen, bezwaren of adviezen te uiten. Dat kan gebeuren tijdens het openbaar onderzoek dat twee maanden duurt en volgt op de voorlopige opmaak van het plan door de Vlaamse overheid. De beslissing van de regering tot voorlopige vaststelling wordt gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. De lopende en aangekondigde onderzoeken worden onder meer gepubliceerd op de website <http://www.ruimtelijkeordering.be>. De beslissing van de regering houdende de definitieve vaststelling wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. Twee weken later worden de nieuwe bestemmingen en stedenbouwkundige voorschriften van kracht. Vanaf dat moment is het gewestplan niet langer van toepassing op dit terrein.

Conform artikel 2.2.2 van de Vlaamse wet op de ruimtelijke ordening bevat elk plan voor de uitvoering van ordening een overzicht van de voorschriften die tegenstrijdig zijn met het plan en waar van afgeweken wordt. Conform artikel 5.1.1 is elke gemeente verplicht een register op te stellen met de plannen, dit bij te werken, ter beschikking te stellen en uittreksels ervan af te leveren conform de bepalingen van deze Wet.

(g) *Hoe wordt de naleving van goede milieupraktijken in de landbouw en andere milieuvoorwaarden (die vereist zijn op grond van artikel 17, lid 6, van Richtlijn 2009/28/EG) op nationaal niveau gewaarborgd en gecontroleerd?*

In het **Vlaams Gewest** staat de dienst Controles van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer (MIB) van het Agentschap voor Landbouw en Visserij in voor de controle op de naleving van de randvoorwaarden (beheerseisen, goede landbouw- en milieuconditie van de landbouwgrond, blijvend grasland). Landbouwers die rechtstreekse steun ontvangen, moeten er dus nu al voor zorgen dat de productie van landbouwgrondstoffen voor biobrandstoffen volgens de opgelegde normen en eisen verloopt. Doen ze dit niet dan kan de steun verminderd en zelfs ingehouden worden.

De Mestbank houdt toezicht op de verplichte afvalverwerking in het Vlaams Gewest en de Milieu-inspectie controleert of de exploitatievoorwaarden worden nageleefd in erkende installaties voor vergisting.

In het **Waaals Gewest** wordt de aanvaardbaarheid van aanvragen om steun en subsidies gecontroleerd door de Direction des Surfaces agricoles du Département des Aides (DGO3). De controle van de regels en randvoorwaarden, waaronder de Goede Landbouw- en Milieuconditie vallen onder de bevoegdheid van het bestuur Controle. De controle ter plaatse van de steun van pijler 2 (IRCD + Bio +MAE) wordt verzekerd door de Directie Controle van het departement Politie en Controles (DPC).

(h) *Bent u voornemens een bijdrage te leveren aan het opzetten van een of meer vrijwillige certificatieregelingen voor duurzaamheid van biobrandstoffen en vloeibare biomassa zoals beschreven in de tweede alinea van artikel 18, lid 4, van Richtlijn 2009/28/EG? Hoe wilt u dat bewerkstelligen?*

België werkt mee aan de werkgroepen van CEN TC 383 in het kader van de ontwikkeling van een Europees kwaliteitssysteem. Andere systemen zouden erkend kunnen worden voor zover ze dezelfde effecten en garanties hebben als het Europese kwaliteitssysteem dat wordt opgesteld. De Europese landbouwgrondstoffen worden geacht te voldoen aan de voorschriften op het gebied van de eco-randvoorwaarden voorzien in het kader van GLB. Er wordt niet voorzien om andere regels te ontwikkelen voor deze grondstoffen.

In **het Vlaams Gewest** past de VREG momenteel een certificeringsreglement toe voor alle stromen geïmporteerde biomassa (vast en vloeibaar) op basis van auditrapporten opgesteld door op internationaal niveau erkende bureaus.

4.3. *Steunregelingen ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor elektriciteit die worden toegepast door de lidstaat of een groep lidstaten*

Regelgeving

(a) *Wat is de rechtsgrondslag voor deze verplichting/doelstelling?*

De Federale Overheid en de Gewesten hebben verhandelbare certificaatregelingen ingevoerd om de productie van elektriciteit van hernieuwbare oorsprong te bevorderen, rekening houdend met de toegewezen bevoegdheden.

Hoewel ze sterk gelijkend zijn, onder meer in geest (verhandelbare systemen met steunniveaus die verschillen volgens de technologie), vertonen de regelingen van elk van deze entiteiten een bepaald aantal specifieke kenmerken.

De onderstaande tabel toont de voornaamste bijzonderheden van deze mechanismen:

Kenmerken	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Uitreikend orgaan	CREG	VREG	CWaPE	Brugel
In aanmerking komende technologieën	Offshore windturbine	Alle*	Alle*	Alle*
Eenheid voor aanrekening groene certificaten	geproduceerde MWh	Geproduceerde MWh	Vermeden uitstoot van CO ₂ ⁹	Vermeden uitstoot van CO ₂ ¹⁰
Duur toekenning certificaten	Levensduur van de installatie	Levensduur van de installatie	15 jaar.	10 jaar.
Aantal toegekende certificaten	1 certificaat/geproduceerde MWh	1 certificaat/geproduceerde MWh	Aantal certificaten/Variabele bespaarde TCO ₂ volgens technologie	Aantal certificaten/Variabele bespaarde TCO ₂ volgens technologie
Levensduur certificaten (banking)	5 jaar.	5 jaar.	5 jaar.	5 jaar.
Boete (EUR / ontbrekend certificaat)	/	125 ¹¹	100	100
Wie heeft quotaverplichting?	/	De leveranciers	De leveranciers en de DNB	De leveranciers
Gewaarborgde minimumprijs	Variabel volgens technologie	Variabel volgens technologie	Identiek	/
Duur voordeel systeem gegarandeerde minimumprijzen	20 jaar (offshore windturbines) of 10 jaar (andere installaties)	10 jaar (behalve fotovoltaïsch, 20 jaar ¹²)	15 jaar.	/

⁹ Volgens het algemeen principe stemt een groen certificaat overeen met een vermeden hoeveelheid CO₂ van 456 kg. Er worden voor bepaalde technologieën echter vermeerderingscoëfficiënten toegepast. Zo wordt een groen certificaat pas toegekend indien de keten voor de productie van elektriciteit minstens 10% bespaart aan koolstofdioxide in vergelijking met de uitstoot van koolstofdioxide, zoals jaarlijks bepaald en gepubliceerd door CWaPE, van een klassieke productie in moderne referentie-installaties.

¹⁰ Volgens het algemeen principe stemt een groen certificaat overeen met een vermeden hoeveelheid CO₂ van 217 kg. Er worden voor bepaalde technologieën echter vermeerderingscoëfficiënten toegepast.

¹¹ 100 EUR per ontbrekend certificaat vanaf 2015.

¹² 15 jaar voor installaties geplaatst vanaf 1 januari 2013.

Erkenning van de certificaten	Federale, Vlaamse, Waalse en Brusselse certificaten	Vlaamse certificaten	Waalse certificaten	Brusselse en Waalse certificaten
-------------------------------	---	----------------------	---------------------	----------------------------------

*Met uitzondering van de offshore windturbines (federale bevoegdheid) en met zekere nuances naargelang de Gewesten. De kwalitatieve eenheden voor warmtekrachtkoppeling komen in aanmerking in de systemen van groene certificaten georganiseerd door het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest terwijl ze een specifiek stelsel genieten in het Vlaamse Gewest.

De juridische basis die deze verschillende steunsystemen organiseert, is de volgende:

Federale overheid:

- Wet van 19 april 1999 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt;
- Koninklijk besluit van 16 juli 2002 betreffende de instelling van mechanismen voor de bevordering van elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen;
- Koninklijk besluit van 30 maart 2009 betreffende productie-afwijkingen op installaties voor productie van elektriciteit uit wind in zeegebieden.

Vlaams Gewest:

- Decreet van 17 juli 2000 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt;
- Besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2004 inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen.

Waals Gewest:

- Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt;
- Besluit van de Waalse regering van 30 november 2006 betreffende de bevordering van elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen of warmtekrachtkoppeling.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- Verordening van 19 juli 2001 in verband met de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- Besluit van 29 maart 2007 tot vastlegging van de quota voor groene certificaten voor het jaar 2008 en volgende;

(b) Zijn er specifieke doelstellingen met betrekking tot een bepaalde technologie vastgelegd?

Nee, maar er geldt wel een differentiëring van de steun in functie van de meerkost van de verschillende technologieën.

(c) Wat zijn de concrete verplichtingen/doelstellingen per jaar (per technologie)?

Zie vraag (a) van het luik "verhandelbare certificaten" (infra).

(d) Wie moet aan de verplichting voldoen?

Zie vraag (b) van het luik "verhandelbare certificaten" (infra).

(e) Wat is de consequentie als de verplichting niet wordt nagekomen?

Zie vraag (g) van het luik "verhandelbare certificaten" (infra).

(f) Is er een bepaald mechanisme waarmee erop wordt toegezien dat de verplichting wordt nagekomen?

De gewestelijke beheersorganen moeten onder meer instaan voor de controle van het naleven van de verplichtingen van de quota opgelegd aan de leveranciers volgens de modaliteiten bepaald in de gewestelijke wetgeving.

De CREG moet ook het federale mechanisme van groene certificaten opvolgen.

(g) *Is er een bepaald mechanisme waarmee verplichtingen/doelstellingen worden gewijzigd?*

Zie vraag (f) van het luik "financiële steun" (infra).

Financiële steun

Gelieve voor iedere regeling die wordt toegepast een gedetailleerde beschrijving te geven aan de hand van de volgende vragen:

(a) *Kunt u de naam en een korte beschrijving van de regeling geven?*

De financiële steunregelingen die ingevoerd werden ten voordelen van de installaties voor de opwekking van elektriciteit van hernieuwbare oorsprong worden als volgt voorgesteld:

- De steunregelingen voor de opwekking (voornamelijk de regelingen voor verhandelbare certificaten en bijbehorende inrichtingen);
- de investeringsondersteunende regelingen.

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Kort gezegd berusten de regelingen voor verhandelbare certificaten georganiseerd door de Federale Overheid en de Gewesten:

- In het geval van offshore windturbines op een verplichting opgelegd aan de vervoernetbeheerder (Elia) om de certificaten te kopen aan een minimumprijs zoals bepaald door de federale wetgeving en op een verplichting om deze certificaten door te verkopen op de regionale markten¹³ ;
- In het geval van het **Vlaamse Gewest** en het **Waalse Gewest** op de combinatie van quotaverplichtingen opgelegd aan de leveranciers en de gegarandeerde minimumprijzen voor overname, opgelegd aan de DNB (Vlaams Gewest) of de LTNB (Waals Gewest);
- In het geval van het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** op een verplichting opgelegd aan de elektriciteitsleveranciers om een bepaald quota aan groene certificaten te respecteren.

De details van deze mechanismen worden hierboven voorgesteld (luik "reglementering") en hieronder.

We herinneren er ook aan dat de Federale overheid een tolerantieregeling heeft ingevoerd voor de productie-afwijkingen van installaties voor het opwekken van elektriciteit op basis van de wind in zeegebieden (zie supra, vraag 4.2.7.c).

Investeringssteun

De federale Overheid en de Gewesten hebben hun eigen steunregelingen voor investeringen ontwikkeld met het oog op de bevordering van de productie van vernieuwbare elektriciteit.

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken:

De vervoernetbeheerder moet voor een derde de kost van de onderzeese kabel financieren, voor een maximum bedrag van 25 miljoen euro voor een project van 216 MW of meer. Deze

---

¹³ Deze maatregel wordt slechts toegepast bij erkenning van het certificaat door een Gewest (zie vraag (a) van het luik "reglementering").

financiering van 25 miljoen euro wordt naar rato verminderd, wanneer het project minder dan 216 MW bedraagt.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening):

De Federale Overheid heeft een systeem van belastingverlaging ingevoerd ten voordele van particulieren voor bepaalde energiebesparende investeringen. Deze fiscale bepalingen omvatten ook bepaalde investeringen die bedoeld zijn voor het opwekken van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen. Voor de inkomsten van 2010 bedraagt deze belastingvermindering 40% van het bedrag van de uitgaven met een plafond van 2.770 EUR per jaar en per woning, behalve voor installaties voor de productie van energie op basis van zonnestraling (fotovoltaïsch en zonnewarmte) waar het plafond 3.600 EUR bedraagt. Het saldo van de uitgaven kan overgedragen worden naar de 3 volgende boekjaren¹⁴.

Deze regeling gaat verder gepaard met een bonificatie van intresten van 1,5% en een belastingvermindering van 40% op de resterende intresten van een lening die voor deze investeringen bedoeld was (groene lening). Naast andere voorwaarden moet het kapitaal geleend in het kader van de groene lening minstens 1250 EUR bedragen met een plafond van 15 000 EUR¹⁵.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven:

De bedrijven kunnen ook genieten van een belastingaftrek voor bepaalde investeringen in hernieuwbare energie. De belastingaftrek ligt tussen 13,5% en 20,5% in functie van de evolutie van het gemiddelde van de index van de consumptieprijzen.

De investeringen op het gebied van de opwekking van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen voor fiscale aftrek zijn:

- Systemen voor het opvangen van rechtstreeks of diffuus zonlicht;
- gebruik van windenergie ;
- De hydraulische centrales voor de opwekking van energie met een maximaal vermogen van 1MW;
- De productie van energie door verbranding van afval;
- Het gebruik van gas afkomstig uit de anaërobe gisting van afval;
- warmtepompen.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun

De bedrijven kunnen genieten van een premie voor investeringen in de opwekking van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen. De subsidie bedraagt voor kleine en middelgrote ondernemingen maximaal 40% en voor grote ondernemingen maximaal 20%. De toelaatbare meerkost is variabel naargelang de technologieën:

- 10% voor windturbines (meer dan 1,5 MW);
- 50% voor de productiecentrales op biomassa, biogas en warmtekrachtkoppeling;
- 10% voor de fotovoltaïsche zonnepanelen.

---

¹⁴ Op voorwaarde dat de woning al minstens 5 jaar bewoond werd voor het begin van de werken.

¹⁵ Deze bedragen gelden per kalenderjaar, per woning en per lener.

Waals Gewest:

Investeringspremie (en vrijstelling van de onroerende voorheffing): De bedrijven kunnen genieten van een premie voor investeringen in de opwekking van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen. Het niveau van de steun stemt overeen met 50% van de toelaatbare meerkost voor kleine en middelgrote bedrijven en 20 tot 30% voor grote bedrijven (naargelang hun geografische ligging). De toelaatbare meerkost is variabel naargelang de technologieën.

Verder heeft het Waals Gewest een *regeling met vervroegde toekenning van groene certificaten* georganiseerd voor de installatie van een ontwikkelbaar netto vermogen van minder dan of gelijk aan 10 KW. Dit voorschot is onderworpen aan voorwaarden en moet aangevraagd worden bij CWAPE en goedgekeurd worden. De groene certificaten die vroegtijdig worden toegekend, stemmen overeen met het geraamde aantal groene certificaten te ontvangen voor een productieperiode van vijf jaar en onder voorbehoud van een plafond van 40 groene certificaten.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De *energiepremies* ondersteunen de projectdragers in de verwerving van installaties voor de productie van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen.

Voor fotovoltaïsche zonnepanelen en binnen de toegestane limieten wordt de regeling van 2010 toegepast ter hoogte van 1€ per geïnstalleerde piek-Watt¹⁶. De premie is beperkt tot 30% van de factuur (BTW inbegrepen).

Voor de andere systemen met vernieuwbare energie¹⁷ die elektriciteit produceren, voorziet de regeling, enkel voor de tertiaire en industriële sector, premies die overeenstemmen met 30% van de factuur. Alleen installaties die energie exploiteren afkomstig van hernieuwbare energiebronnen ontworpen om prioritair te voldoen aan de noden van het gebouw of het bedrijfsproces zijn hierbij betrokken.

In de collectieve accommodatie, de tertiaire sector en industrie, komen haalbaarheidsstudies voor installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen ook in aanmerking voor het toekennen van een "energiepremie" die overeenstemt met 50% van de kost.

Hulp bij economische uitbreiding: Deze steun wil de regionale economie ondersteunen. Binnen de toegestane beperkingen varieert de steun aan investeringen in functie van de omvang van de onderneming.

(b) Is het een vrijwillige of verplichte regeling?

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Zie vraag (a) en (b) van het luik "verhandelbare certificaten" (infra).

Investeringssteun

Vrijwillig.

(c) Door wie wordt de regeling beheerd?

---

¹⁶ Deze premie hangt af van het feit of het gebouw voldoet aan de "passiefstandaarden" (<15 kWu/m².jaar) voor nieuwbouw en "laag energie" (< 60 kWh/m².jaar) voor renovaties volgens de berekeningsmethode PHPP (versie 2007 of recenter).

¹⁷ De hernieuwbare energie moet voldoen aan de definitie van artikel 2 van de Richtlijn 2009/28/EG van het Europese parlement en de raad van 23 april 2009 met betrekking tot de promotie van het gebruik van energie geproduceerd op basis van hernieuwbare bronnen.

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

De beheersorganen die werden ingevoerd door de betrokken entiteiten zijn belast met het beheer en de opvolging van hun respectievelijke regelingen. De beheersorganen zijn de volgende:

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Beheers- organen	CREG	VREG	CWaPE	Brugel

Investeringssteun**Federale overheid:**

- *Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken:* Het uitvoerend orgaan is de vervoernetbeheerder en de CREG is de toezichhoudende instantie.
- *Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening):* FOD Financiën.
- *Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven:* FOD Financiën.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: Agentschap Ondernemen.

Waals Gewest:

Investeringspremie: Bestuur economie (DGO6).

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- *Energiepremies:* Gezamenlijk beheer verzekerd door BIM (tertiaire en industriële sector, collectieve accommodatie) en Sibelga¹⁸ (particulieren).
- Hulp bij economische uitbreiding: Gewestelijk bestuur voor economie en tewerkstelling (Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

(d) Met welke maatregelen worden de noodzakelijke begrotings-/financieringsmiddelen beschikbaar gesteld om de nationale streefcijfers te bereiken?Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

De regelingen voor groene certificaten worden automatisch gesteund door de elektriciteitssector en worden in fine door de consument gedragen.

De regelingen met gegarandeerde minimumprijzen worden gefinancierd door een meerkost die wordt toegepast op de vervoertarieven (Federale overheid) of de tarieven voor lokaal vervoer/distributie (Gewesten) van elektriciteit.

In het geval van het federale en Vlaamse mechanisme wordt enkel het netto saldo, verkregen door het verschil tussen de aankoop prijs van het groene certificaat door de T/DNB en de verkoopprijs op de markt, gefinancierd door deze meerkost.

---

¹⁸ Sibelga is de enige distributienetbeheerder voor elektriciteit en aardgas in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Investeringssteun**Federale overheid:**

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: De financiering van de bijdrage van de vervoernetbeheerder in de aansluitingskost van de offshore parken gebeurt door de toepassing van een meerkost op de vervoertarieven.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: De beschikbaarheid van de financiering wordt gegarandeerd door het gebruik van een mechanisme met projectaanvragen. De selectie van de winnende projecten gebeurt met behulp van ecologische prestatiefactoren.

Waals Gewest:

Investeringspremie: deze premies worden gegarandeerd voor een jaar (van de eerste januari tot 31 december) of tot uitputting van het budget. De premies maken deel uit van een jaarlijkse herziening van het budget, ze worden gegarandeerd voor een jaar of tot uitputting van het budget; in dat geval wordt een bericht gepubliceerd in de pers.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Energiepremies: deze premies worden gegarandeerd voor een jaar (van de eerste januari tot 31 december) of tot uitputting van het budget. Geen enkele andere maatregel werd getroffen om de beschikbaarheid van het budget te garanderen.

Hulp bij economische uitbreiding: De beschikbaarheid van het budget wordt gedurende een jaar gegarandeerd. Geen enkele andere bijzondere maatregel werd getroffen om de beschikbaarheid van het budget te garanderen.

(e) Hoe is de veiligheid en betrouwbaarheid op lange termijn in de regeling verweven?Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

De regelingen voor groene certificaten en de bijbehorende inrichtingen die worden ingevoerd op de verschillende bevoegdheidsniveaus garanderen een zekerheid op lange termijn:

Kenmerken	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Emissie-orgaan	CREG	VREG	CWaPE	Brugel
Duur toekenning certificaten	Levensduur van de installatie	Levensduur van de installatie	15 jaar.	10 jaar.
Duur voordeel systeem gegarandeerde minimumprijzen	20 jaar (offshore windturbines) of 10 jaar (andere installaties)	10 jaar (behalve fotovoltaïsch, 20 jaar ¹⁹)	15 jaar.	/

Investeringssteun

Afgezien van een specifieke inrichting die bedoeld is om onder bepaalde voorwaarden de zekerheid van investeringen in offshore windturbineprojecten te verzekeren²⁰, werden daartoe geen specifieke maatregelen getroffen.

¹⁹ 15 jaar voor installaties geplaatst vanaf 1 januari 2013.

²⁰ Art. 7 §4 van de elektriciteitswet.

(f) Wordt de regeling regelmatig herzien? Is er een mechanisme voor feedback of aanpassing? Hoe is de regeling tot dusver geoptimaliseerd?

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Er is geen periodieke herziening voorzien.

Een bepaald aantal mechanismen werd echter ingevoerd om ervoor te zorgen dat regelmatig informatie wordt doorgegeven. Dat opent de weg naar eventuele aanpassingen van bestaande regelingen. Naast deze opvolging door de beheersorganen, kunnen we ook vermelden:

- In het **Vlaamse Gewest**: Om de 3 jaar wordt een studie uitgevoerd om de nodige steun voor de exploitatie te schatten teneinde een aanvaardbare rendabiliteit te garanderen voor een project. De volgende evaluatie is voorzien voor 2012.
- In het **Waaalse Gewest**: CWAPE moet om de 3 jaar een gedetailleerde analyse van de technische en economische kenmerken uitvoeren van de verschillende ketens voor de productie van elektriciteit. CWAPE voert ook elk jaar een evaluatie uit van de werking van de markt van de groene certificaten en stelt verwachtingen op over de ontwikkeling van nieuwe installaties op middellange termijn (5 jaar);
- In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt in 2010 een herziening van de werking van de markt voor groene certificaten voorzien om de investeringen in grote installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen vlotter rendabel te maken.

Investeringssteun

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: Er is geen periodieke herziening voorzien. Deze maatregel vormt een aanvulling op het arsenaal aan maatregelen dat werd ingevoerd door de federale overheid om de ontwikkeling van offshore windturbines op het Belgische continentaal plat te ondersteunen en werd zo opgevolgd door de CREG²¹.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): De regeling van fiscale steun kan herzien worden telkens wanneer de begroting wordt opgemaakt. Zo werd de regeling voor particulieren al verschillende keren herzien en geoptimaliseerd sinds de invoering in 2002.

Teneinde een betere opvolging van de maatregel te verzekeren, werd het model van de fiscale aangifte voor particulieren gewijzigd bij koninklijk besluit van 08 maart 2010.

Een regelmatig overleg tussen de Federale en gewestelijke overheden – in principe bevoegd op het gebied van hernieuwbare energie en ERU – over de fiscale aspecten van energie gebeurt binnen de “Energie Overleg Staat-Gewesten” (ENOVER/CONCERE).

Tenslotte bevat een bepaald aantal adviezen overhandigd door enkele federale adviesorganen mogelijkheden die zouden kunnen bijdragen tot het bijwerken van dit fiscaal regime²².

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: De regeling van fiscale steun kan herzien worden telkens wanneer de begroting wordt opgemaakt. Deze werd echter al enkele jaren niet aangepast.

---

²¹ Artikel 23, §2, 12° van de elektriciteitswet

²² Te vermelden zijn het advies over een vergroening van de fiscaliteit in het kader van de duurzame ontwikkeling (Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, 2009), het advies over belastingverlaging voor energiebesparende investeringen (Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, 2009) en het rapport “Fiscaal beleid en het milieu” (Hoge RAad voor Financiën, 2009).

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: de lijst met de in aanmerking komende technologieën en meerkost wordt herzien voor elke projectaanvraag (3 keer per jaar).

Waals Gewest:

Investeringspremie: er is geen periodieke herziening voorzien. De regeling werd meerdere keren herzien en geoptimaliseerd sinds het in voege treden.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Energiepremie: De regeling wordt elk jaar herzien en geoptimaliseerd, zowel wat de technische vereisten betreft als de financiering. Periodieke statistieken worden gebruikt als mechanisme om informatie op te leveren.

Hulp bij economische uitbreiding: De regeling wordt elk jaar herzien, onder meer op basis van statistieken die elk jaar worden opgemaakt door de Directie Steun aan Ondernemingen van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

(g) Is de steun per technologie verschillend?

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Zie vraag (c) en (f) van het luik "verhandelbare certificaten" (infra).

Investeringssteun

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: Alleen offshore windturbineparken kunnen van de maatregel genieten.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): In 2010 bedraagt de belastingverlaging 40%, ongeacht de in aanmerking komende investering. Het jaarlijkse plafond is 2.770 EUR, behalve voor de installaties voor het opwekken van energie op basis van zonnestrallen (fotovoltaïsch en zonnewarmte) waarbij het plafond 3.600 EUR bedraagt.

Wat de opwekking van elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen betreft, geldt enkel voor de installatie van Fotovoltaïsche panelen een belastingverlaging voor energiebesparende investeringen. Deze komt in aanmerking voor de groene lening.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: Het steunniveau verschilt niet in functie van de technologie.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: De steun varieert naargelang de technologie (zie vraag (a) van het luik "reglementering") (supra).

Waals Gewest:

Investeringspremie: de bruto steun die wordt toegekend, verschilt niet volgens de technologie maar de meerkost varieert naargelang de technologie (zie vraag (a) van het luik "reglementering").

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Energiepremies: De steun varieert naargelang de technologie (zie vraag (a) van het luik "reglementering").

Hulp bij economische uitbreiding: de steun verschilt niet volgens de technologie.

(h) Wat zijn de verwachte effecten voor de energieproductie?

Toename van de opwekking van elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen.

(i) Moet aan criteria voor energie-efficiëntie worden voldaan om steun te kunnen ontvangen?

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Het toekennen van groene certificaten (Federale overheid) voor de productie afkomstig van offshore windturbineparken wordt niet onderworpen aan het naleven van criteria voor energie-efficiëntie. Er wordt wel een criterium gehanteerd met betrekking tot het gebruik van de beste beschikbare technologieën bij het toekennen van domeinconcessies op zee.

In het **Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt het toekennen van groene certificaten onderworpen aan het naleven van een milieuprestatiecriterium, namelijk respectievelijk een besparing van CO₂ gelijk aan 10% en 5% ten opzichte van referentie-installaties.

In het **Vlaams Gewest** hangt de steun af van de netto energieproductie, berekend als het verschil tussen de energieproductie en het energieverbruik nodig voor de werking van de productie-installatie. _ Wat de installaties die op biomassa werken betreft, houdt de berekening van de netto energieproductie rekening met de energie die nodig is voor de bereiding en het vervoer van de biomassa.

Voor de plaatsing van zonnepanelen geldt sinds 1/1/2010 de voorwaarde dat het dak voldoende geïsoleerd moet zijn, om de groene stroomproductie van de zonnepanelen in aanmerking te laten komen voor de minimumsteun via de groene stroomcertificaten.

Investeringssteun

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: Het voordeel van de maatregel is niet onderworpen aan voorwaarden met betrekking tot een criterium van energie-efficiëntie.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): Zie punt 4.2.2 antwoord op de vraag (a) over de technische specificaties (supra).

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: De steun is niet onderworpen aan voorwaarden in verband met een criterium van energie-efficiëntie.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: De steun is niet echt onderworpen aan voorwaarden in verband met criteria van energie-efficiëntie. De rangschikking van de kandidaat-projecten en de keuze van de laureaten gebeuren via de toepassing van een criterium van milieuprestatie dat rekening houdt met de ecologische voordelen van de verschillende projecten.

(j) Is het een bestaande maatregel? Kunt u aangeven welke nationale wetgeving hierop van toepassing is?

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Bestaande maatregelen (zie vraag (a) van luik “reglementering”) (supra).

Investeringssteun

Bestaande maatregelen.

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken:

- Wet van 19 april 1999 houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening):

- Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (art. 145-24) ;
- Economische relancewet van 27 maart 2009.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven:

- Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (art. 69).

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun

- Decreet van 31 januari 2003 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid ;
- Besluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2007 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in het Vlaams Gewest.

Waals Gewest:

Investeringspremie

- Decreet van 11 maart 2004 inzake de stimulansen voor het bevorderen van de bescherming van het milieu en het duurzaam gebruik van energie;
- Besluit van de Waalse regering van 02 december 2004 houdende uitvoering van 11 maart 2004 inzake de stimulansen voor het bevorderen van de bescherming van het milieu en het duurzaam gebruik van energie.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- Driejaarlijks programma.

(k) *Is het een geplande regeling? Wanneer gaat zij in?*

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

Operationele regelingen.

Investeringssteun

Operationele regelingen.

(l) Wat is de start- en einddatum (duur) van de regeling?Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Begindatum	2002	2002	2003	2005
Einddatum	/	/	/	/

Investeringssteun

	Federale overheid*			Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG**	
	RI ²³	DF	CRO	Ecologische steun	Investeringspremie	LO	AEE
Begindatum	2002	2004	2009	1990	2004	2000	
Einddatum	/	/	/	/	/	/	/

* RI = belastingverlaging ten gunste van particulieren (en groene lening); DF = belastingaftrek ten gunste van bedrijven; CRO: bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken:

** PE: Energiepremie; AEE: Steun bij economische uitbreiding.

(m) Moeten systemen een maximum- of minimumomvang hebben om in aanmerking te komen?Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

In het **Waals Gewest** en het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** hangt het toekennen van groene certificaten voor de productie van elektriciteit afkomstig van waterkrachtcentrales af van een criterium van omvang van de installatie.

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Maximale grootte	/	/	20 MW	10 MW

Verder kan de steunregeling ook variëren in functie van de grootte van de betrokken installaties.

Investeringssteun**Federale overheid:**

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: Nee. De bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore parken is echter beperkt tot een bedrag dat afhangt van de omvang van het offshore windturbinepark.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): Nee. In 2010 is het niveau van de belastingverlaging echter beperkt tot een bedrag dat afhangt van het type gerealiseerde investering (zie vraag (a) van het luik "financiële steun") (supra).

²³ De bonificatie van intresten op leningen voor energiebesparende investeringen geldt voor elke lening die wordt afgesloten tussen 1 januari 2009 en 31 december 2011.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: Nee.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: Nee.

Waals Gewest:

Investeringspremie: Nee. Het minimumbedrag van de in aanmerking komende investering bedraagt 25.000 EUR excl. BTW. Verder werd de steun beperkt tot 1,5 miljoen EUR op 4 jaar voor kleine producenten van groene energie.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Energiepremies: Nee.

Hulp bij economische uitbreiding: Nee.

(n) Kunnen projecten door meerdere maatregelen worden ondersteund? Welke maatregelen kunnen worden gecombineerd?

Algemeen gezien bestaan de regelingen voor steun bij productie en investering gelijktijd en kunnen ze gecumuleerd worden. Zo ook kunnen de steunregelingen voor investeringen ingevoerd door de Federale overheid gecumuleerd worden met de gewestregelingen.

Steun aan de productie (verhandelbare groene certificaten)

De regeling met gegarandeerde minimumprijzen opgesteld door de federale overheid is compatibel - maar niet cumuleerbaar - met de regelingen voor groene certificaten ingevoerd in de verschillende Gewesten. Het is een bijkomend alternatief aangeboden aan de producenten van elektriciteit op hernieuwbare basis voor de verkoop van hun groene certificaten.

De productie van elektriciteit op hernieuwbare basis afkomstig van installaties op offshore grondgebieden is echter onderworpen aan de federale wetgeving. Deze voorziet de mogelijkheid voor de producenten/vervoernetbeheerders om de "offshore" groene certificaten te laten doorstromen op de markten die door de Gewesten georganiseerd worden. Momenteel erkennen de Gewesten deze certificaten echter niet.

Investeringssteun

Federale overheid:

Algemeen gezien is het mogelijk om de steunregelingen voor investeringen ingevoerd op federaal niveau te cumuleren voor zover het project beantwoordt aan de ad hoc criteria.

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: Deze maatregel kan gecumuleerd worden met de andere steunmaatregelen voor offshore windturbineparken die ingevoerd worden door de federale overheid.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): De fiscale maatregelen op federaal niveau zijn compatibel en cumuleerbaar met de ondersteuningsmechanismen ingevoerd op gewestelijk, provinciaal, gemeentelijk, enz. niveau.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: De fiscale maatregelen op federaal niveau zijn compatibel en cumuleerbaar met de ondersteuningsmechanismen ingevoerd op gewestelijk, provinciaal, gemeentelijk, enz. niveau.

In de drie Gewesten is de investeringssteun niet cumuleerbaar.

(o) Zijn er regionale of lokale regelingen? Indien dat het geval is, gelieve deze aan de hand van dezelfde criteria nader uiteen te zetten.

De steunregelingen die op federaal en gewestelijk niveau werden ingevoerd, werden infra en supra vermeld. Verder kunnen deze regelingen desgevallend gelijktijdig bestaan met een bepaald aantal premies toegekend door provincies en/of gemeenten.

Specifieke vragen voor financiële steun voor investeringen:

- (a) Welke vorm van steun behelst de regeling? (subsidies, kapitaalinbreng, leningen met een lage rente, belastingvrijstelling of -vermindering, belastingteruggave)**

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: gelijkstelbaar met een subsidie.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): belastingverlaging en bonificatie van intresten (groene lening).

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: belastingaftrek

De investeringssteun van de Gewesten bestaat uit subsidies.

- (b) Wie kan gebruikmaken van de regeling? Is het bedoeld voor een bepaalde technologie of bepaalde technologieën?**

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: de houders van een domeinconcessie op zee.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): Op het gebied van de elektriciteitsopwekking op basis van hernieuwbare energiebronnen geven enkel de fotovoltaïsche panelen recht aan particulieren om te genieten van het gunstige fiscale regime voor energiebesparende investeringen en komen ze in aanmerking voor de groene lening.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: Op het gebied van de elektriciteitsproductie op basis van vernieuwbare energiebronnen geven investeringen in Fotovoltaïsche panelen, windturbines en hydraulische centrales (met een maximum vermogen van 1 MW) bedrijven recht op belastingaftrek.

Vlaams en Waals Gewest:

Investeringspremie: alleen bedrijven uit de in aanmerking komende sectoren kunnen van deze regeling genieten. Alle ketens voor de productie van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen komen in aanmerking²⁴.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Energiepremie: deze regeling is voor iedereen toegankelijk. Alle ketens voor de productie van energie op basis van hernieuwbare energiebronnen komen in aanmerking

Hulp bij economische uitbreiding: alleen bedrijven en zelfstandigen kunnen van deze regeling genieten. Het voordeel van deze regeling is beperkt – voor wat de elektriciteitsproductie van hernieuwbare afkomst betreft – tot de installatie van Fotovoltaïsche panelen.

---

²⁴ Het recht wordt uitgebreid naar kwalitatieve warmtekrachtkoppeling en investeringen gericht op het realiseren van energiebesparingen in het productieproces.

- (c) **Kunnen aanvragen altijd worden ingediend en worden deze continu verwerkt of zijn er momenten waarop er uitnodigingen worden gepubliceerd? Wat zijn in dat geval de frequentie en de voorwaarden?**

Federale overheid:

Bijdrage aan de financiering van de aansluitingskost van offshore windturbineparken: De tussenkomst van de vervoernetbeheerder gebeurt op het moment dat de investeringen gedaan worden.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening): De aanvragen kunnen één keer per jaar worden ingediend samen met de jaarlijkse belastingaangifte.

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven: De aanvragen kunnen één keer per jaar worden ingediend samen met de jaarlijkse belastingaangifte.

Vlaams Gewest:

Ecologiesteun: ter gelegenheid van elke projectaanvraag (3 keer per jaar).

Waals Gewest:

Investeringspremie: de aanvragen kunnen steeds ingediend en behandeld worden.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

Energiepremies: de aanvragen kunnen steeds ingediend en behandeld worden.

Hulp bij economische uitbreiding: de aanvragen kunnen steeds ingediend en behandeld worden.

Specifieke vragen voor verhandelbare certificaten:

- (a) **Moet in de totale elektriciteitsvoorziening een verplicht aandeel worden geproduceerd uit hernieuwbare bronnen?**

De quota groene certificaten die nageleefd moeten worden door de leveranciers zijn de volgende:

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest*	BHG
2010	/	5,25%	11,25%	2,75%
2011	/	6%	13,5%	3%
2012	/	7%	15,75%	3,25%
2013	/	8%	Te bepalen	Te bepalen
2014	/	9%	Te bepalen	Te bepalen
2015	/	10%	Te bepalen	Te bepalen
2016	/	10,5%	Te bepalen	Te bepalen
2017	/	11%	Te bepalen	Te bepalen
2018	/	11,5%	Te bepalen	Te bepalen
2019	/	12%	Te bepalen	Te bepalen
2020	/	12,5%	Te bepalen	Te bepalen
2021	/	13%	Te bepalen	Te bepalen

De regelingen voor groene certificaten georganiseerd door het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gebaseerd op besparingen in termen van CO₂-emissie, omvatten de elektriciteitsproductie afkomstig van kwalitatieve warmtekrachtkoppelingseenheden.

(b) Wie is hiertoe verplicht?

De elektriciteitsleveranciers en, voor het Waals Gewest, de elektriciteitsleveranciers en de DNB.

(c) Wordt er onderscheid gemaakt naargelang van de gebruikte technologie?

Ja. De differentiëeringsvariabele van de ondersteuning van de productie (naargelang de technologie) verschilt naargelang de betrokken entiteit:

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Differentiëring variabele	Gewaarborgde minimumprijs	Gewaarborgde minimumprijs	Aantal toegekende groene certificaten	Aantal toegekende groene certificaten

(d) Welke technologieën vallen onder de regeling?

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Gebruikte technologie	Offshore windturbine	Alle*	Alle*	Alle*

Met uitzondering van de offshore windturbines (federale bevoegdheid) en met zekere nuances naargelang de Gewesten.

(e) Is internationale handel in certificaten toegestaan? Wat zijn de voorwaarden?

Nee.

(f) Geldt er een bodemprijs?

De **Federale Overheid** en het **Vlaamse en Waalse Gewest** hebben een regeling met gegarandeerde minimumprijzen verbonden aan hun regelingen voor groene certificaten.

De onderstaande tabel toont de bijzonderheden van deze verschillende regelingen met gegarandeerde minimumprijzen.

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Eenheid	EUR/MWh	EUR/ groenestroomcerti ficaat	EUR/ groenestroomcerti ficaat	/
Offshore windturbine (<216 MW)	107	/	/	/
Offshore windturbine (>216 MW)	90	/	/	/
Onshore windturbine	50	90	65	/
Fotovoltaïsch	150	350 ²⁵	65	/
Hydraulisch	50	95	65	/
Biomassa	20	90	65	/
Biogas (biomassa-afval)	20	90	65	/
Geothermische energie	50	90	65	/
Energie uit golven en getijden	20	90	/	/
Stortgas	20	60	65	/
Biogas (afvalwaterzuivering)	20	60	65	/
Andere	/	/	65	/

²⁵ Dit bedrag wordt verminderd met 20 EUR voor installaties vanaf 2013 en met 40 EUR voor installaties vanaf 2014.

(g) Worden er sancties toegepast als niet aan de voorwaarden wordt voldaan?

Er wordt een boete opgelegd aan de leverancier die zijn quotaverplichting niet naleeft zoals ze wordt opgelegd door de betrokken gewestelijke wetgeving.

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Boete	/	125 EUR/ ontbrekend certificaat*	100 EUR / ontbrekend certificaat	100 EUR / ontbrekend certificaat

*100 EUR per ontbrekend certificaat vanaf 2015.

(h) Wat is de gemiddelde prijs van certificaten? Is die openbaar gemaakt? En zo ja, waar?

De gewestelijke regulatoren moeten instaan voor de opvolging van hun eigen markten voor groene certificaten. De informatie met betrekking tot de gemiddelde prijzen op deze verschillende markten is beschikbaar op hun websites, namelijk:

- www.vreg.be voor het Vlaams Gewest;
- www.cwape.be voor het Waals Gewest;
- www.brugel.be voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De voorbije jaren zien de gemiddelde prijzen voor groene certificaten op de verschillende gewestelijke markten er ongeveer als volgt uit:

	Federale overheid*	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Waargenomen prijzen (EUR/certificaat)	/	105 - 110	86 - 90	91

*zie federale regeling met gegarandeerde minimumprijzen.

Overigens vervult Belpex de rol van platform voor de handel in Vlaamse en Waalse groene certificaten. Op de website <http://www.belpex.be> vindt men informatie over de prijzen die op dit platform gehanteerd worden.

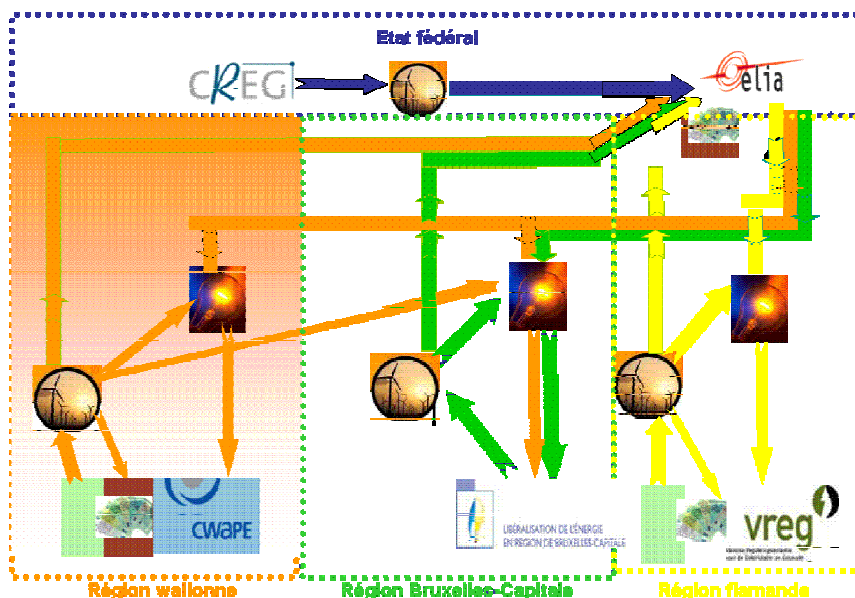
(i) Wat is de handelsregeling voor certificaten?

Er is momenteel geen internationale handel toegestaan op de Belgische markten voor groene certificaten maar toch kan een bepaald aantal overdrachten van groene certificaten naar Belgische entiteiten worden geobserveerd via de toepassing van de volgende mechanismen:

- Federale verplichting tot overname van gewestcertificaten opgelegd aan de vervoernetbeheerder aan een prijs die op voorhand werd bepaald door de federale wetgeving (zie vraag (f));
- Federale verplichting tot doorverkoop van gewestcertificaten opgelegd aan de vervoernetbeheerder op de regionale markten voor groene certificaten;
- Erkenning door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van de Waalse groene certificaten voor het naleven van de Brusselse quotaverplichting.

Merk op dat in het Vlaamse Gewest de Vlaamse groenestroomcertificaten tegelijkertijd bestaan met de WKK-certificaten die werken volgens een specifieke en autonome regeling (boete, quota, ...). Deze aanpak werd niet gevolgd door het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waar de regelingen voor groene certificaten, op basis van de besparingen op het gebied van de emissie van CO₂, zowel gelden voor de installaties voor het opwekken van elektriciteit van hernieuwbare oorsprong als voor de kwalitatieve warmtekrachtkoppelingseenheden.

De onderstaande figuur toont de verschillende stromen van groene certificaten die momenteel in België kunnen worden waargenomen.

	Producteur d'électricité d'origine renouvelable		Organe de régulation		Fournisseurs		Gestionnaire du réseau de transport
	Prix minimum garantis						
	Certificat vert fédéral		Certificat vert flamand		Certificat vert wallon		Certificat vert bruxellois

(j) Hoelang kan een centrale aan de regeling deelnemen?

De duur van de toekenning van groene certificaten varieert naargelang de entiteit in kwestie:

	Federale overheid	Vlaams Gewest	Waals Gewest	BHG
Duur van de toekenning	Levensduur van de installatie (offshore)*	Levensduur van de installatie*	15 jaar.	10 jaar.

*Hoewel de Federale overheid en het Vlaamse Gewest de duur van de toekenning van groene certificaten niet hebben beperkt, hebben deze entiteiten wel de duur van het genot van de regelingen met gegarandeerde minimumprijzen voor overname beperkt die zij respectievelijk hebben ingevoerd. Deze beperkingen zijn de volgende:

- Federale overheid: 20 jaar voor offshore windturbines (10 jaar voor de andere installaties);
- Vlaams Gewest: 10 jaar (uitgezonderd fotovoltaïsch: 20 jaar²⁶).

²⁶ 15 jaar voor installaties geplaatst vanaf 1 januari 2013.

4.4. *Steunregelingen ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor verwarming en koeling die worden toegepast door de lidstaat of een groep lidstaten*

In het **Vlaams en het Waals Gewest** wordt een ondersteuningsplan voor verwarming bestudeerd.

Regelgeving

Er bestaat in dit stadium geen reglementering die een bepaalde doelstelling of verplichting beoogt wat het gebruik betreft van de energie die wordt opgewekt op basis van hernieuwbare bronnen in de sector van de verwarming en de koeling.

Financiële steun

Investeringssteun

Het mechanisme van de belastingaftrek van de Federale Overheid evenals de steunregeling voor investeringen die werd ingevoerd in elk van de drie Gewesten voor de systemen voor het opwekken van hernieuwbare elektriciteit (zie vraag 4.3) brengen ook steun aan voor de systemen voor de productie van hernieuwbare verwarming.

(a) *Hoe worden de steunregelingen voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen aangepast om het gebruik van warmtekrachtkoppeling uit hernieuwbare energiebronnen te stimuleren?*

Groene certificaten

In het **Vlaamse Gewest** vertoont het systeem van groenestroomcertificaten voor warmtekrachtkoppeling enkele grote verschillen:

- Er wordt een WKK-certificaat toegekend voor 1000 kWh bespaarde energie in vergelijking met een afzonderlijke productie;
- Er is geen gedeeltelijke korting voor grote verbruikers.
- De waarde op de markt ligt rond de 30 Euro en de boete bedraagt 45 Euro per ontbrekend certificaat;
- De WKK-certificaten worden degressief toegekend: maximaal gedurende de 4 eerste jaren en lineair dalend naar 0 na ongeveer 10 jaar;
- De minimale steun bedraagt 27 Euro voor de installaties die zijn aangesloten op het distributienet;
- Het quota stijgt tot 5,23% in 2012 en blijft daarna constant.

Zie vraag 4.3 voor een gedetailleerde beschrijving van de mechanismen voor groene certificaten in het **Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.

In het **Waals Gewest** is het mechanisme van groene certificaten ingevoerd ter ondersteuning van de productie van hernieuwbare elektriciteit voorzien voor de steun aan warmtekrachtkoppeling (op aardgas of op basis van vernieuwbare bronnen). Voor de warmtekrachtkoppelingssystemen op basis van hernieuwbare bronnen wordt de valorisatie van de nuttige warmte (droogproces, verwarmingsnetten) verrekend in het tarief voor het toekennen van groene certificaten.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** kunnen op het gebied van warmtekrachtkoppeling groene certificaten (GC) worden toegekend na een certificering van de installatie door BRUGEL of voor een installatie die minder dan 10 jaar oud is. Het toekennen van GC wordt gespreid over minstens 10 jaar en de GC blijven gedurende 5 jaar geldig. Elke schijf van

217 kg vermeden CO₂ (in vergelijking met de referentie-installaties) geeft recht op 1 groen certificaat.

De financiële steunregelingen voor de werking van verwarmings- of koelingsinstallaties gevoed met hernieuwbare energiebronnen blijven beperkt tot de groene certificaten die worden toegekend aan kwalitatieve warmtekrachtkoppelingsinstallaties op biomassa. Hierbij moet aangegeven worden dat er geen groene certificaten bestaan voor de productie van groene verwarming. Het is omdat deze installaties groene elektriciteit produceren dat ze kunnen genieten van de regeling van de groene certificaten.

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening):

Belastingverlaging voor particulieren voor verwarmingsketels op biomassa, verwarmingspompen en thermische zonnepanelen (wetboek inkomstenbelastingen 1992, art. 145/24), bonificatie intresten en belastingverlaging voor de resterende intresten voor leningen voor het uitsluitend financieren van dergelijke investeringen (relancewet van 27/2/2009).

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven:

De systemen voor het produceren van verwarming en elektriciteit op basis van hernieuwbare bronnen komen in aanmerking voor de regeling van de fiscale aftrek voor bedrijven;

Investeringsbijdragen

In de drie Gewesten ondersteunt de regeling van de investeringsbijdragen tegelijkertijd de installaties voor de productie van elektriciteit, verwarming en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling (zie 4.3. 2.). De premies die worden toegekend voor kleine systemen worden beschreven in punt (c).

(b) Welke steunregelingen bestaan er al om het gebruik van stadsverwarming en -koeling met hernieuwbare energiebronnen te stimuleren?

In het **Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest** bestaat een premie voor de investering in een verwarmingsnetwerk.

Wanneer in het **Waals Gewest** meerdere installaties gecombineerd worden om het gecentraliseerde verwarmingssysteem te voeden, mag het totale bedrag van de premie niet groter zijn dan 15.000 euro. Deze premie kan niet gecumuleerd worden met de premies voor verwarmingsketels op biomassa. Voor het verwarmingsnetwerk wordt een premie van 60 Euro per strekkende meter net toegekend voor de installatie en de aansluiting van verwarmingsleidingen op het gecentraliseerd verwarmingssysteem, met uitzondering van de aansluitleidingen van de substations en de leidingen binnen in gebouwen.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** dekt deze premie tot 30% van de investering en deze is ter beschikking van zowel de tertiaire en industriële sector als van de sector van de collectieve accommodatie.

(c) Welke steunregelingen bestaan er al om het gebruik van kleinschalige verwarming en koeling met hernieuwbare energiebronnen te stimuleren?

a. Kunt u de naam en een korte beschrijving van de regeling geven?

Belastingverlaging voor energiebesparende investeringen voor particulieren (en groene lening):

De investeringen met het oog op het gebruik van verwarmings- en koelingssystemen die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen die in aanmerking komen voor deze maatregel zijn:

- Verwarmingsketels op hout met automatische lading;
- warmtepompen.

- thermische zonnepanelen.

Deze investeringen geven recht op een bonificatie van intresten van 1,5% en een belastingverlaging van 40% op de resterende intresten (groene lening) voor een lening die daarvoor wordt gebruikt.

Deze 2 regelingen maken het voorwerp uit van een ruime beschrijving in punt 4.3 (supra).

Premies van de netbeheerders in het Vlaams Gewest (warmtepompen, zonneboilers), Soltherm-premie en premies van het Energiefonds en Energiepremies in het Waals Gewest en Energiepremies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

b. Is het een vrijwillige of verplichte regeling?

De *energiepremies* zijn verkrijgbaar op vrijwillige basis.

c. Door wie wordt de regeling beheerd?

In het Vlaams Gewest worden deze premies toegekend door de distributienetbeheerders. In het Waals Gewest worden de premies voor hernieuwbare systemen rechtstreeks toegekend door het gewestelijk bestuur (DGO4) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de energiepremies gezamenlijk beheerd door Brussel Milieu – BIM en de distributienetbeheerder.

d. Met welke maatregelen worden de noodzakelijke begrotings-/financieringsmiddelen beschikbaar gesteld om de nationale streefcijfers te bereiken?

In het Vlaams Gewest moeten de netbeheerders via premies een jaarlijks opgelegde primaire energiebesparing doen.

In het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest maken de *energiepremies* deel uit van een jaarlijks denkproces rond het budget, ze worden gegarandeerd voor één jaar of tot de uitputting van het budget, in dat geval wordt een bericht gepubliceerd in de pers.

e. Hoe is de veiligheid en betrouwbaarheid op lange termijn in de regeling verweven?

Op lange termijn zijn er geen specifieke maatregelen om de regeling van de *energiepremies* te verzekeren.

f. Wordt de regeling regelmatig herzien? Is er een mechanisme voor feedback of aanpassing? Hoe is de regeling tot dusver geoptimaliseerd?

In het Vlaams Gewest worden de premies jaarlijks herzien.

In het Waals Gewest maakt de Soltherm-premie geen voorwerp uit van een periodieke herziening terwijl de regeling voor premies van het Energiefonds om de twee jaar wordt herzien.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt de regeling van de *energiepremies* jaarlijks herzien en geoptimaliseerd, zowel wat de technische vereisten betreft als de financiering.

g. Is de steun per technologie verschillend?

Ja, de steun per technologie is verschillend. Bovendien ondersteunen de drie Gewesten niet noodzakelijk dezelfde technologieën – zie punt o.

h. Wat zijn de verwachte effecten voor de energieproductie?

In het Waals Gewest loopt een studie om de incidentie te schatten op de toegevoegde waarde en het gebruik.

i. Moet aan criteria voor energie-efficiëntie worden voldaan om steun te kunnen ontvangen?

Zie punt o.

j. Is het een bestaande maatregel? Kunt u aangeven welke nationale wetgeving hierop van toepassing is?

In het Vlaamse Gewest, Besluit van de Vlaamse Regering van 2 maart 2007 inzake de openbare dienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik.

In het Waals Gewest,

- voor de *Soltherm premie*: Besluit van de Waalse Regering van 27 november tot toekenning van een premie voor de installatie van een zonneboiler
- Voor de *premies van het Energiefonds*: Ministerieel besluit van 22 maart 2010 met betrekking tot de modaliteiten en de procedure voor het toekennen van de premies teneinde het rationele gebruik van energie te bevorderen.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de *energiepremies* beschreven in een “driejaarlijks programma voor het rationeel gebruik van elektriciteit en gas ten voordele van de eindklanten anders dan de gemeenten”.

k. Is het een geplande regeling? Wanneer gaat zij in?

Deze regeling wordt al toegepast.

l. Wat is de start- en einddatum (duur) van de regeling?

Datum van aanvang: 2001, geen einddatum vastgelegd.

m. Moeten systemen een maximum- of minimumomvang hebben om in aanmerking te komen?

Zie beschrijving premie per premie.

n. Kunnen projecten door meerdere maatregelen worden ondersteund? Welke maatregelen kunnen worden gecombineerd?

De gewestelijke maatregelen zijn niet cumuleerbaar. De projectdrager (voor zover het gaat om een bedrijf of een zelfstandige) moet dus overgaan tot arbitrage tussen de *energiepremies* en *steun aan economische uitbreiding*. Het is echter belangrijk op te merken dat de federale maatregelen (belastingvermindering) gecombineerd kunnen worden met de gewestelijke steunmaatregelen (premies).

o. Wie kan gebruikmaken van de regeling? Is het bedoeld voor een bepaalde technologie of bepaalde technologieën?

De gewestelijke *energiepremies* zijn toegankelijk voor alle gebouwen die zich op het grondgebied van het Gewest in kwestie bevinden. In de drie Gewesten werden premiëregelingen ingevoerd om kleine regelingen te ondersteunen.

Warmtepomp:

In de drie Gewesten worden de premies toegekend voor warmtepompen geïnstalleerd in de bestaande gebouwen. Voor de nieuwe gebouwen is er geen warmtepomp-premie meer op zich maar de premie niveau E houdt rekening met de bijdrage van de warmtepomp.

De omkeerbare warmtepompen die de koeling van gebouwen mogelijk maken, komen niet in aanmerking voor de premie.

In het Vlaams Gewest: Voor de bestaande gebouwen bedraagt de premie 210 euro per kVa vermogen van de compressor (min 850 – max 1.680 euro).

In het Waals Gewest: Voor bestaande woningen wordt een premie van 1.500 Euro toegekend bij de installatie van een warmtepomp voor de verwarming en er wordt een premie van 2.250 Euro toegekend bij de installatie van een gecombineerde warmtepomp verwarming – sanitair warm water. De woning moet een globaal thermisch isolatieniveau K hebben van kleiner dan of gelijk aan 45 of moet over het attest “Bouwen met energie”

beschikken. Bovendien mag de woning niet uitgerust zijn met een systeem voor elektrische verwarming, behalve de verwarming die uitsluitend bestemd is voor badkamers of douches.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt een premie toegekend van 1.500 Euro per installatie (forfait) voor de GLB verwarming per wooneenheid, 2.250 Euro per installatie (forfait) voor de gecombineerde GLB verwarming en sanitair warm water per wooneenheid. Of nog 750 Euro per installatie (forfait) voor de installatie van een warmtepomp voor de productie van sanitair warm water. Alleen de GLB lucht/water, water/water en pekel/water komen in aanmerking voor de gewestpremie voor zover ze voldoen aan de prestatievereisten van het Europese ecolabel.

Zonneboiler:

In het Vlaams Gewest:

Voor de bestaande woningen bedraagt de premie 75 euro/m² (min 525 – 1.500 euro).

Voor nieuwe woningen waarbij niveau E onder de 60 ligt wordt een premie van 300 Euro toegekend voor de installatie van een zonneboiler.

In het Waals Gewest:

Het bedrag van de forfaitaire premie is 1.500 Euro voor een individuele installatie met 2 tot 4 m² optische oppervlakte met een bijkomend bedrag van 100 Euro per bijkomende m². Het totale bedrag van de premie voor een individuele installatie kan niet groter zijn dan 6.000 euro.

Voor nieuwe woningen wordt de regeling herzien om rekening te houden met de premie van niveau E.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De premie zonneboiler bedraagt 3.000 Euro per installatie met een optische oppervlakte van 2 tot 4 m² waarbij een bijkomend bedrag van 200 Euro komt per vierkante meter voor elke oppervlakte van meer dan 4 m². Het bedrag dat wordt toegewezen in het kader van deze premie blijft beperkt tot 30% van de factuur voor de levering en plaatsing van het zonneboilersysteem. De *energiepremies* voor de zonnewarmte zijn onderworpen aan de volgende criteria:

- De installaties die enkel dienen voor het verwarmen van water van een niet-collectief privézwembad komen niet in aanmerking voor een premie;
- Alleen glazen of gelijkgeschakelde (met vacuüm buizen) collectoren komen in aanmerking voor de premie;
- De installatie moet zo veel mogelijk op het ZUIDEN gericht zijn (0°) met een maximale hoek van 90° naar oost of west;
- De installatie van een meter voor de energieproductie van de collectoren is verplicht. Deze energiemeter moet een dubbele weergave mogelijk maken: de energie geproduceerd door de collector die opgeslagen wordt in de boiler en de energie die eventueel naar de collector wordt verzonden;
- De thermische weerstandscoefficiënt R van de isolatie van de boiler moet groter zijn dan of gelijk aan 2 m²K/W.

Premie verwarmingsketel biomassa

In het **Waals Gewest** wordt een premie toegekend bij de installatie van een verwarmingsketel op biomassa uitsluitend met automatische toevoer, volgens de norm NBN EN 303-5, waarvan het rendement groter is dan 80% berekend volgens deze norm. Indien de verwarmingsketel op twee brandstoffen werkt, wordt enkel aardgas toegestaan.

Het bedrag van de premie wordt berekend op basis van het vermogen van de verwarmingsketel en is beperkt tot 50% van het bedrag van de factuur zonder echter 15.000 Euro per installatie te overschrijden. Wanneer meerdere ketels zijn aangesloten op hetzelfde verwarmingscircuit wordt slechts één premie toegekend. Het bedrag van de premie wordt berekend in functie van het gecumuleerd vermogen.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** komt elk project voor de productie van hernieuwbare energie in verband met de tertiaire of industriële sector in aanmerking voor een premie van 30% van het investeringsbedrag van het project.

p. Kunnen aanvragen altijd worden ingediend en worden deze continu verwerkt of zijn er momenten waarop er uitnodigingen worden gepubliceerd? Wat zijn in dat geval de frequentie en de voorwaarden?

De aanvragen kunnen steeds ingediend worden en ze worden permanent behandeld.

(d) Welke steunregelingen bestaan er al om het gebruik van verwarming en koeling met hernieuwbare energiebronnen voor industriële toepassingen te stimuleren?

Fiscale investeringsaftrek voor bedrijven:

Zoals hierboven aangegeven kunnen bedrijven ook genieten van een belastingaftrek voor bepaalde investeringen in hernieuwbare energie (in zonnepanelen, het gebruik van windkracht, hydraulische centrales met beperkt vermogen, productie van energie op basis van afval). De belastingaftrek ligt tussen 13,5% en 20,5% in functie van de evolutie van het gemiddelde van de index van de consumptieprijzen.

Deze regeling wordt uitgebreid beschreven in punt 4.3 (hierboven).

In het **Vlaams Gewest** is de steun die de netbeheerders toekennen aan de bedrijven dezelfde als voor de particulieren. De ondersteuningsniveaus kunnen echter verschillen. De steunregeling voor investeringen financiert ook het gebruik van groene verwarming in industriële toepassingen (zie punt 4.3b) hierboven).

In het **Waals Gewest** bestaat de steun aan ondernemingen, rechtspersonen naar privérecht uit:

Op het gebied van de globale audit van installaties (productieproces en gebouwen) en de realisatie van studies van DEG en SER: Het AMURE-programma (besluit van de Waalse regering van 2002) staat in voor 50% van de kosten van de studiebureaus.

Inzake de investeringen:

De steunregeling voor investeringen financiert ook het gebruik van groene verwarming in industriële toepassingen (zie punt 4.3b) hierboven).

De Soltherm-premie voor de zonneboiler: de hoogte van de steun is eerder bestemd voor residentiële toepassingen maar is toegankelijk voor bedrijven, waaronder KMO's en kleine ondernemingen.

De premie voor de energieboekhouding: Het AMURE-programma steunt voor 50% de installatie van een energieboekhouding waarmee men de industriële processen en gebouwen kan volgen via relevante energie-indicatoren.

Steun aan de erkenning van producten: Het AMURE-programma steunt voor 50% de kosten voor de goedkeuring van energiebesparende producten.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** bestaan er, afgezien van de energieprijzen, de economische steun en de groene certificaten zoals hierboven beschreven momenteel geen andere gewestelijke financiële steunmaatregelen.

4.5. *Steunregelingen ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor het vervoer die worden toegepast door de lidstaat of een groep lidstaten*

In België bestaan meerdere steunregelingen ter bevordering van hernieuwbare energie. De eerste heeft betrekking op biobrandstoffen via het van belastingen vrijgestelde quotum en de verplichte internalisering.

De tweede heeft betrekking op de elektrische voertuigen via de wet van 22 december 2009 en de programmawet van 23 december 2009.

Regelgeving: Wet op de verplichte internalisering van biobrandstoffen.

(a) *Wat is de rechtsgrondslag voor deze verplichting/doelstelling?*

De rechtsgrondslag is de wet op de verplichte internalisering van biobrandstoffen in fossiele brandstoffen die ter consumptie worden aangeboden. Deze wet werd op 22 juli 2009 gepubliceerd en werd aangevuld met een koninklijk besluit dat op 10 augustus 2009 werd gepubliceerd en een ministerieel besluit dat op 30 november 2009 werd gepubliceerd.

(b) *Zijn er specifieke doelstellingen met betrekking tot een bepaalde technologie vastgelegd?*

Nee.

(c) *Wat zijn de concrete verplichtingen/doelstellingen per jaar (per technologie)?*

Artikel 4, §1 van de wet bepaalt dat elke geregistreerde oliemaatschappij die benzine- en/of dieselproducten ter consumptie aanbiedt, verplicht is om ook tijdens hetzelfde burgerlijke jaar een hoeveelheid van 4% v/v duurzame biobrandstoffen ter consumptie aan te bieden (EMAG ten belope van minstens 4 v/v% van de hoeveelheid dieselproducten die ter consumptie worden aangeboden; bio-ethanol, puur of in de vorm van bio-ETBE, ten belope van minstens 4 v/v% van de hoeveelheid benzineproducten die ter consumptie worden aangeboden).

(d) *Wie moet aan de verplichting voldoen?*

Alle geregistreerde oliemaatschappijen die benzine- en/of dieselproducten ter consumptie aanbieden moet de verplichte opname van biobrandstoffen respecteren.

(e) *Wat is de consequentie als de verplichting niet wordt nagekomen?*

Elke geregistreerde oliemaatschappij die het opgelegde percentage niet respecteert, wordt bestraft met een administratieve boete van 900 Euro per 1.000 liter op 15°C ontbrekende biobrandstof die niet gemengd werd met de jaarlijkse hoeveelheid benzine- of dieselproducten die ter consumptie worden aangeboden.

(f) *Is er een bepaald mechanisme waarmee erop wordt toegezien dat de verplichting wordt nagekomen?*

Het koninklijk besluit voorziet, via de Algemene Directie Energie, de controle van de gemengde hoeveelheden biobrandstoffen en via de Algemene Directie Leefmilieu de controle van de duurzaamheid van de vermengde biobrandstoffen. Het ministerieel besluit dat op 30 november 2009 gepubliceerd werd, bepaalt de formulieren die elke geregistreerde oliemaatschappij moet invullen opdat het bestuur de juiste toepassing van de wet kan controleren.

(g) *Is er een bepaald mechanisme waarmee verplichtingen/doelstellingen worden gewijzigd?*

De wet werd van kracht op 1 juli 2009 en eindigt op 30 juni 2011. Ze kan verlengd en gewijzigd worden door een koninklijk besluit waarover beraadslaagd werd in de Ministerraad.

Financiële steun

Gelieve voor iedere regeling die wordt toegepast een gedetailleerde beschrijving te geven aan de hand van de volgende vragen:

(h) Kunt u de naam en een korte beschrijving van de regeling geven?

De wet van Financiën van 10 juni 2006 op de defiscalisatie van de biobrandstoffen: het betreft een steunregeling van de staat die leidt tot een verminderd accijnstarief voor benzine die minstens 7% v/v bio-ethanol bevat (puur of als ETBE) en diesel die minstens 5% EMAG bevat. Deze accijnzen worden toegepast indien de biobrandstoffen afkomstig zijn van een productie-eenheid die erkend wordt door de Belgische Staat.

(i) Is het een vrijwillige of verplichte regeling?

Het betreft een vrijwillige regeling.

(j) Door wie wordt de regeling beheerd?

Het toezicht op de regeling wordt verzekerd door de Erkenningscommissie biobrandstoffen die jaarlijks de activiteitenrapporten van erkende eenheden ontvangt. De bevoorradsingsbronnen van biomassa, de landen van herkomst van deze bronnen en de conformiteit met de specificaties van de biobrandstoffen worden geanalyseerd. De bevoorradingen gebruikt door de ondernemingen worden vergeleken met de gegevens uit hun inschrijvingsdossier op basis waarvan ze een erkenning en een productiequotum verkregen. De conclusies van het rapport van de Erkenningscommissie worden ter goedkeuring overhandigd aan de Ministerraad.

(k) Met welke maatregelen worden de noodzakelijke begrotings-/financieringsmiddelen beschikbaar gesteld om de nationale streefcijfers te bereiken?

Het betreft een "budgettair neutrale" operatie door een verhoging van de accijnzen op fossiele brandstoffen.

(l) Hoe is de veiligheid en betrouwbaarheid op lange termijn in de regeling verweven?

Zonder voorwerp

(m) Wordt de regeling regelmatig herzien? Is er een mechanisme voor feedback of aanpassing? Hoe is de regeling tot dusver geoptimaliseerd?

De gedefiscaliseerde quota worden toegekend tot in september 2013. De erkende productie-eenheden moeten jaarlijks een rapport indienen bij de Erkenningscommissie biobrandstoffen om aan te tonen dat ze wel degelijk de selectiecriteria hebben nageleefd aan de hand waarvan ze weerhouden werden.

(n) Is de steun per technologie verschillend?

De steun varieert niet in functie van de technologie maar wel in functie van het type product.

Het betreft een vrijstelling van accijns van het bio-gedeelte in de brandstof wat leidt tot verschillende accijnzen voor diesel met EMAG en voor benzine met bio-ethanol.

Een vrijstelling van accijns voor zuivere koolzaadolie is ook voorzien in het KB van 10 maart 2006 wanneer deze afkomstig is van de eigen productie van een landbouwer of een coöperatie die deze zonder tussenpersoon verkoopt aan de eindgebruiker. Het betreft hier wel een nichemarkt.

(o) Wat zijn de verwachte effecten voor de energieproductie?

De productie van biobrandstoffen wordt verzekerd door 7 erkende eenheden en voor de gedefiscaliseerde volumes van de quota.

(p) *Moet aan criteria voor energie-efficiëntie worden voldaan om steun te kunnen ontvangen?*

De selectieprocedure voor erkende eenheden werd opgemaakt op basis van verschillende criteria, waaronder onder meer de betere energie-efficiëntie van het productieproces. Vanuit dat standpunt zijn de erkende eenheden performant.

(q) *Is het een bestaande maatregel? Kunt u aangeven welke nationale wetgeving hierop van toepassing is?*

De maatregel bestaat al sinds juni 2006 en wordt beheerd door de wet Financiën op de biobrandstoffen (10 juni 2006).

(r) *Is het een geplande regeling? Wanneer gaat zij in?*

Deze regeling is in voege sinds juni 2006 (zie antwoord k).

(s) *Wat is de start- en einddatum (duur) van de regeling?*

De regeling ging in op 1 november 2006 en zal eindigen op 30 september 2013.

(t) *Moeten systemen een maximum- of minimumomvang hebben om in aanmerking te komen?*

Er werden gedefiscaliseerde volumes van de quota bepaald: 1.235.500 m³ voor bio-ethanol en 2.185.000 m³ voor EMAG.

(u) *Kunnen projecten door meerdere maatregelen worden ondersteund? Welke maatregelen kunnen worden gecombineerd?*

Nee.

(v) *Zijn er regionale of lokale regelingen? Indien dat het geval is, gelieve deze aan de hand van dezelfde criteria nader uiteen te zetten.*

Nee.

Specifieke vragen voor **financiële steun voor investeringen**:

(w) *Welke vorm van steun behelst de regeling? (subsidies, kapitaalbreng, leningen met een lage rente, belastingvrijstelling of -vermindering, belastingteruggave)*

Voor biobrandstoffen betreft het een vrijstelling van accijnzen op het gedeelte biobrandstof in de fossiele brandstof.

Wat de elektrische voertuigen betreft, genieten de oplaadstations van een verhoogde investeringsaftrek van 15,5%. Een belastingverlaging van 40% van de waarde van de installatie buiten de woning van een elektrische oplaadpaal (max. 180 €) is voorzien. Er wordt ook een belastingverlaging ingevoerd voor de aankoop van elektrische voertuigen. Deze laatste bedraagt 30% van de aankoopwaarde met een maximum van 6500 euro.

(x) *Wie kan gebruikmaken van de regeling? Is het bedoeld voor een bepaalde technologie of bepaalde technologieën?*

De oliemaatschappijen die biobrandstof afkomstig van erkende productie-eenheden mengen, kunnen genieten van een vrijstelling van accijnzen.

Particulieren en vennootschappen kunnen genieten van een regeling van investeringssteun en belastingverlagingen voor elektrische voertuigen.

(y) *Kunnen aanvragen altijd worden ingediend en worden deze continu verwerkt of zijn er momenten waarop er uitnodigingen worden gepubliceerd? Wat zijn in dat geval de frequentie en de voorwaarden?*

De belastingverlagingen voor de oplaadpalen en de elektrische voertuigen zijn geldig gedurende 2 boekjaren vanaf 01/01/2010.

Specifieke vragen voor **aanbestedingen**:

(z) Wat is de frequentie en omvang van de aanbestedingen?

In 2006 werd een offerteaanvraag gelanceerd voor de erkenning van de volumes biobrandstoffen die in de quota worden bepaald.

(aa) Welke technologieën vallen er onder de regeling?

De offerteaanvraag betreft de productie van biobrandstof.

(bb) Is dit geïntegreerd in netwerkontwikkeling?

Zonder voorwerp.

(cc) Wat zijn de concrete verplichtingen/doelstellingen per jaar (per brandstof of technologie)?

Biobrandstoffen: Elke geregistreerde oliemaatschappij die benzine en/of diesel ter consumptie aanbiedt, moet ook, in de vorm van een mengsel, een hoeveelheid duurzame biobrandstof van groter dan of gelijk aan 4% v/v van de hoeveelheid fossiele brandstoffen die ter consumptie wordt aangeboden ter consumptie aanbieden. Op middellange termijn wil België dit percentage verhogen om de doelstelling van hernieuwbaar transport te behalen maar rekening houdend met de technische beperkingen (kwaliteitsnormen van de brandstoffen). Op middellange termijn wil België het verplichte aandeel biobrandstof in fossiele brandstoffen verhogen, daarbij rekening houdend met het rapport van de Commissie voorzien voor 2012 met betrekking tot de impact van de biobrandstoffen op de verschillende aspecten van de duurzaamheid. De verschillende entiteiten willen verder precies het aandeel van elektrische voertuigen en biobrandstoffen, geproduceerd op basis van afval, restanten en (hout-)cellulosestoffen bepalen.

De elektrische voertuigen zullen zeker in beperkte mate bijdragen tot de doelstelling van hernieuwbaar transport tegen 2010 maar momenteel werd nog geen precieze nationale doelstelling vastgelegd.

Vlaams Gewest: De Vlaamse regering wil het groene vervoer stimuleren door taxibedrijven aan te moedigen om hybride wagens te gebruiken, door de autobussen in het wagenpark van De Lijn te vergroenen, door een netwerk van oplaadinstallaties voor de elektrische voertuigen te ontwikkelen. Bovendien werkt zij aan een biobrandstoffenplan dat de ontwikkeling van de laatste generatie ondersteunt. De Vlaamse regering zal een kilometer-taks invoeren voor vrachtwagenvervoer over de weg vanaf 2013. Voor privévoertuigen wordt overwogen een intelligente kilometer-taks in te voeren in functie van de kenmerken van het voertuig, de plaats en het moment van de verplaatsing.

Waals Gewest: In de gewestelijke beleidsverklaring vermeldt de Waalse regering haar wens om bij te dragen tot de ontwikkeling van biobrandstoffen van de tweede generatie waarbij vanaf heden voor de nieuwe productie-eenheden de duurzaamheidscriteria worden opgelegd zoals voorzien door de Europese richtlijn inzake hernieuwbare energieën en waarbij met de bevoegde competentieniveaus de invoering wordt bevorderd van een echte markt voor deze brandstoffen in België teneinde de leefbaarheid van de investeringen te garanderen.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest: De doelstelling van het mobiliteitsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is om een vermindering met 20% te verkrijgen van de verkeersbelasting in het Gewest in vergelijking met 2001 dankzij de ontwikkeling van het openbaar vervoer, de bevordering van de alternatieve verplaatsingen naast het individueel gebruik van de wagen zoals wandelen of fietsen of nog het aanmoedigen van de sector om

nieuwe, niet-vervuilende voertuigen te gebruiken. Sinds 2009 stelt het programma "Villo!" 2500 fietsen vrij ter beschikking in 180 stations. In 2011 voorziet het Gewest de invoering van een pilootproject E-CAMBIO in Brussel. Dit is een uitbreiding van de huidige carpooledienst van CAMBIO met elektrische voertuigen.

(dd) Wordt er onderscheid gemaakt in de steun naargelang van het type brandstof of technologie? Is er specifieke steun voor biobrandstoffen die aan de criteria van artikel 21, lid 2, van de richtlijn voldoen?

Er is momenteel geen specifieke steun voorzien in de Belgische wetgeving voor zogenaamde biobrandstoffen van de "tweede generatie".

4.6. Specifieke maatregelen ter bevordering van het gebruik van energie uit biomassa

4.6.1. Energievoorziening uit biomassa: zowel voor binnenlands gebruik als voor de handel

Tabel 7a: Geschatte voorziening van biomassa uit eigen land in 2020

Sector van herkomst	Binnenlands beschikbare hoeveelheden (kt)	Ingevoerd (kt)		Uitgevoerd (kt) EU/Niet-EU	Nettovolume (4)	Productie van primaire energie (ktoe)
		EU	Niet-EU			
A) Biomassa uit bosbouw waarvan:	1.166,68	904,58	49,48	0,00	2.120,31	818,07
1. directe levering van biomassa (hout) uit bossen en andere bosarealen voor energieopwekking	532,17	0,00	0,00	0,00	532,17	211,54
2. indirecte levering van biomassa (hout) voor energieopwekking	633,98	904,58	49,48	0,00	1.588,14	602,83
B) Biomassa uit landbouw en visserij	1.835,35	74,40	33,26	0,00	1.913,01	87,39
1. Visserijproducten	30,00	0,00	33,26	0,00	33,26	29,42
2. Bijproducten en residuen	1.805,35	74,40	0,00	0,00	1.879,75	57,88
C) Biomassa uit afval	2.125,34	152,90	0,00	0,00	2.010,14	473,79
1. Biologisch afbreekbaar deel van vast stedelijk afval	1.528,50	152,90	0,00	0,00	1.681,30	311,33
2. Biologisch afbreekbaar deel van vast industrieel afval	248,66	0,00	0,00	0,00	248,66	46,38
3. Rioolslib	80,17	0,00	0,00	0,00	80,17	10,09

Tableau 7b: Geschatte voorziening van biomassa uit eigen land in 2015 en 2020

Sector van herkomst	2015		2020	
	Binnenlands beschikbare hoeveelheden (kt)	Productie van primaire energie (ktoe)	Binnenlands beschikbare hoeveelheden (kt)	Productie van primaire energie (ktoe)
A) Biomassa uit bosbouw waarvan:	1892,78	732,03	2227,631	868,59
1. directe levering van biomassa (hout) uit bossen en andere bosarealen voor energieopwekking	572,3	226,1	572,3	225,1
2. indirecte levering van biomassa (hout) voor energieopwekking	1320,48	505,93	1655,331	643,49
B) Biomassa uit landbouw en visserij	10571,5	1669,5	8855,6	1030,3
1. Visserijproducten	8110,7	221,6	3404,7	489,8
2. Bijproducten en residuen	2460,8	1447,9	5450,9	540,5
C) Biomassa uit afval	2401	561,4	3225,7	535,8
1. Biologisch afbreekbaar deel van vast stedelijk afval	1751,6	413,5	2263,7	369,6
2. Biologisch afbreekbaar deel van vast industrieel afval	558,3	138,4	868	155,8
3. Rioolslib	91,1	9,5	94	10,4

Tabel 8: Huidig gebruik van landbouwgrond voor de productie van energiegewassen in 2006

Gebruik van landbouwgrond voor de productie van energiegewassen	Oppervlakte (ha)
1. Grond voor bomen met korte omloop (wilgen, populieren)	0
2. Grond voor andere energiegewassen zoals grassen (rietgras, vingergras, miscanthus), sorgho	0

4.6.2. Maatregelen ter vergroting van de beschikbaarheid van biomassa, waarbij rekening wordt gehouden met andere gebruikers van biomassa (land- en bosbouw)

- Mobilisering van nieuwe bronnen van biomassa:

(ee) Gelieve te vermelden hoeveel grond aangetast is.

Binnen het areaal van de gebieden afgebakend voor land- en bosbouw is er geen noemenswaardige oppervlakte aan aangetast land te vermelden.

(ff) Gelieve te vermelden hoeveel ongebruikt akkerland er is.

Vlaams Gewest: 2.600 ha (2009)

Waals Gewest: 12.319 ha (2008)

(gg) Zijn er maatregelen gepland om ervoor te zorgen dat ongebruikt akkerland en aangetaste grond worden gebruikt voor energiedoeleinden?

De steun aan hernieuwbare energiebronnen vergroot de gebruiksmogelijkheden voor energiegewassen. Bovendien lopen er onderzoeks- en demonstratieprojecten met betrekking tot bosbouw (snelle rotatie) en andere biomassagewassen die ook gericht zijn op de fyto-remediëring van de aangetaste akkerlanden.

(hh) Is er een plan om bepaald reeds beschikbaar primair materiaal (zoals dierlijke mest) te gebruiken voor energie?

De uitvoering voor energie kan versterkt worden door een betere inzameling van de stromen van zwerfvuil en beschikbare restanten. Bovendien biedt een beter gebruik van de fracties van biomassa, vloeibaar gemaakt door gisting, in combinatie met de behandeling van gier, compostering, een interessant potentieel.

De invoering van biomassa voor deze toepassingen wordt aangemoedigd door de steun aan de energieprojecten voor biomassa (steun aan investeringen en groene certificaten).

Een gedetailleerde inventaris van biomassa werd opgesteld teneinde biomassastromen ter beschikking te stellen voor de opwekking van energie.

(ii) Wordt er specifiek beleid gevoerd om de productie en het gebruik van biogas te bevorderen? Welke soorten gebruik worden bevorderd?

Het gebruik van biogas wordt vooral bevorderd voor de opwekking van elektriciteit via de steun aan de groene certificaten. De invoering voor de productie van warmte wordt gesteund door investeringssubsidies.

In het **Waals Gewest** werd recent een besluit goedgekeurd (in eerste lezing) met betrekking tot labels van oorsprongsgarantie voor hernieuwbaar gas dat in het net geïnjecteerd wordt.

- (jj) Welke maatregelen zijn gepland om bosbeheertechnieken zodanig te verbeteren dat de extractie van biomassa uit bossen op duurzame wijze wordt geoptimaliseerd? Hoe wordt bosbeheer verbeterd om de toekomstige groei te vergroten? Welke maatregelen zijn gepland om de extractie van bestaande biomassa die al in de praktijk kan worden gebracht, te optimaliseren?**

De bosoppervlakte in België wordt nagenoeg volledig op een duurzame manier beheerd. Het accent wordt gelegd op de duurzame ontwikkeling van de bossen en op het duurzame gebruik van het hout via de langst mogelijke keten (eerst het gebruik van de materialen, daarna recycling en energiegebruik), daarbij rekening houdend met een analyse van de levenscyclus van de verschillende valorisaties. Daardoor is het bijkomende energiepotentieel van de inheemse bossen relatief beperkt.

Er bestaan echter nog bijkomende mogelijkheden voor een efficiëntere inzet van de bossen (reststromen) via het beheer van bermen, natuurgebieden, parken en tuinen. De diensten die bevoegd zijn voor het bosbeheer stimuleren dat door het opstellen van bosbeheersplannen.

- **Effecten op andere sectoren:**

- (kk) Hoe worden de effecten van het gebruik van biomassa voor energie op andere sectoren op basis van land- en bosbouw gevolgd? Wat zijn deze effecten? (Gelieve indien mogelijk ook informatie te verstrekken over kwantitatieve effecten.) Is er een plan om deze effecten in de toekomst in kaart te brengen?**

In het Vlaamse en het Waalse Gewest wordt de beschikbare biomassa geïnventariseerd.

Aan de hand van deze inventaris van biomassa wordt in het Vlaamse Gewest bepaald welke stromen in aanmerking komen voor industriële toepassingen, voor recyclage en de productie van energie. De stromen die voorbehouden zijn voor industriële toepassingen of recyclage kunnen niet genieten van steun voor de productie van groene elektriciteit of warmte. Uit recente studies blijkt dat er geen negatief effect bestaat wat de schadelijke uitstoot betreft, op voorwaarde dat voldoende investeringen worden gedaan voor de maatregelen voor emissievermindering.

- (ll) Welke ontwikkelingen worden er in andere sectoren op basis van landbouw en bosbouw verwacht die effect kunnen hebben op het energiegebruik? (Kunnen betere efficiëntie en/of productiviteit de hoeveelheid nevenproducten die beschikbaar zijn voor energiegebruik bijvoorbeeld doen toe- of afnemen?)**

Er is een aantal evoluties dat een toename van de beschikbare biomassa kan veroorzaken, zelfs in mindere mate: een beter gebruik van de reststromen (landbouw), gewassen met snelle rotatie, al dan niet op aangetaste grond, een beter gebruik van restanten van hout uit bermen, parken, natuurgebieden en tuinen.

4.7. Gepland gebruik van statistische overdracht tussen lidstaten en geplande deelname in gezamenlijke projecten met andere lidstaten en derde landen

4.7.1. Procedurele aspecten

(mm) Beschrijf de nationale procedures (stapsgewijs) die zijn opgesteld of nog moeten worden opgesteld voor het regelen van een statistische overdracht of een gezamenlijk project (inclusief verantwoordelijke organen en contactpunten).

In december 2009 publiceerde België zijn forecast document dat aangaf dat het land intern het grootste gedeelte van de doelstelling van 13% wilde realiseren. Dit blijft de vaste intentie. In het document werd de mogelijkheid niet uitgesloten om voor maximum 0,5% beroep te doen op de samenwerkingsmechanismen.

België heeft nog geen specifieke procedure ontwikkeld met het oog op de organisatie van statistische overdrachten of gemeenschappelijke projecten.

Gelet op de onzekerheid wat betreft de effectieve toepassing van de flexibele mechanismen zal België alles in het werk stellen opdat de doelstellingen van 13% intern verwezenlijkt zouden worden. Indien de omstandigheden van die aard zijn dat bij tussentijdse rapportage blijkt dat de doelstellingen niet binnenlands gehaald zullen worden, kan alsnog beslist worden beroep te doen op de samenwerkingsmechanismen. België zal de ontwikkelingen inzake samenwerkingsprojecten echter van nabij opvolgen. België zal actief meewerken in de Europese werkgroepen terzake, enerzijds om bij te dragen tot het bepalen van een gemeenschappelijke aanpak en anderzijds om de nodige procedurele, legistieke en organisatorische voorbereidingen treffen indien op basis van bij voorbeeld een maatschappelijke kosten/batenanalyse beslist zou worden om van dergelijke mechanismen gebruik te maken.

(nn) Beschrijf de manieren waarop particuliere entiteiten gezamenlijke projecten met lidstaten of met derde landen kunnen voorstellen en hieraan kunnen deelnemen.

Zie vraag (a).

(oo) Geef de criteria op basis waarvan wordt bepaald wanneer statistische overdrachten of gezamenlijke projecten moeten worden gebruikt.

Zie vraag (a).

(pp) Met welk mechanisme kunnen andere geïnteresseerde lidstaten bij een gezamenlijk project worden betrokken?

Zie vraag (a).

(qq) Bent u bereid deel te nemen aan gezamenlijke projecten in andere lidstaten? Hoeveel geïnstalleerde capaciteit/elektriciteit of warmte die per jaar wordt geproduceerd bent u voornemens te ondersteunen? Hoe bent u van plan steunregelingen voor dergelijke projecten aan te bieden?

Zie vraag (a).

4.7.2. Geschatte overmatige productie van hernieuwbare energie ten opzichte van het indicatieve traject die kan worden overgedragen aan andere lidstaten

België voorziet geen overmatige productie.

4.7.3. Geschat potentieel voor gezamenlijke projecten

(rr) In welke sectoren kunt u ontwikkeling van het gebruik van hernieuwbare energie op uw grondgebied aanbieden voor gezamenlijke projecten?

Zie vraag 4.7.1 (a).

(ss) Is de te ontwikkelen technologie gespecificeerd? Hoeveel geïnstalleerde capaciteit/elektriciteit of warmte wordt per jaar geproduceerd?

Zie vraag 4.7.1 (a).

(tt) Hoe worden locaties voor gezamenlijke projecten vastgesteld? Kunnen lokale en regionale overheden of ontwikkelaars bijvoorbeeld bepaalde locaties aanbevelen? Of kunnen alle projecten deelnemen, ongeacht de locatie?

Zie vraag 4.7.1 (a).

(uu) Bent u zich bewust van het potentieel voor gezamenlijke projecten in andere lidstaten of in derde landen? (In welke sector? Hoeveel capaciteit? Wat is de geplande ondersteuning? Voor welke technologieën?

Zie vraag 4.7.1 (a).

(vv) Gaat uw voorkeur uit naar steun voor bepaalde technologieën? Welke technologieën zijn dat?

Zie vraag 4.7.1 (a).

4.7.4. Geschatte vraag naar hernieuwbare energie waarin op andere manieren moet worden voorzien dan met binnenlandse productie

Tabel 9: Geschatte overmatige productie van hernieuwbare energie ten opzichte van het indicatieve traject die kan worden overgedragen aan andere lidstaten

(ktoe)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geschat overschot in ramingsdocument	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Geschat overschot in nationaal actieplan	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Geschat tekort in ramingsdocument	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
Geschat tekort in nationaal actieplan	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t

5. Evaluatie

5.1. Totale verwachte bijdrage van iedere technologie voor hernieuwbare energie om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in elektriciteit, verwarming en koeling en vervoer

Tabel 10a: Schatting van de totale verwachte bijdrage van iedere technologie voor hernieuwbare energie om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in de elektriciteitssector van 2010 tot 2014.

	2005		2010		2011		2012		2013		2014	
	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh
Waterkracht	108,15	350,4	112,3	362,2	114,5	368,3	116,1	372,8	117,7	377,3	125,7	384,0
Geothermisch	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zonne-energie	2,05	1,04	350,0	304,0	428,1	369,9	485,1	417,9	542,1	466,0	627,6	538,1
<i>Fotovoltaïsch</i>	2,05	1,04	350,0	304,0	428,1	369,9	485,1	417,9	542,1	466,0	627,6	538,1
<i>ECS</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Wind	190,2	319,6	733,2	990,5	1016,2	1745,5	1222,7	2866,2	1429,7	4171,9	1738,9	5281,5
Biomassa	340,0		617,6	3006,9	762,3	3640,5	867,9	4102,9	973,5	4565,3	1131,8	5258,8
<i>Vast (SIOMAB)</i>	270,0	1521,0	498,4	2579,9	617,4	3131,7	704,3	3534,4	791,1	3937,1	921,4	4541,1
<i>Biogas</i>	57,0	235,0	105,6	393,3	131,0	475,8	149,5	536,0	168,0	596,2	195,8	686,5
<i>Vloeibaar</i>	13,0	35,0	13,6	33,7	13,9	33,0	14,1	32,5	14,4	31,9	14,7	31,2
TOTAAL	300,4	671,04	1813,2	4663,6	2321,1	6124,2	2691,7	7759,8	3062,4	9580,5	3618,4	11462,4

Tabel 10b: Schatting van de verwachte bijdrage van iedere technologie voor hernieuwbare energie om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in de elektriciteitssector van 2015 tot 2020

	2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh	MW	GWh
Waterkracht	122,5	390,7	125,7	399,7	128,9	408,6	132,6	419,1	136,3	429,5	140,0	440,0
Geothermisch	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	22,3	3,5	25,7	3,5	29,1
Zonne-energie	713,1	610,2	827,1	706,4	941,0	802,5	1074,0	914,7	1207,0	1026,8	1340,0	1139,0
<i>Fotovoltaïsch</i>	713,1	610,2	827,1	706,4	941,0	802,5	1074,0	914,7	1207,0	1026,8	1340,0	1139,0
<i>ECS</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Wind	2048,6	6084,1	2461,6	7402,5	2874,6	8505,0	3356,4	9286,3	3838,2	9975,7	4320,0	10474,0
Biomassa	1290,2	5952,4	1501,3	6877,1	1712,5	7801,9	1958,8	8880,8	2205,2	9959,6	2451,5	11038,5
<i>Vast (SIOMAB)</i>	1051,7	5145,1	1225,4	5950,5	1399,1	6755,8	1601,7	7695,4	1804,4	8635,0	2007,0	9574,6
<i>Biogas</i>	223,5	776,8	260,5	897,3	297,5	1017,7	340,7	1158,1	383,8	1298,6	427,0	1439,1
Vloeibaar	15,0	30,4	15,5	29,4	15,9	28,4	16,5	27,2	17,0	26,0	17,5	24,8
TOTAAL	4174,3	13037,4	4915,6	15385,7	5656,9	17518,0	6525,3	19523,1	7390,1	21417,4	8255,0	23120,6

Tabel 11: Schatting van de totale verwachte bijdrage (eindverbruik van energie³¹) van iedere technologie voor hernieuwbare energie in [lidstaat] om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in verwarming en koeling 2010-2020 (ktoe)

(ktoe)	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geothermisch	2,8	3,2	3,4	3,5	3,7	3,9	4,1	4,4	4,7	5,0	5,4	5,7
zonnewarmte	3,33	29,0	42,4	52,2	61,9	76,6	91,2	110,8	130,3	153,1	175,9	198,7
Biomassa	477,4	682,1	788,7	866,6	944,4	1061,1	1177,9	1333,5	1489,2	1670,8	1852,4	2034
<i>Vast</i>	475,5	669,0	769,8	843,4	917,0	1027,3	1137,7	1284,8	1432,0	1603,7	1775,3	1947
<i>Biogas</i>	1,9	8,9	12,5	15,2	17,8	21,8	25,8	31,1	36,4	42,6	48,8	55
<i>Vloeibaar</i>	0	4,2	6,4	8,0	9,6	12,0	14,4	17,6	20,8	24,5	28,3	32
Hernieuwbare energie uit warmtepompen	7,09	52,2	75,7	92,8	110,0	135,7	161,4	195,7	230,0	270,0	310,0	350
<i>Waarvan aërothermisch:</i>	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb
<i>Waarvan geothermisch:</i>	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb
<i>Waarvan hydrothermisch</i>	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb
Totaal	490,6	766,4	910,2	1015,1	1120,0	1277,3	1434,6	1644,4	1854,2	2098,9	2343,7	2588,4

Tabel 12: Schatting van de totale verwachte bijdrage van iedere technologie voor hernieuwbare energie om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in de vervoersector van 2010 tot 2020

(ktoe)	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bio-ethanol/bio-ETBE	0	37,18	35,86	43,47	41,82	49,34	47,42	55,38	64,51	76,29	83,76	91,23
<i>Waarvan biobrandstoffen artikel 21, lid 2</i>	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Waarvan ingevoerd</i>	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Biodiesel	0	291,87	293,52	368,61	370,67	447,27	449,33	466,18	460,99	556,56	628,22	697,91
<i>Waarvan biobrandstoffen artikel 21, lid 2</i>	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	44,40	43,90	101,19	114,22	126,89
<i>Waarvan ingevoerd</i>	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Waterstof uit hernieuwbare bronnen	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hernieuwbare elektriciteit	16,4	23,84	26,76	29,85	33,39	37,44	47,34	56,24	65,51	75,46	86,24	97,19
<i>Waarvan niet-wegvervoer</i>	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5,62	11,79	18,43	25,61	33,37	41,50
<i>Waarvan niet-wegvervoer</i>	16,4	23,84	26,76	29,85	33,39	37,44	41,72	44,46	47,08	49,85	52,87	55,70
Overig (zoals biogas, plantaardige oliën e.d.)	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Waarvan biobrandstoffen artikel 21, lid 2</i>	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTAAL	16,4	352,89	356,13	441,93	445,88	534,06	544,09	577,80	591,00	708,31	798,22	886,33

5.2. *Totale verwachte bijdrage van maatregelen voor energie-efficiëntie en energiebesparing om te voldoen aan de bindende streefcijfers voor 2020 en het indicatieve tussentijdse traject voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in elektriciteit, verwarming en koeling en vervoer*

5.3. *Effectbeoordeling*

Deze evaluatie werd niet uitgevoerd in het kader van dit plan.

5.4. *Opstelling van het nationale actieplan voor energie uit hernieuwbare bronnen en follow-up van de tenuitvoerlegging*

(a) *Hoe zijn regionale en/of lokale overheden en/of steden betrokken bij het opstellen van dit actieplan? Waren er nog andere actoren bij betrokken?*

Gezien de verdeling van de bevoegdheden in België is dit plan het gevolg van een overleg tussen de federale en gewestelijke overheden. Dit overleg vindt plaats in de ENOVER-groep die voortvloeit uit het samenwerkingsakkoord tussen Staat en Gewesten op het gebied van energie van 1993.

(b) *Zijn er plannen voor het ontwikkelen van regionale/lokale strategieën voor hernieuwbare energie? Kunt u deze toelichten? Indien relevante bevoegdheden worden overgedragen naar regionaal/lokaal niveau, welk mechanisme waarborgt dan dat de nationale streefcijfers worden gehaald?*

Het overleg in CONCERE zal verder gaan om coherente en bijkomende lokale en gewestelijke strategieën te ontwikkelen die de bevoegdheden van elke partij respecteren. Er bestaan specifieke overlegplatforms (nationaal actieplan, certificatie van installateurs, fiscaliteit, energieprestatie van gebouwen, ...), andere worden nog gevormd.

(c) *Licht toe hoe openbare raadpleging heeft plaatsgevonden bij het opstellen van dit actieplan.*

Er waren verschillende ontmoetingen met de sectoren:

- Raadpleging van de sectoren en de sociale partners in april 2009 (Waals Gewest)
- Ronde tafel rond potentieel in september 2009 (Vlaams Gewest)
- EDORA in januari 2010 (project REPAP) (ENOVER)
- Ronde tafel biobrandstoffen in maart 2010 (Waals Gewest)
- GRT, enz.

(d) *Wat is het nationale contactpunt, de nationale overheid of het orgaan dat verantwoordelijk is voor de follow-up van het nationale actieplan voor energie uit hernieuwbare bronnen?*

Voorzitter van ENOVER

FEDERALE OVERHEIDSDIENST ECONOMIE, K.M.O., MIDDENSTAND EN ENERGIE

(e) *Wordt de tenuitvoerlegging van het actieplan voor energie uit hernieuwbare bronnen gevolgd met behulp van een bepaald systeem, waaronder indicatoren voor afzonderlijke maatregelen en instrumenten? Zo ja, kunt u dit nader toelichten?*

Elk jaar stellen de Gewesten een gedetailleerde energiebalans op die het mogelijk maakt de evolutie van de verschillende hernieuwbare ketens te volgen.

Elk jaar stellen de regulatoren een rapport op over de stand van zaken in de elektriciteitsmarkt en de groene certificaten.
